

9—15 april.

Debatter m. m.

Onsdagen den 15 april.

Sid.

Anslag under tionde huvudtiteln:

Statens provningsanstalt	17
Statens hantverksinstitut	18
Tekniskt-vetenskaplig forskning m. m.	20
Hemmens forskningsinstitut	21
Aktiebolaget Svensk torvförädling	25
Främjande av företagsverksamhet m. m.	26
Upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor	39

Anslag under elfte huvudtiteln:

Inrättande av en professur i reumatologi	42
Användning av epidemivårdsanstalt för annat sjukvårdsändamål	58
Civilförsvarsstyrelsen	59
Inköp av verkskyddsmateriel m. m.	66
Riktlinjerna för den statliga exportkrediten	68
Anslag till odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus	73
Utflyttning från Stockholm av centrala ämbetsverk m. m.	77
Utredning ang. redogöraransvaret	81
Landstingens vårdbidrag till karolinska sjukhuset m. m.	83
Ändrade bestämmelser rörande veckovila	90
Ändring i 12 § semesterlagen	92
Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering	97

Samtliga avgjorda ärenden.

Torsdagen den 9 april.

Gemensam omröstning ang. anslag till inrättande av inackorderingshem m. m.	3
--	---

Onsdagen den 15 april.		Sid.
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, ang. ändring av § 21 riksdagsstadgan		17
Statsutskottets utlåtande nr 10, ang. utgifterna under tionde huvudtiteln (handelsdepartementet)		17
— nr 11, ang. utgifterna under elfte huvudtiteln (inrikesdepartementet)		42
— nr 55, ang. stat för försvarets fastighetsfond		68
— nr 56, ang. riktlinjerna för den statliga exportkrediten		68
— nr 57, ang. statens borgensåtagande för vissa skuldförbindelser av Husaby aktiebolag		73
— nr 58, ang. anslag till Sveriges geologiska undersökning		73
— nr 59, ang. anslag till odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus		73
— nr 60, ang. medicinsk undervisning vid vissa Stockholms stad tillhöriga sjukhus		76
Bevillningsutskottets betänkande nr 26, om utredning angående tulltaxorna för importerad frukt m. m.		76
— nr 28, ang. beskattningen av icke börsnoterade aktier		77
— nr 30, ang. ändrad lydelse av 5 § tulltaxeförordningen m. m.		77
Bankoutskottets utlåtande nr 6, ang. fortsatt tillämpning av bestämmelserna om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit		77
— nr 7, ang. fortsatt giltighet av valutalagen		77
— nr 8, ang. flyttning av de s. k. talmansporträtten till kamrarnas plenisalar		77
— nr 9, ang. ändring av direktiven för ännu ej avslutade strukturutredningar		77
— nr 10, ang. utflyttning från Stockholm av centrala ämbetsverk m. m.		77
— nr 11, ang. ändring i avlöningsbestämmelserna för riksdagens tjänstemän		81
Första lagutskottets utlåtande nr 24, ang. ändring av vissa bestämmelser i rättegångsbalken		81
— nr 25, om utredning ang. redogöraransvaret		81
— nr 26, ang. ändrade bestämmelser om ersättning åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.		83
— nr 27, om undantag för medborgare i våra nordiska grannländer från föreskrifterna ang. vistelse inom skyddsområde		83
— nr 28, om fortsatt giltighet av bestämmelserna ang. olovlig befattning med spritdrycker och vin m. m.		83
— nr 29, ang. ändrad lydelse av 5 § lagen om disciplinstraff för krigsmän		83
Andra lagutskottets utlåtande nr 17, ang. landstingens vårdbidrag till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet m. m.		83
— nr 18, ang. ändrad lydelse av 21 § arbetarskyddslagen		90
— nr 19, om lagstiftning ang. saluförande av smör m. m.		92
— nr 20, ang. ändring i 12 § lagen om semester		92
— nr 21, ang. utredning av frågan rörande auktorisering för offentlig kemisk undersökningsverksamhet		97
Jordbruksutskottets utlåtande nr 7, ang. anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering		97
— nr 8, ang. anslag till veterinärstaten		101
— nr 9, ang. anslag till jordbrukets lagerhusfond		101
— nr 10, ang. anslag till fiskerilånefonden		101

Torsdagen den 9 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 40 föreslagna samt av båda kamrarna godkända votersproposition:

Den som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 218 och II: 296 ävensom motionen II: 164 till Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 15 600 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 164 samt med bifall till motionerna I: 218 och II: 296 till Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m. för budgetåret 1953/54 anvisat ett reservationsanslag av 46 600 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voterspropositionen uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 61.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 260, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 63 ja och 146 nej samt att båda kamrarnas sammanräkna-

de röster befunnits utgöra 134 ja och 207 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Justerades protokollen för den 31 nästlidne mars och den 1 innevarande månad.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 177, med förslag till lag angående ändring i lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom m. m.; och

nr 180, med förslag till lag om tillsättning av vissa befattningshavare inom socialvården.

Föredrogos och hänvisades till konstitutionsutskottet den av herr *Lundgren* m. fl. väckta motionen, nr 393, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 79 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet, m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 394, av herr *Hansson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till Stockholms högskola;

nr 395, av herrar *Ohlön* och *Sunne*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.;

nr 396, av fru *Sjöström-Bengtsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster, m. m.; samt

nr 397, av herrar *Sunne* och *Huss*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 398, av herr *Eriksson, Einar*, och herr *Thun, Edwin*,

nr 399, av herr *Weiland* m. fl., samt

nr 400, av herr *Söderquist* och herr *Andersson, Axel*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet m. m.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Anderberg* m. fl. väckta motionen, nr 401, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket, m. m.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

nr 402, av herr *Spetz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskilda stödåtgärder för hästaveln m. m.; samt

nr 403, av herrar *Spetz* och *Sunne*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till Bidrag till jordbrukets rationalisering m. m.

Anmäldes att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 176, angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 178, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m.;

nr 179, angående befrielse i visst fall från nöjesskatt;

nr 181, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 6 juni 1952 (nr 375) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning;

nr 182, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. förordningen den 8 maj 1925 (nr 119) angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker, m. m.;

nr 183, med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293), m. m.;

nr 184, angående rörligt tillägg under år 1953 på tjänste- och familjepensioner för statstjänstemän m. m.;

nr 185, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 6 juni 1930 (nr 252) om kommunalstyrelse i stad, m. m.; samt

nr 190, angående portofrihet i den inrikes posttjänsten för försändelser från och till krigsfångar och civilinternerade.

Herr EWERLÖF (h) erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av det ärende, som avses i Kungl. Maj:ts proposition nr 178, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m., hemställer jag, att kammaren måtte medgiva, att tiden för avgivande av motioner i anledning av nämnda kungl. proposition utsträcker till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från den dag propositionen kom kammaren till handa.

Denna hemställan bifölles.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 404, av herr *Göransson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till fångvården m. m.;

nr 405, av herrar *Skvård* och *Magnusson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1953/54 m. m.;

nr 406, av herr *Lundgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1953/54 m. m.;

nr 407, av herr *Lundqvist* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1953/54 m. m.;

nr 408, av herrar *Svärd* och *Magnusson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1953/54 m. m.;

nr 409, av herr *Elmgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1953/54 m. m.;

nr 410, av herr *Ohlon*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 411, av herr *Snygg* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 412, av herr *Eriksson*, *Einar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 413, av herr *Ohlon*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 414, av herr *Wehtje*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 415, av herr *Norling* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 416, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 417, av herrar *De Geer* och *Söderquist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 till

vissa i arbetslöshetsbekämpande syfte anordnade arbeten m. m.;

nr 418, av herr *Jansson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uttagande av en avgift för främjande av forskning och rationalisering på byggaadsområdet samt inrättande av en statens nämnd för byggnadsforskning;

nr 419, av herr *Wehtje*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uttagande av en avgift för främjande av forskning och rationalisering på byggnadsområdet samt inrättande av en statens nämnd för byggnadsforskning;

nr 420, av herrar *Lundqvist* och *Spetz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uttagande av en avgift för främjande av forskning och rationalisering på byggnadsområdet samt inrättande av en statens nämnd för byggnadsforskning;

nr 421, av herr *Pettersson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster, m. m.;

nr 422, av herrar *Osvald* och *Weiland*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster, m. m.;

nr 423, av herr *Larsson*, *Sigfrid*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster, m. m.;

nr 424, av herr *Ohlsson*, *Ebbe*, och herr *Eskilsson* i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny lönegruppering för statens tjänstemän m. fl.;

nr 425, av herr *Boo* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny lönegruppering för statens tjänstemän m. fl.;

nr 426, av herrar *Weiland* och *Osvald*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny lönegruppering för statens tjänstemän m. fl.;

nr 427, av herr *Osvald* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning av vissa arvoden m. m.;

nr 428, av herr *Arrhén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av gymnasierna vid de högre allmänna läroverken m. m.;

nr 429, av herr *Ewerlöf* m. fl., i an-

ledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av gymnasierna vid de högre allmänna läroverken m. m.;

nr 430, av fröken *Ranmark* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av gymnasierna vid de högre allmänna läroverken m. m.;

nr 431, av herr *Arrhén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.;

nr 432, av herr *Bergvall* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.;

nr 433, av herr *Ohlon* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till kommerskollegium m. m.;

nr 434, av herr *Svärd* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser om alkoholhalten i malt-drycker av andra klassen m. m.;

nr 435, av herr *Osvald* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt, m. m.;

nr 436, av herr *Lundqvist* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till polisväsendet för budgetåret 1953/54 m. m.;

nr 437, av herr *Göransson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.;

nr 438, av herrarna *Boman* och *Huss*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 9 § militärsättningsförordningen den 2 juni 1950 (nr 261) m. m.;

nr 439, av herr *Svärd* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m.;

nr 440, av herr *Norling* m. fl., i anled-

ning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m.;

nr 441, av herr *Norling* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., m. m.;

nr 442, av herr *Ohlon* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet m. m.;

nr 443, av herr *Nordenson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet m. m.;

nr 444, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet m. m.;

nr 445, av herr *Norling* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.;

nr 446, av herrarna *Bergvall* och *Ohlon*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.;

nr 447, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.;

nr 448, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så

ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.; samt

nr 449, av herr *Pålsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1953/54, m. m.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades fru *Svenson* för tiden från och

med den 14 till och med den 27 i denna månad för utrikesresa.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.12 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Lördagen den 11 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av närslutna läkarintyg anholder jag härmed vördsamt om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 1 april—den 2 maj 1953.

Karlskoga den 9 april 1953.

Eric Ericson.

Härmed intygas, att kommunalborgmästaren *Eric Ericson*, Karlskoga, på grund av sjukdom (depression med sömnlöshet) är förhindrad att delta i riksdagsarbetet under tiden den 1 april—den 2 maj 1953.

Kristinehamn den 8 april 1953.

N. Wennerholm,

Överläkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en

allmänna arvsfonden tillfallen fastighetsandel;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa fastigheter;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Stornorrfors kraftstation m. m.;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från betalningsskyldighet för viss allmänna arvsfonden tillkommande fordran på grund av borgen;

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statstjänstemännens löner under år 1953 m. m.; och

nr 122, i anledning av väckta motioner om ersättning åt S. T. Magnusson för skada, ådragen under värnplikts-tjänstgöring.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg;

nr 127, i anledning av väckta motioner om viss ändring i och översyn av förordningen angående yrkesmässig automobiltrafik; samt

nr 128, i anledning av väckt motion om ställande av vissa kronan tillhöriga båtar under kontroll av inspektionsmyndighet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 176, angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 178, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 179, angående befrielse i visst fall från nöjesskatt.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 181, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 6 juni 1952 (nr 375) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 182, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. förordningen den 8 maj 1925 (nr 119) angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 183, med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293), m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 184, angående rörligt tillägg under år 1953 på tjänste- och familjepensioner för statstjänstemän m. m.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:s proposition nr 185, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 6 juni 1930 (nr 252) om kommunalstyrelse i stad, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 190, angående portofrihet i den inrikes posttjänsten för försändelser från och till krigsfångar och civilinternerade.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Göransson*s motion, nr 404, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till fångvården m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 405, av herrar *Svärd* och *Magnusson*,

nr 406, av herr *Lundgren*,
 nr 407, av herr *Lundqvist* m. fl.,
 nr 408, av herrar *Svärd* och *Magnusson*, samt
 nr 409, av herr *Elmgren*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1953/54 m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 410, av herr *Ohlon*,
 nr 411, av herr *Snygg* m. fl.,
 nr 412, av herr *Eriksson*, *Einar*, m. fl.,
 nr 413, av herr *Ohlon*,
 nr 414, av herr *Wehtje*,
 nr 415, av herr *Norling* m. fl., och
 nr 416, av herr *Ewerlöf* m. fl.,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 417, av herrar *De Geer* och *Söderquist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 till vissa i arbetslöshetsbekämpande syfte anordnade arbeten m. m.; samt

nr 418, av herr *Jansson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uttagande av en avgift för främjande av forskning och rationalisering på byggnadsområdet samt inrättande av en statens nämnd för byggnadsforskning.

Föredrogos nedannämnda motioner:

nr 419, av herr *Wehtje*, samt
 nr 420, av herrar *Lundqvist* och *Spetz*,
 båda i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uttagande av en avgift för främjande av forskning och rationalisering på byggnadsområdet samt inrättande av en statens nämnd för byggnadsforskning.

Motionerna hänvisades, såvitt de angingo Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående byggnadsforskningsavgift, till behandling av lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 421, av herr *Pettersson*,
 nr 422, av herrar *Osvald* och *Weiland*, samt
 nr 423, av herr *Larsson*, *Sigfrid*, m. fl.

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster, m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 424, av herr *Ohlsson*, *Ebbe*, och *Eskilsson*,
 nr 425, av herr *Boo* m. fl., samt
 nr 426, av herrar *Weiland* och *Osvald*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny lönegruppering för statens tjänstemän m. fl.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet den av herr *Osvald* m. fl. väckta motionen, nr 427, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning av vissa arvoden m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 428, av herr *Arrhén*,
 nr 429, av herr *Ewerlöf* m. fl., och
 nr 430, av fröken *Ranmark* m. fl.,
 alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av gymnasierna vid de högre allmänna läroverken m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 431, av herr *Arrhén*, och
 nr 432, av herr *Bergvall* m. fl.,

båda i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Ohlon* m. fl. väckta motionen, nr 433, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till kommerskollegium m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 434, av herr *Svärd* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser om alkoholhalten i malt-drycker av andra klassen m. m.; och

nr 435, av herr *Osvald* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Lundqvist* m. fl. väckta motionen, nr 436, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till polisväsendet för budgetåret 1953/54 m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 437, av herr *Göransson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.; samt

nr 438, av herrar *Boman* och *Huss*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 9 § militärsättningsförordningen den 2 juni 1950 (nr 261) m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 439, av herr *Svärd* m. fl., och

nr 440, av herr *Norling* m. fl.,

båda i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Norling* m. fl. väckta motionen, nr 441, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 442, av herr *Ohlon* m. fl.,

nr 443, av herr *Nordenson*, och

nr 444, av herr *Ewerlöf* m. fl.,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 445, av herr *Norling* m. fl.,

nr 446, av herrar *Bergvall* och *Ohlon*, samt

nr 447, av herr *Ewerlöf* m. fl.,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Ewerlöf* m. fl. väckta motionen, nr 448, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Pålsson* m. fl. väckta motionen, nr 449, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1953/54, m. m.

Anmälades att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 191, angående vissa frågor om det mindre och medelstora handelstonnaget;

nr 192, med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303);

nr 193, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.;

nr 194, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m.;

nr 195, angående det fortsatta stödet åt hampodlingen m. m.;

nr 199, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 14 § 1 mom. vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648);

nr 200, angående flyttning av Stockholms örlogsbas;

nr 201, angående överförande till Sverige av vissa sjuka flyktingar m. m.;

nr 202, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 6 juni 1925 (nr 179) om ersättning till polisman för skada å kläder;

nr 203, med begäran om riksdagens medgivande att överenskommelse må träffas med Amerikas Förenta Stater angående biträde och handräckning för in-drivning av vissa skatter å utdelning å aktier;

nr 204, med förslag till lag om ändrad lydelse av 76 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 205, angående nya bestämmelser om medlemskap av finska församlingen i Stockholm samt tyska församlingarna i Stockholm och Göteborg m. m.;

nr 207, med förslag till lag om ändrad lydelse av 9 kap. lagen den 28 maj 1886

(nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.;

nr 208, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 13 april 1940 (nr 215) om utrymningshjälp;

nr 209, med förslag till lag om anstånd i visst fall med beslut angående lands-tingsområdes indelning i valkretsar m. m.;

nr 211, med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen m. m.;

nr 214, angående den framtida verksamheten vid Solhems sjukhus;

nr 215, angående pensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare;

nr 217, angående försäljning av vissa, kronan tillhöriga områden; och

nr 219, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om viss ändring av § 21 riksdagsstadgan;

statsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under tionde huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1953/54;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i riktlinjerna för den statliga exportkrediten jämte i ämnet väckt motion;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlängning av sta-

tens borgensåtagande för vissa skuldförbindelser av Husaby aktiebolag;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Sveriges geologiska undersökning jämte i ämnet väckt motion;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund jämte i ämnet väckt motion; samt

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av medicinsk undervisning vid vissa Stockholms stad tillhöriga sjukhus;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 26, i anledning av väckta motioner om utredning angående tulltaxorna för importerad frukt, m. m.;

nr 28, i anledning av väckta motioner om ändrade grunder för beskattningen av icke börsnoterade aktier; samt

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316), m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 30 maj 1952 (nr 325) med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350);

nr 8, i anledning av väckta motioner om flyttning av de s. k. talmansporträtten från Konstitutionsutskottets sammanträdesrum till kamrarnas plenisalar;

nr 9, i anledning av väckta motioner om ändring av direktiven för ännu ej avslutade strukturutredningar;

nr 10, i anledning av väckta motioner angående förläggningen av centrala ämbetsverk till annan ort än Stockholm och den statliga rådgivningen rörande näringslivets lokalisering m. m.; samt

nr 11, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning med förslag om ändring i avlöningsbestämme-

lerna för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av väckt motion angående ändring av vissa bestämmelser i rättegångsbalken;

nr 25, i anledning av väckt motion om utredning av redogöraransvaret;

nr 26, i anledning av väckt motion om ändring av bestämmelserna om ersättning åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.;

nr 27, i anledning av väckta motioner om undantag för medborgare i våra nordiska grannländer från de för utlänningsgällande föreskrifterna angående vistelse inom skyddsområde;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, m. m.; samt

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 18 i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 21 § arbetarskyddslagen;

nr 19, i anledning av väckta motioner om viss lagstiftning angående saluförande av smör m. m.;

nr 20, i anledning av väckta motioner om viss ändring i 12 § lagen om semester; samt

nr 21, i anledning av väckt motion om utredning av frågan rörande auktorisering för offentlig kemisk undersökningsverksamhet; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 7, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering jämte i ämnet väckta motioner;

nr 8, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till veterinärstaten jämte i ämnet väckta motioner;

nr 9, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Jordbrukets

lagerhusfond jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 10, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Fiskerilånefonden jämte i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.11 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 14 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 129, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 191, angående vissa frågor om det mindre och medelstora handelstonnaget.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 192, med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303).

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 193, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 194, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 195, angående det fortsatta stödet åt hampodlingen m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 199, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 14 § 1 mom. vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648).

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 200, angående flyttning av Stockholms örlogsbas; och
nr 201, angående överförande till Sverige av vissa sjuka flyktingar m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 202, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 6 juni 1925 (nr 179) om ersättning till polisman för skada å kläder.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 203, med begäran om riksdagens medgivande att överenskommelse må träffas med Amerikas Förenta Stater angående biträde och handräckning för in-
drivning av vissa skatter å utdelning å aktier; samt

nr 204, med förslag till lag om ändrad lydelse av 76 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 205, angående nya bestämmelser om medlemskap av finska församlingen i Stockholm samt tyska församlingarna i Stockholm och Göteborg m. m.;

nr 207, med förslag till lag om ändrad lydelse av 9 kap. lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.; och

nr 208, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 13 april 1940 (nr 215) om utrymningshjälp.

Föredrogos och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 209, med förslag till lag om anstånd i visst fall med beslut angående lands-
tingsområdes indelning i valkretsar m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 211, med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen m. m.;

nr 214, angående den framtida verksamheten vid Solhems sjukhus;

nr 215, angående pensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare; och

nr 217, angående försäljning av vissa, kronan tillhöriga områden.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 219, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, statsutskottets utlåtanden nr 10, 11 och 55—60, bevillningsutskottets betänkanden nr 26, 28 och 30, bankoutskottets utlåtanden nr 6—11, första lagutskottets utlåtanden nr 24—29, andra lagutskottets utlåtanden nr 17—21 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 7—10.

Anmälades att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 186, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 45 §§ kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 187, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

nr 188, angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.;

nr 189, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Belgien för undvikande av dubbelbeskattning och för reglering av vissa andra frågor beträffande skatter å inkomst och förmögenhet;

nr 196, angående utformningen av det tekniska systemet för stödet av den inhemska smörproduktionen m. m.;

nr 197, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1953/54 m. m.;

nr 198, angående vissa tjänster vid kommunikationsverken;

nr 206, om godkännande av en den 26 mars 1953 träffad överenskommelse angående ändrad lydelse av artiklarna 2, 7 och 9 konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap, m. m.;

nr 210, med förslag till kommunallag m. m.;

nr 212, med förslag till lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde m. m.;

nr 213, med förslag till lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen, m. m.;

nr 216, angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 218, med förslag till lag om ändrad lydelse av 44, 45 och 146 §§ byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385);

nr 220, med förslag till lag om ändring i värnpliktslagen;

nr 221, angående godkännande av Sveriges anslutning till en överenskommelse angående tyska utlandsskulder;

nr 222, med förslag till lag om hälso- och sjukvård vid krig och andra utomordentliga förhållanden (krigssjukvårdslag); samt

nr 223, angående godkännande av mel-

lan Sverige och Finland undertecknad överenskommelse rörande tillägg till konventionen den 29 januari 1926 angående fredligt avgörande av tvister.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 450, av herr *Ewerlöf*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom m. m.; samt

nr 451, av herrar *Ewerlöf* och *Werner* i samma ämne.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.05 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 15 april.

Kammaren sammanträdde kl. 10 förmiddagen.

Justerades protokollet för den 9 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 186, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 45 §§ kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; samt

nr 187, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 188, angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 189, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Belgien för undvikande av dubbelbeskattning och för reglering av vissa andra frågor beträffande skatter å inkomst och förmögenhet; samt

nr 196, angående utformningen av det tekniska systemet för stödet av den inhemska smörproduktionen m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 197, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1953/54, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr

198, angående vissa tjänster vid kommunikationsverken.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 206, om godkännande av en den 26 mars 1953 träffad överenskommelse angående ändrad lydelse av artiklarna 2, 7 och 9 konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap, m. m.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 210, med förslag till kommunallag m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 212, med förslag till lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde m. m.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 213, med förslag till lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen, m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 216, angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 218, med förslag till lag om ändrad lydelse av 44, 45 och 146 §§ byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385); samt

nr 220, med förslag till lag om ändring i värnpliktslagen.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 221, angående godkännande av Sveriges anslutning till en överenskommelse angående tyska utlandsskulder.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 222, med förslag till lag om hälso- och sjukvård vid krig och andra utomordentliga förhållanden (krigssjukvårdslag).

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 223, angående godkännande av mellan Sverige och Finland undertecknad överenskommelse rörande tillägg till konventionen den 29 januari 1926 angående fredligt avgörande av tvister.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 450, av herr *Ewerlöf*, samt

nr 451, av herrar *Ewerlöf* och *Werner*, båda i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom m. m.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om viss ändring av § 21 riksdagsstadgan, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställ-

Anslag till statens provningsanstalt.

ningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under tionde huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

På framställning av herr talmannen beslöts att förevarande utlåtande skulle företagas till avgörande punktvis och, där så erfordrades, momentvis.

Punkterna 1—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16.

Lades till handlingarna.

Punkterna 17—19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20.

Anslag till statens provningsanstalt.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte till Statens provningsanstalt: Utrustning för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 135 000 kronor.

Av berörda anslag var ett belopp av 15 000 kronor avsatt för anordnande av lokal provningsverksamhet vid ett av de högre tekniska läroverken.

Herr **WEHTJE** (h): Herr talman! I avslutning till ifrågavarande punkt skulle jag gärna ha velat ställa en fråga till departementschefen. Jag beklagar att han inte nu är närvarande i kammaren — jag vänder mig därför till utskottets representanter.

Här har föreslagits att man skulle utvidga en viss provningsverksamhet, bedriven av statens provningsanstalt, och knyta den till de tekniska läroverken. Man skulle alltså nu förlägga en viss kommersiell verksamhet till undervisningsanstalter. Det kan naturligtvis förtjäna ett visst övervägande, om detta kan vara lämpligt.

Frågan har varit uppe till utredning i ett par omgångar men först nu förts fram såsom ett definitivt förslag. Av de-

Anslag till statens hantverksinstitut.

partementschefens uttalande liksom av utskottets utlåtande får man ingen riktig klarhet om vad det här gäller. Det har sagts att provningsverksamheten skulle anordnas försöksvis vid ett tekniskt läroverk, och i de uttalanden, som är refererade i departementschefens förslag, står det nämnt om provning av vissa material, särskilt sådana av vilka det kan vara önskvärt att företaga en rutinmässig provning. Det är kanske närmast betongprovningar som avses. Eftersom detta berör min verksamhet, skulle det vara av ett mycket stort intresse för mig att få höra litet närmare om vad man avser att göra. Ty om det nu är meningen att verksamheten i första hand skall avse sådan provning, skulle jag vilja framföra vissa synpunkter.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 21—23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24.

Lades till handlingarna.

Punkterna 25—28.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 29.***Anslag till statens hantverksinstitut.**

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Weiland* (I: 252) och den andra inom andra kammaren av herrar *Carlsson* i Tibro och *Mårtensson* i Smedstorp (II: 285), hade hemställts, att riksdagen måtte till Statens hantverksinstitut: Särskilda rationaliseringsundersökningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 50 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 252 och II: 285 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Ohlon*, *Sundelin*, *Ståhl*, *Svensson* i

Ljungskile, *Wedén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 252 och II: 285 till Statens hantverksinstitut: Särskilda rationaliseringsundersökningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 50 000 kronor.

Herr *OHLON* (fp): Herr talman! Här föreligger en fråga beträffande vilken den grupp, som jag tillhör, är efter år har väckt motion. Det gäller anslaget till statens hantverksinstitut för rationaliseringsundersökningar. Om det tidigare har varit angeläget att hantverksinstitutet har fått ett sådant anslag för att befördra småindustriens utveckling, så är detta i ännu högre grad fallet i dag med hänsyn till de kreditrestriktioner och den investeringsavgift, som har pressat hantverket och småindustrien mycket hårt. Jag skall inte gå närmare in på den frågan; det kommer en annan talare efter mig att göra.

Jag vill nu bara begagna tillfället att understryka det angelägna i att hantverksinstitutet får berörda anslag, och jag yrkar bifall till den reservation som är fogad till denna punkt.

Herr *WEILAND* (fp): Herr talman! Som vi alla känner till inrättades i statens hantverksinstitut år 1946 en särskild rationaliseringstjänst, vilken skall gå hantverket och småindustrien till handa med råd och anvisningar i frågor som berör organisation, driftsekonomi, arbetsstudier och övriga rationaliseringsformer. Under den tid avdelningen varit inrättad har den enligt vad som meddelats anlåtats i mycket stor utsträckning dels av enskilda företagare, som påkallat dess hjälp i skilda spörsmål, och dels av representanter för olika branscher och näringsorganisationer, som önskat få utredningar utförda till förmån för branschens samtliga medlemmar.

Rationaliseringsverksamhetens eko-

nomiska grundval utgöres i huvudsak av de intäkter som inflyter från denna verksamhet i form av bidrag från branschorganisationer eller genom ersättning från enskilda företagare för utförda uppdrag. Erfarenheten har visat, att stort intresse för rationaliseringsavdelningens verksamhet föreligger inom näringslivet. Det har också framförts önskemål om att verksamheten skulle utbyggas till att omfatta flera branscher än vad som i brist på ekonomiska resurser hittills varit möjligt, och att i denna verksamhet skulle ingå systematiska undersökningar på bred basis på de enskilda verkstäderna och företagen. Större resultat av verksamheten vore härigenom säkert att förvänta.

Hos den mindre industrien och hantverket föreligger dock endast i undantagsfall möjligheter att själv bekosta den kvalificerade arbetskraft som härför behövs. En utbyggnad av institutets expertis på dessa områden skulle därför säkerligen medföra betydande fördelar för den del av näringslivet som betyder så mycket för hela det svenska folkshållet. Man beräknar att var sjunde invånare i landet är för sin utkomst helt eller delvis beroende av hantverket och småindustrien.

Hantverksinstitutets rationaliserings-tjänst skall, såsom förut påpekats, för sin löpande verksamhet principiellt finansieras genom inkommande avgifter och bidrag. Erfarenheten har dock visat, framhåller ledningen för denna verksamhet, att omfattande skriftliga och muntliga förfrågningar och konsultationer förekommer, som tager avsevärd tid i anspråk utan att dock vara av den art att avgifter rimligen kan uttagas. Det har vidare visat sig att åtskilliga rationaliseringsuppdrag kan ge uppslag till mera ingående försök och utredningar till förmån för hela branschen eller del av densamma än vad som kräves för lösandet av det enskilda uppdraget, och det kan ju då icke vara rimligt att den enskilde skall betala detta.

Här ifrågasvarande förhållandevis lilla anslag kan åstadkomma miljonvärden åt

Anslag till statens hantverksinstitut.

landet och folket i dess helhet. Detta visar för övrigt de resultat, som man uppnått genom rationaliseringsåtgärder på olika områden. Hantverket och småindustrien är en sådan värdefull del av det av det svenska näringslivet, att det stöd som här begäres är mer än väl motiverat.

Utskottet framhåller för övrigt också i sitt utlåtande, att det vore önskvärt att man kunde lämna det begärda bidraget. I motiveringen för sitt avslagsyrkande erinrar utskottet emellertid om att motioner av samma innehåll som de nu förevarande avslogs av föregående års riksdag. Att en liknande motion avslogs i fjol skulle alltså vara en motivering för att riksdagen inte nu skall bevilja det begärda anslaget. Om man skulle godkänna en dylik motivering, skulle det betyda, att man aldrig skulle kunna återkomma till riksdagen med en framställning som en gång avslagits.

Jag undrar om man inte i detta fall kan citera det gamla ordspråket: snålheten bedrar visheten. Det är väl ingen som har en annan mening än att en väl utförd rationalisering framför allt på det område som det här närmast gäller är till gagn för det hela. Utskottet hade därför enligt min mening bort sluta upp bakom motionärernas hemställan och tillstyrka vår begäran om anslag för denna verksamhet, särskilt som det ju här gäller ett förhållandevis litet anslag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr THUN, EDVIN (s): Herr talman! Utskottet har vid sin behandling av förevarande punkt varit fullt på det klara med att det föreligger behov av att i högre grad än hittills kunna hjälpa småindustrien och hantverket framför allt genom sådana rationaliseringsundersökningar som motionärerna här har framhållit såsom önskvärda. Under punkt 27 har kammaren emellertid nyss beslutat höja ett anslag som tidigare utgått med 170 000 kronor till 245 000 kronor. Man har möjlighet att i viss utsträckning ut-

Anslag till tekniskt-vetenskaplig forskning m. m.

nyttja detta höjda anslag för sådan kursverksamhet m. m. som kan skapa förutsättningar i den riktning som motionärerna önskar.

Det hade givetvis varit önskvärt att ytterligare medel hade kunnat ställas till förfogande för detta ändamål, men här som i andra fall har man måst ta hänsyn till de statsfinansiella förhållandena. Det finns många ändamål, för vilka anslag begärts under innevarande riksdag — och fler kommer — i fråga om vilka man med lika stort fog kan göra gällande att anslagskraven borde tillgodoses, om det blott hade funnits förutsättningar härför. Det torde nog, särskilt med tanke på de möjligheter som finns tack vare anslaget under den tidigare punkt, till vilken jag nyss hänvisade, vara möjligt att med tillgängliga medel tillgodose de största behoven på här närmast ifrågavarande område. Skulle det framöver visa sig nödvändigt att vidta ytterligare åtgärder på detta område, är jag övertygad om att erforderliga åtgärder efter hand även kommer att vidtagas.

Herr Weiland omtalade att en tidigare motion i denna fråga avslagits, och detta skulle enligt herr Weilands uppfattning ha utgjort motiv för ett avstyrkande även denna gång. Han ifrågasätter i anledning därav om det är möjligt för framtiden att över huvud taget komma fram med den här frågan. Jag kan inte tänka mig att utskottet sett frågan på det sättet, utan utskottet har, såsom jag tidigare anförde, intresse av densamma.

Herr Weiland säger vidare att snålheten bedrar visheten, när man inte vill ta hänsyn till motionärernas äskande om ytterligare 50 000 kronor. Vill man emellertid rätt utnyttja det anslag under punkt 27, som höjts rätt avsevärt, tror jag inte att herr Weilands farhågor i det hänseendet skall behöva besannas.

Herr talman! Det är inte mycket att tillägga. Jag ber att med det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena proposi-

tioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten anförda reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Weiland begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten anförda reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Weiland begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 103;

Nej — 19.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 30—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 33.

Anslag till tekniskt-vetenskaplig forskning m. m.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte till

Tekniskt-vetenskaplig forskning m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 1 395 000 kronor.

Herr WEHTJE (h): Herr talman! Det är svårt för den enskilde riksdagsmannen att få någon klarhet i frågor, som här förekommer, när departementschefen ej är närvarande och jag inte heller vet om någon är närvarande från utskottet eller den avdelning, som behandlat den föreliggande frågan.

Departementschefen har i sitt förslag redovisat att han under flera år haft under övervägande att lämna statliga fasta bidrag till ytterligare två forskningsinstitut. Det ena är Svenska forskningsinstitutet för cement och betong vid tekniska högskolan i Stockholm, och det andra är ett institut för optisk forskning. Jag sitter med i styrelsen för det förstnämnda och vet att de driver en mycket gagnande verksamhet. Dess möjligheter att bedriva sin verksamhet vilar emellertid i stor utsträckning på det anslag, som institutet med stor välvilja fått och kan få från tekniska forskningsrådet. Tekniska forskningsrådets begränsade medel lämnas i stor utsträckning just till byggnadsforskning. Vid institutet för cement och betong ser man sig nu icke i stånd att föra verksamheten vidare i den utsträckning, som man gärna skulle vilja och som nog vitsordats har varit mycket önskvärd. Jag vet inte varför departementschefen har dröjt med att anvisa särskilda medel till institutet. Det är väl den allmänna sparsamheten som gör sig gällande.

Nu föreligger emellertid förslag om att man skall införa en särskild byggnadsforskningsavgift och anvisa medel under en annan huvudtitel för att främja just byggnadsforskningen. Jag vill då i anslutning till behandlingen av det föreliggande ärendet uttala den förhoppningen, att forskningsinstitutet för cement och betong också skall kunna komma i åtanke, fastän dess anslagsfrågor behandlas under en annan huvudtitel än frågorna om byggnadsforskningen i allmänhet. Vi har ju för närvarande inom den statliga anslagsgivningen den kon-

Anslag till Hemmens forskningsinstitut. struktionen, att vissa ärenden handläggs inom ett departement samtidigt som liknande ärenden behandlas inom ett annat departement. Här skulle ett förenhetligande vara påkallat, och jag skulle vilja uttrycka den önskan, att man åtminstone får till stånd en sådan samordning, att medel kan överföras från ett anslag under ett departement till ett annat anslag under ett annat departement.

Jag förstår att jag kanske inte får något svar nu heller, men jag har i alla fall velat uttrycka denna önskan i förhoppning om att den så småningom skall vinna beaktande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 34—37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 38.

Anslag till Hemmens forskningsinstitut.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till Hemmens forskningsinstitut för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 130 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Boo* m. fl. (I: 17) och den andra inom andra kammaren av fru *Eriksson* i Stockholm m. fl. (II: 26), i vilka hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1953/54 bevilja Hemmens forskningsinstitut ett statsanslag av 180 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Osvald* (I: 253) och den andra inom andra kammaren av fröken *Ager* m. fl. (II: 289), i vilka hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1953/54 bevilja Hemmens forskningsinstitut ett med 50 000 kronor förhöjt reservationsanslag för inrättande av en särskild uppsyningsavdelning inom institutet.

Anslag till Hemmens forskningsinstitut.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 17 och II: 26 samt I: 253 och II: 289, till Bidrag till Hemmens forskningsinstitut för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 130 000 kronor.

Herr BOO (s): Herr talman! Tillsammans med några andra ledamöter av denna kammare har jag i en motion yrkat, att såsom bidrag från statens sida till Hemmens forskningsinstitut för budgetåret 1953/54 skall anvisas ett reservationsanslag av 180 000 kronor. Detta innebär en höjning av Kungl. Maj:ts förslag med 50 000 kronor.

Utskottet har med yrkande om avslag på motionen biträtt Kungl. Maj:ts förslag, men då det här är en fråga av betydligt större format än vad anslaget storlek anger må det tillåtas mig att jag säger några ord i detta sammanhang.

Avslagsyrkandet grundar utskottet utslutande på det förhållandet, att institutet inte har begärt högre anslag. Jag vet inte om utskottets ställningstagande beror på den allmänna brådskan, som hindrat ett grundligare inträngande i problemställningen, eller kanske helt enkelt på att man ju måste ha något att haka upp avslagsyrkandet på. Formellt kan utskottet ha rätt, men om man ser något närmare på vad som här har förevarit, måste man komma till en annan slutsats. Man behöver inte mer än läsa propositionen grundligt på denna punkt för att få klart för sig, att institutet både behöver och önskar ett större bidrag. Förhållandet är följande.

I början av förra året var institutet föremål för granskning av statens sakrevision. Institutet har därefter för andra halvåret genomfört omfattande besparingsåtgärder samt gått in för en genomgripande omorganisation. Besparingsåtgärderna skapade ett beräknat överskott för år 1952 av 50 000 kronor. I sin framställning till Kungl. Maj:t den 13 september 1952 hemställer institutet att få använda detta överskott såsom rörelse-

kapital. Därvid förutsättes att institutet skulle klara även nästa budgetår med samma belopp som utgått för innevarande budgetår. På grund av omläggning av räkenskapsåret för institutet från kalenderår till budgetår hemställs om att därutöver skulle utgå ett särskilt tilläggsanslag för första halvåret 1953 på 65 000 kronor. Det är den ena delen av vad som här förevarit.

Den 8 december i fjol anhöll styrelsen om anslag för innevarande budgetår med ytterligare 50 000 kronor, under förklaring att de hårda åtgärder, som man av besparingsskäl tvingats vidtaga, hotade att helt spolia ett fruktbarande arbete inom institutet.

De belopp som här har varit ifrågasatta — alltså 65 000 kronor för omläggning av räkenskapsåret och 50 000 kronor såsom ett tilläggsanslag för innevarande budgetår, eller tillsammans 115 000 kronor — är nu beviljade på tilläggsstat. När utskottet sålunda anför, att institutet självt inte begärt större anslag än 130 000 kronor för det kommande budgetåret, grundar sig väl detta uttalande utslutande på den första framställningen, som gjordes i september, och de kalkyler som legat till grund för de då genomförda besparingsåtgärderna. Vad som därefter förekommit och som här i korthet relaterats, synes ha gått utskottet spårlöst förbi, trots att det ingående redovisats i handelsdepartementets huvudtitel.

Alldeles givet är att institutet även nästa budgetår behöver ett större anslag än de 130 000 kronor, som ursprungligen begärdes, för att rationellt kunna driva sitt gagnarika arbete i konsumentupplysningens tjänst. Alternativet är att verksamheten måste nedbringas och ge ett sämre resultat. Därmed är jag inne på frågans storleksordning.

Det är obestriddligt att statsutskottets ställningstagande gentemot motionsyrkandet innebär en besparing av 50 000 kronor i statsutgifter, men man kan också ställa frågan: Vad sparas i folkhushället? Där gör man förlust, då den summan — om man sätter in den i institutets verksamhet — kan inbesparas i

hemmens ekonomi många gånger om. Vi har här ett område som trots sin stora ekonomiska betydelse är eftersatt. Samhället måste här göra större insatser till folkhushållets fromma. När nu institutet omorganiserats och så att säga kommit i goda händer genom att de stora intresseorganisationerna gått in som huvudmän, kan man väl rekommendera en utvidgning av verksamheten som ger större och bättre resultat.

Med hänvisning till det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen nr 17 i denna kammare.

Häri instämde herr *Osvald* (fp).

Herr **ANDERSSON, ERIK GUSTAF** (s): Herr talman! Utskottet har på olika sätt framhållit den betydelse, som utskottet tillmäter forskningsinstitutets verksamhet. Det är obestriddligt att det har en mycket stor betydelse för hela vår folkförsörjning. Institutets styrelse har ju nu framlagt ett förslag till omorganisation av verksamheten, en omorganisation som såväl departementschefen som utskottet inte har någonting att erinra mot. Det är troligt att denna omorganisation kommer att göra det möjligt för institutet att på ett ännu bättre sätt än tidigare gagna de syften, som det skall gagna.

Nu har motionärerna framhållit, att det är av betydelse att institutet får mera pengar än departementschefen har föreslagit. Jag skall kanske inte uttala någon bestämd personlig mening på den punkten, men utskottet har ansett att det är av vikt att institutet nu får en viss tid på sig för omorganisationen och stabiliseringen, och verksamheten bör då inte ytterligare utvidgas under den tiden.

Utskottet har tillstyrkt det anslag, som institutet begärt och som departementschefen gått med på. Motionären säger, att institutets anslagsäskande är en rent formell sak. Detta är emellertid vad som framgår av statsverkspropositionen, och utskottet har inte haft något annat att lita till. Jag tycker att det skulle vara ganska egendomligt, om kammaren på

Anslag till Hemmens forskningsinstitut.

grund av en enskild motion går med på att höja anslaget så mycket som begäres, i synnerhet som förslaget går utöver vad institutets styrelse har äskat.

Jag skall inte ytterligare gå in på denna fråga utan ber endast att med det sagda få yrka bifall till utskottets förslag.

Fru **LINDSTRÖM** (s): Herr talman! Till vad herr Boo nyss sagt — och i vilket jag helt kan instämma — skulle jag vilja foga några ord utifrån de erfarenheter man kan återopa, när man medverkat vid omorganisationen av Hemmens forskningsinstitut och sitter med i dess nya styrelse.

Utskottet ger en honnör åt hemhushållets och hemarbetets stora samhälleliga betydelse, och jag inhöstar den tacksamt för institutets räkning. Men samtidigt avstyrker utskottet motionerna om ökning med 50 000 kronor av anslaget till institutets verksamhet för nästa budgetår. Man gör detta med tvenne skäl. Det första är att utskottet icke vill förorda större medelsanvisning än vad institutet självt föreslagit. Det andra skälet är, att institutet bör skapa en någorlunda stabil grund för sin fortsatta verksamhet, innan medel anslås för en utvidgning av institutets kapacitet.

Den första punkten har redan berörts av både herr Boo och herr Andersson. Utöver vad herr Boo sagt vill jag framhålla, att då institutet i september förra året skrev sina riksdagspetita med sikte på budgetåret 1953/54, så måste institutet utgå från den då tillämpade bidragsregeln beträffande statsanslag och anslag från privat håll. Statsanslaget borde enligt denna regel i stort sett balanseras med anslag från näringslivets organisationer. Begärde man en höjning av statsanslaget, måste man alltså kunna peka på möjligheten att få en proportionellt motsvarande höjning från enskilt håll. Vid de förhandlingar om de privata bidragen, som föregick institutets riksdagspetita, visade det sig emellertid att någon höjning av anslagen från näringslivet inte var att påräkna och att

Anslag till Hemmens forskningsinstitut.

till och med de hittillsvarande bidragen befann sig i farozonen. Anledningarna härtill var flera, och det finns inget skäl att referera dem alla. Vare det nog sagt, att det lätt uppstår konflikter mellan producent- och konsumentintressen när det gäller att avgöra, i vilken utsträckning och på vad sätt de negativa forskningsresultaten rörande olika varor skall delges konsumenterna-allmänheten. Ett annat irritationsämne var forskningsinstitutets dåliga ekonomi, som vållats av löne- och andra kostnadsstegringar, lokalbyten och sådant; det uppstod likviditetskriser med åtföljande tvång att så fort som möjligt indriva utlovade bidrag. Institutets riksdagspetita i september förra året tillkom alltså under trycket av den bidragsregel, som jag här har nämnt och som innebar en hård åtstramning av den hittillsvarande verksamheten, en faktisk krympning, med avskedande av en del forskningspersonal etc.

Men bara några månader senare var situationen en annan: en omorganisation av institutet med förstärkning av konsumentinflytandet på hela verksamheten och med en majoritet i den nya styrelsen av representanter, som utsetts av Kungl. Maj:t, hade fäst tidningspressens uppmärksamhet på institutets oerhört viktiga uppgift såsom den enda institution i vårt land som bedriver vetenskaplig undersökning och utprovning av våra konsumtionsvarors egenskaper och ändamålsenlighet. Under senhösten i fjol kunde man i tidningarna läsa en rad artiklar, som underströk betydelsen av institutets verksamhet och menade att staten i spetsen för konsumentintressena borde ge ett större bidrag till konsumtionsvaruforskningen, oberoende av vad näringslivet var villigt att offra. Handelsdepartementet, som spelade en effektiv roll vid omorganisationen av institutet, visade också all förstäelse för detta. I december månad, sedan dess riksdagspetita hade malts in på vanligt sätt i statsverkspropositionen, gjorde institutet en framställning om extra 50 000 kronor för att slippa den fortsatta nedkrympningen av sin verksamhet. Framställningen bifölls genom det tilläggsanslag,

som riksdagen beviljat här tidigare i vår och som alltså är avsett att förbrukas under innevarande budgetår. Men någon justering av förslaget till budget för nästkommande budgetår var det ju för sent att ingiva till statsmakterna vid den tidpunkten.

Med detta vill jag bara ha sagt, att när utskottet åberopar att man nu bara följer institutets egen framställning, gäller detta alltså en framställning, som byggde på helt andra förutsättningar än de nuvarande och som av tekniska skäl inte sedermera kunnat revideras från institutets sida.

När vidare utskottet såsom ett andra argument framhåller, att institutet hellre bör stabilisera sin nuvarande verksamhet än bygga ut dess kapacitet, är jag villig att medge detta, men det gäller inte desto mindre att det ena göra och det andra inte underlåta. Den utbyggnad, som man tänkt sig, är en mycket försiktig sådan och skall helt och hållet hänföras till upplysningsarbetet, d. v. s. den för närvarande underdimensionerade upplysningsverksamheten när det gäller institutets forskningsresultat. Det är ju ändå detta som tidigare har efterlysts här i riksdagen, inte minst i denna kammar, att få en spridning av konsumtionsvaruforskningens goda rön till de breda lagren av konsumenter här i landet genom populärt hållna broschyrer, genom en presstjänst, som tillhandahåller nytt kunskapsstoff på dessa områden åt dagspress och fackpress o. s. v.

Jag beklagar, herr talman, att jag inte haft tillfälle att inom utskottet framlägga dessa upplysningar — då kanske det hade kunnat bli åtminstone en liten reservation att haka upp ett framgångsrikt yrkande på. Nu har vi bara den välvilliga skrivningen från utskottets sida och herr Boos yrkande om bifall till sin motion, i vilket jag ber att få instämma.

Herr BOO (s): Herr talman! I egenskap av utskottets talesman upprepade herr Andersson nu den argumentering, som finns i utskottets utlåtande, nämligen att utskottet inte kunnat bygga sitt ställnings-

Anslag till Aktiebolaget Svensk torvförädling.

tagande på något annat än just den framställning från institutets sida, som frams redovisad i propositionen. Men utöver detta redovisas väl också i propositionen, herr Andersson, vad som hänt efter det att denna första framställning gjordes. Det är väl obestridligt på det sättet, att institutet utöver de 130 000 kronor, som tidigare beviljats för hela året, för innevarande budgetår fått ett tilläggsanslag på 50 000 kronor. Institutet disponerar alltså för innevarande budgetår 180 000 kronor för sin verksamhet. Därmed är väl också klart, att om inte institutet skall skära ned sin verksamhet till nästa budgetår, måste det ha mer medel till förfogande än de 130 000 kronor, som utskottet här har tillstyrkt. Om inte riksdagen nu vill ändra utskottets ställningstagande, blir det väl ingen annan lösning än att institutet får begära ett tilläggsanslag även för nästa budgetår för att hålla sin verksamhet i gång på ett sätt som är rationellt och ändamålsenligt.

Herr ANDERSSON, ERIK GUSTAF (s): Jag medger, herr talman, att det från och med den tidpunkt, då anslags-åskandena kommer in till Kungl. Maj:t och till och med den tidpunkt, då de skall behandlas av riksdagen, kan inträffa händelser som gör att det kan bli nödvändigt med en annan anslagsberäkning. Det är ganska klart att så många gånger varit fallet. Här har jag tidigare poängterat, att Hemmens forskningsinstitut har en mycket betydelsefull uppgift och att dess verksamhet uppskattas av hela riksdagen. Visar det sig nu, att de medel, som utskottet här tillstyrker, inte är tillräckliga utan att styrelsen måste återkomma ett annat år och göra framställning om ett förhöjt anslag, tror jag att riksdagen är beredd att mycket välvilligt pröva den saken.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på

bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen I: 17; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 39 och 40.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 41.***Anslag till Aktiebolaget Svensk torvförädling.**

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till Bidrag till Aktiebolaget Svensk torvförädling för torvforskning för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 1 100 000 kronor.

Herr WEHTJE (h): Herr talman! Jag ber om överseende för att jag återkommer och kanske återigen blir en förgäves ropandes röst. Men här gäller det ju en ganska viktig anslagsfråga, nämligen stöd åt bränsleforskningen i den mån den omhänderhas av Svensk torvförädling, det statliga bolaget i Sösdala.

Redovisningen i statsverkspropositionen är synnerligen knapphändig, och utskottet har ej heller kostat på så många rader i sitt uttalande i denna fråga. Framst saknar jag en redovisning över hur verksamheten har gått. Det är dock ett statligt bolag, som i detta sammanhang hade kunnat göra ett uttalande om resultatet under det gångna året och om hur forskningen har fortskridit. Men därom finnes inte ett ord.

Styrelsen för bolaget säger i sin framställning till departementschefen, att man behöver pengar för att fullfölja ett forskningsinstitut för våtkolning. Den större delen av anslaget tages i anspråk för detta ändamål, och därutöver vill man ha 400 000 kronor för den ordinarie forskningsverksamheten och 300 000 kronor för utvecklingsarbete på maskin-

Anslag till främjande av företagsverksamhet m. m.

torvområdet. Departementschefen skär ned detta anslag, så att det återstår 400 000 kronor. Efter vad jag kan se är det vad som åtgår för den ordinarie forskningsverksamheten, och då blir det ingenting över för utvecklingsarbetet på maskintorvområdet. Jag finner detta beklagligt.

Vi har en statlig bränsleutredning, som nu överväger vilka åtgärder som skall kunna vidtagas för att på lång sikt säkerställa vår bränsleförsörjning, och här intar just torven en mycket betydelsefull plats. Torv och oljeskiffer är de råmaterialtillgångar, som vi i detta land har i mycket stora mängder och som vi under en avspärning kanske i väsentlig utsträckning får lita till på samma sätt som vi fick göra under det sista världskriget. Det skulle vara mycket beklagligt, om staten nu skulle dra in anslaget för det utvecklingsarbete, som anses vara så nödvändigt. Det skulle betyda att något som man i andra sammanhang brukar beteckna såsom mycket betydelsefullt helt och hållet skulle få skrinläggas.

Jag vet inte, om man inom utskottet har trängt så djupt in i detta problem att jag kan få något svar på min fråga. Departementschefen är tydligen upptagen på annat håll, och något svar får jag tydligen ej.

Jag skulle, kanske med risk för att eljest bli satt i den situationen att det inte blir något svar, vilja uttala det önskemålet, att i den mån det bedrivs ett arbete för utveckling av torvforskningen och torvberedningen, detta får betraktas som ett commune bonum.

Jag har en känsla av att man i viss mån satt den prägeln på bolagets praktiska utvecklingsarbete, att resultaten skulle vara bolagets egendom och att de som i övrigt arbetar på detta område får sköta sig själva. Eljest är det inom industrien så, att man utbyter rön och erfarenheter, men det har ej gått med det statliga bolaget.

Herr talman! Jag har velat föra fram dessa betydelsefulla frågor och hoppas att få dem något belysta, så att inte det hela bara passerar helt obemärkt förbi.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

*Punkten 42.***Anslag till främjande av företagsverksamhet m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för budgetåret 1953/54 anvisa dels till Upplysnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri ett reservationsanslag av 370 000 kronor, dels ock till Kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m. ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lodenius* m. fl. (I: 250) och den andra inom andra kammaren av herr *Pettersson* i Dahl m. fl. (II: 347), i vilka hemställt, att riksdagen måtte anvisa dels till Upplysnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri ett reservationsanslag av 475 000 kronor, dels ock till Kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m. ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Näslund* och *Axel Andersson* (I: 249) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Skellefteå m. fl. (II: 267), i vilka hemställt, att riksdagen måtte besluta dels att en lånefond skulle inrättas för Lån till företagareföreningarna att upptagas bland statens utlåningsfonder, dels ock att till Lån till företagareföreningarna under kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Näslund* och *Axel Andersson* (I: 248) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Skellefteå m. fl. (II: 266), i vilka hemställt, att riksdagen vid behandlingen av stats-

Anslag till främjande av företagsverksamhet m. m.

verkspropositionen, tionde huvudtiteln, måtte besluta för budgetåret 1953/54 dels till Upplysnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri anvisa ett reservationsanslag av 475 000 kronor, dels, under förutsättning att yrkandet om inrättandet av en lånefond för lån till företagareföreningar bifölles, till Kostnader för främjande av företagsverksamhet anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor, dels ock, under förutsättning att ett investeringsanslag på 3 000 000 kronor beviljades för nämnda lånefond, till avskrivning av detta anslag anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herran *Helmer Persson* och *Öhman* (I: 251) och den andra inom andra kammaren av herrarna *Holmberg* och *Hagberg* i Stockholm (II: 270), i vilka hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och översyn av fonden för hantverks- och småindustrikredit med inriktning på att skapa vidgade möjligheter för små företagare till krediter till förmånliga villkor och likaledes hemställa om förslag från Kungl. Maj:t till 1954 års riksdag (med förslag) i anledning av utredningsresultatet;

dels ock en inom andra kammaren av herrarna *Gustafsson* i Skellefteå och *Carlsson* i Stockholm väckt motion (II: 268), vari hemställts, att riksdagen måtte bevilja ett anslag av 25 000 kronor till organisationen Hantverkarnas ungdomsrörelse för budgetåret 1953/54 under 10:e huvudtiteln, rubriken Upplysnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 248 och II: 266 samt I: 250 och II: 347, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, ävensom motionen II: 268, till Upplysnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri för

budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 370 000 kronor;

b) avslå motionerna I: 249 och II: 267 om en lånefond för lån till företagareföreningarna;

c) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 248 och II: 266 samt I: 250 och II: 347, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor;

II. att motionerna I: 251 och II: 270 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade anförts

a) av herrarna *Näsgård*, *Ohlon*, *Pålsson*, *Sundelin*, *Lundqvist*, *Ståhl*, *Svensson* i Ljungskile, *Johansson* i Mysinge, *Åkerström*, *Wedén*, *Onsjö* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 248 och II: 266 samt I: 250 och II: 347, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, ävensom med avslag å motionen II: 268, till Upplysnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 475 000 kronor;

b) i anledning av motionerna I: 249 och II: 267 till Lån till företagareföreningarna för budgetåret 1953/54 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor;

c) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 250 och II: 347 samt med bifall till motionerna I: 248 och II: 266, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor;

b) av herrarna *Bergh*, *Skoglund* i Doversorp och *Birke* i fråga om utskottets motivering.

Anslag till främjande av företagsverksamhet m. m.*Mom. I.*

Herr PÅLSSON (bf): Herr talman! Mitt lilla resonemang i denna fråga kommer väsentligen att anknyta till de synpunkter och tankegångar, som har framförts i den vid denna punkt under beteckningen a) fogade reservationen, som avgivits av herr Näsgård m. fl. och till vilken reservation jag för min del anslutit mig.

Det framhålles bland annat i skrivningen att hantverks- och småindustri-verksamheten har en mycket väsentlig betydelse för näringslivet. Det är ju vad vi alla känner till. Det är väl också på det sättet att denna form av företagsamhet är den som har de största möjligheterna att differentiera näringslivet på landsbygden, och de fördelar som följer med en sådan differentiering är ju kända av oss alla. Det innebär fördelar såväl ur befolkningssynpunkt som ur allmänekonomiska synpunkter.

I reservationen har yrkats en ökning av anslaget till upplysnings- och organisationsverksamheten med 105 000 kronor och av anslaget till lån till företagarföreningarna med 1 miljon kronor, från 1,5 till 2,5 miljoner kronor.

Då jag anslutit mig till de tankegångar, som i reservationen anges som motiv för de ökade anslagen, har det skett på grund av den erfarenhet som jag förvärvat i egenskap av ledamot i styrelsen för mitt hemläns företagarförening, vilken styrelse jag haft nöjet tillhöra, sedan föreningen bildades för något mer än tio år sedan. Jag har därvid kommit till den uppfattningen, att det är ett mycket gott grepp av statsmakterna att gynna företagarföreningarnas verksamhet och därmed denna småföretagsamhet.

Jag har också gjort en annan erfarenhet på en punkt där jag kanhända från början hade en viss skepsis. Jag har gjort den glädjande erfarenheten, att de ekonomiska förlustriskerna i dessa företagarföreningars verksamhet är förhållandevis ytterst små. Det är självklart att sådana risker finns och att sådana förluster kan inträffa, men jag

måste säga, att enligt min erfarenhet från mitt hemläns företagarförening dessa risker är mycket mindre än jag föreställt mig.

Om jag sedan får säga några ord först om ökningen av anslaget till organisations- och upplysningsverksamhet, så vill jag framhålla den utomordentliga betydelse som denna föreningarnas verksamhet har. En småföretagare som skall starta ett litet företag behöver inte bara låna pengar, han behöver framför allt sakkunnig hjälp. Det kan gälla maskininköp, det kan också gälla att lägga upp en lämpligt omfattande och lagom arbetskrävande bokföring för den lilla rörelse han skall driva, och det kan också gälla att skaffa marknad för det lilla företaget. I detta avseende har jag den erfarenheten, att företagarföreningarnas verksamhet är utomordentligt bra för dessa småföretagare. Genom att de i föreningarna får någonting att stödja sig på, ser jag det som en mycket stor angelägenhet, att föreningarna får ökade möjligheter att utöva denna upplysnings- och organisationsverksamhet.

Vad sedan beträffar låneanslagets storlek är det klart att en ökning med en miljon är ett ganska stort belopp. Det är jag medveten om, men å andra sidan behöver väl inte detta belopp betecknas som en ren driftkostnad, utan det är ju lånemedel, och jag skulle för min del tro, att staten får igen anslaget både genom återbetalning av kapitalet och genom ett ökat skatteunderlag, en ökad möjlighet för människorna att få bärgning och utkomst. Jag skulle därför tro, att denna ökning med en miljon rimligen bör ses på ett något annat sätt än om det gällde att öka en ren driftkostnad med samma belopp. Från den utgångspunkten har jag också funnit det rimligt, att detta anslag förs upp såsom lånefond. Jag kan inte förstå annat än att detta bör vara formellt riktigt.

Jag skall, herr talman, inte fortsätta längre med mitt resonemang. Det finns ju en hel skara reservanter, och jag förmodar att flera talare efter mig kommer att exemplifiera vad företagarföreningarnas verksamhet innebär och nyttan av

Anslag till främjande av företagsverksamhet m. m.

densamma. Jag nöjer mig därför, herr talman, med det sagda och yrkar bifall till den av herrar Näsgård och Ohlson m. fl. under punkten avgivna reservationen.

Herr andre vice talmannen LODENIUS (bf): Herr talman! Den anslagsfråga kammaren nu behandlar avser ju dels medel till upplysnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri och dels kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m. Då jag, herr talman, är en av motionärerna på denna punkt och då ifrågavarande verksamhet ingår i strävandena att söka åstadkomma ett mera differentierat näringsliv på landsbygden, skall jag be att i anslutning härtil få i korthet beröra några erfarenheter från rena landsbygdskommuner av i dag och från en speciell verksamhetsgren inom mitt eget län.

När man som jag haft förmånen att praktiskt taget hela livet vara bosatt på landsbygden och att där ha sin huvudsakliga verksamhet, har man ju haft möjlighet att på nära håll följa utvecklingen i typiska landsbygdskommuner med jordbruket som huvudnäring. Det är med bekymmer man under många år sett och fortfarande ser, hur befolkningen undan för undan uttunnas och vilka svårigheter detta medför på olika områden, inte minst för de kommunala myndigheterna. Det är för övrigt inte endast folkminskningen som sådan, som inger bekymmer i detta sammanhang, utan minst lika mycket åldersfördelningen hos den befolkning som finns kvar. Det är ju ett känt förhållande, att det är framför allt ungdomen som flyttar till städer och andra tätorter. Följden blir självfallet, att antalet åldringar är förhållandevis betydligt större på den rena landsbygden än i städer och tätorter. Beträffande de arbetsföra åldrarna är förhållandet det rakt motsatta. Detta medverkar naturligtvis till att försämra landsbygdskommunernas skatteunderlag, och därmed begränsas deras förmåga att vidtaga åtgärder för medborgarnas triv-

sel. Ju mer befolkningstalet minskar, ju mer barnantalet går ner, desto svårare blir det att ordna exempelvis skolväsendet enligt nutida krav, att ordna med idrottsplatser, andra fritidsanläggningar, samlingslokaler m. m. Den allmänna service, som behöver finnas också på landsbygden, går inte heller att upprätthålla, därför att befolkningsunderlaget är otillräckligt. Det är inte alls ovanligt, att man på landsbygden nu för tiden måste vända sig till närmaste stad eller annan tätort för att få en hel del arbeten utförda som man inte kan eller hinner med att utföra själv. Härigenom fördyras omkostnaderna för befolkningen i högre grad än om tillgång till sådan service fanns på boningsorten.

För många landsbygdskommuner är det i dagens läge ett problem, hur de skall ordna med sitt skolväsen, inte minst när det gäller upprustning eller nybyggnad av skolor och lärarbo-städer. Centralisering av skolväsendet har måst ske i stor utsträckning för att kunna upprätthålla en något så när tillfredsställande skolform, exempelvis B 1-formen. Långa skolskjutsar har måst tillgripas; 2—4 mil per dag och därutöver är inte ovanligt för en stor del av barnen. Men barnantalet fortsätter att minska, och där man för några år sedan hade tillräckligt med barn till en B 1-skola, räcker barnantalet i dag endast till en B 2-skola. Frågan uppstår då, hur långt kan man gå i centralisering och hur långt barnen kan åka i bilar eller i bussar varje dag utan att det blir för påfrestande för dem. Inom många skoldistrikt på landsbygden står man i dag inför problemet att ettdera återgå till en lägre skolform — B 2 eller t. o. m. B 3 — eller att varje dag transportera barnen till skolan längre väg, än som kan anses rimligt och försvarligt.

För säkerhets skull bör jag, herr talman, kanske påpeka, att vad jag här i korthet sökt skildra inte härleder sig från Norrland utan förekommer på flera håll i Stockholms län, bl. a. i Roslagen, där jag har min hemortsrätt. Man kan på goda grunder säga att vi i Stockholms län och kanske framför allt i Roslagen,

Anslag till främjande av företagsverksamhet m. m.

både på dess fastland och i skärgården, i många avseenden har ett Norrland i miniatyr, hur underligt detta än kan låta i mångas öron. Orsakerna härtill är flera. Förutom den fortlöpande och landsomfattande flykten från landsbygden i samband med jordbrukets rationalisering har, vad Stockholms län beträffar, en hel del andra ogynnsamma faktorer medverkat till nuvarande förhållanden. Sälunda har en del tidigare omfattande och inkomstbringande näringsgrenar under en relativt kort tidsperiod bortfallit. Man kan härvid peka på den tidigare så omfattande bruksdriftens nedläggande i den norra länsdelen och bortfallandet av den mindre sjöfarten, vilken särskilt för skärgården och för kustsocknarna betydde så mycket. Även fisket har försämrats, och arbetstillgången vid de mindre skeppsvärven har reducerats. Detta i förening med ett dåligt utvecklat kommunikationsnät har medfört att läget för närvarande inom många kommuner i fråga om befolkningens åldersfördelning och förminskning nära nog kan betraktas som katastrofalt.

Likartade förhållanden som jag här i korthet relaterat från Stockholms län förekommer inom landsbygdskommunerna över praktiskt taget hela vårt land. Landsbygdens avfolkning är ett stort och allvarligt problem, som kräver kraftåtgärder för att kunna rättas till. Dess bättre synes numera de flesta ha klart för sig att denna utveckling inte kan fortgå längre. Många motioner har här i riksdagen väckts i denna fråga, utredningar har gjorts och förslag framställts i syfte att motverka landsbygdens avfolkning. Åtgärder har väl också vidtagits av statsmakterna, men, så vitt jag kan bedöma, knappast med det resultat man hade hoppats. Det gamla kända ordspråket: »medan gräset växer, dör kon», äger nog här sin tillämpning.

Frågan är då, vad som skall göras. Ja, något verkligt radikalmedel torde inte vara lätt att uppleta. Sannolikt får man här som i många andra sammanhang undan för undan söka bättra på vad som brister och gå delreformernas väg. För ett par veckor sedan debatterades här i

kammaren landsbygdsproblemen i anslutning till en motion av herr Sten. Från beredningsutskottet, som avgivit utlåtande över motionen, anfördes bland annat att motionen var för omfattande och att den inte innehöll några konkreta förslag. Den reservation, som fogats till den punkt, kammaren nu behandlar, och de motioner från folkparti- och bondeförbundshåll som ligger till grund för denna reservation, kan man inte gärna avfärda med samma motivering som man avfärdade herr Stens motion med. Här är fråga om ett begränsat område och om konkreta förslag till anslagshöjning i syfte att främja tillkomsten av småföretagsverksamhet. En av de viktigaste åtgärder, kanske den viktigaste, som i dagens läge kan vidtagas för att motverka ungdomens avflyttning från landsbygden, torde vara att på allt sätt söka medverka till bättre och jämnare tillgång på arbetstillfällen därstädes eller med andra ord till ett mera differentierat näringsliv. Finnes det inte tillgång till lämpligt arbete på hemorten, så är det naturligt att man söker sig sådant på annat håll, och i regel blir det då någon stad eller annan tätort man söker sig till.

Jag skall, herr talman, be att få lämna några uppgifter från verksamheten inom Stockholms län. Inom detta län ökar invånarantalet ganska kraftigt varje år. Ökningen sker emellertid nästan uteslutande i tätorterna runt om huvudstaden. I de rena landsbygdskommunerna, framför allt i den norra länsdelen och i skärgården, pågår folkminskningen oavbrutet. Landstinget har också uppmärksammat denna inte önskvärda utveckling och tillsatte för några år sedan, närmare bestämt 1948, efter en utredning av frågan ett särskilt organ, benämnt närings- och kommunikationsrådet, för att söka befrämja utvecklingen av ett mera differentierat näringsliv inom länet, främst inom de glesbebyggda delarna. Rådet har också att verka för bättre kommunikationer. Till sitt förfogande har rådet en heltidsanställd konsulent, som helt avlönas av landstinget. Förutom härtill och till administrationskostnader har landstinget beviljat anslag till

Anslag till främjande av företagsverksamhet m. m.

vissa utredningar och specialundersökningar.

Även om några stora resultat inte kan uppvisas för den korta tid, som nämnda verksamhet bedrivits av landstinget, så har dock, främst genom konsulentens verksamhet, en hel del utträttats både till hjälp i olika avseenden för de småföretagare, som redan finns på landsbygden, och för de icke så få småindustrier och hantverk, som har kommit till under medverkan av vår konsulent. Vi har också fått en del värdefulla erfarenheter genom denna verksamhet. Bland annat har vi kunnat konstatera hur viktigt det är för idkare av hantverk och småindustri, särskilt vid nyetablering, att erhålla lån på förmånliga villkor. Tyvärr har närings- och kommunikationsrådet i Stockholms län hittills, främst på grund av formella skäl, inte haft möjlighet att liksom företagarföreningarna förmedla de statliga lånen för hantverk och småindustri. En ansökan från rådet om att i detta avseende bli jämställt med företagarföreningarna ligger för närvarande hos Kungl. Maj:t, och vi hoppas att denna vår begäran snart skall bifallas. Som exempel på efterfrågan på dessa statliga lån kan jag nämna, att — trots att närings- och kommunikationsrådet saknat möjlighet att förmedla dylika lån — har, enligt uppgift som jag fått av vår konsulent, från april 1949, då vår konsulent började sin verksamhet, till november 1952 icke så få småindustrier och hantverkare gjort låneförfrågningar hos konsulenten. I 34 fall har det gällt lån till rörelsekapital, i 20 fall till maskinanskaffning, i 16 fall till uppförande av byggnader och i 39 fall till nyetablering. De flesta låneförfrågningar i samband med nyetablering har gällt företag som velat omplacera sin verksamhet speciellt från stockholmstrakten till olika orter i Stockholms län. Hade vi, herr talman, haft möjlighet att ordna kreditfrågan genom förmedling av statliga lån och hade tillräckliga anslag till sådana lån stått till förfogande, så hade — det är vi inom rådet övertygade om — många småföretagare, som nu får trängas i Stockholm eller dess närmaste omgiv-

ning, i dag haft sin verksamhet förlagd till länets glesbygder. Detta hade, såvitt jag förstår, ur alla synpunkter varit till fördel, inte blott för företagarna själva och för glesbygden, utan också för den stora tätorten, där man, såsom alla känner till, har stora problem att brottas med på grund av den stora och hastiga folkökningen.

En annan och enligt mitt förmenande glädjande erfarenhet, som vi fått genom den av Stockholms läns landsting bedrivna verksamheten på detta område, är att många, som tidigare flyttat från landsbygden till storstaden, gärna återvänder till sin födelseort eller annan plats på landsbygden, blott tillgång till lämpligt arbete där finnes. Vill man, herr talman, verkligen motverka avflyttningen från landsbygden, så är det enligt min mening en högst angelägen sak att underlätta, genom förmånliga lån och på annat sätt, för de företagare, som så vill, att etablera sig på landsbygden.

Jag har, herr talman, talat något om erfarenheterna från mitt hemlän. Förhållandena på detta område är väl i stort sett likartade inom andra delar av vårt land. Även om de anslagshöjningar, som föreslås i motionerna och i reservationen, inte är av den storleksordning, att man därav kan vänta sig några stora resultat, så är de dock ett steg i rätt riktning i avvaktan på den översyn av företagarföreningarnas verksamhet, som lär pågå inom handelsdepartementet, och den sakkunnigutredning, som enligt vad utskottet framhåller satts i gång av statsrådet och chefen för finansdepartementet.

I övrigt vill jag, herr talman, hänvisa till vad som förut sagts av herr Pålsson och till den reservation som på denna punkt avgivits av herr Näsgård m. fl., och jag ber för min del att få yrka bifall till denna reservation.

Herr SVÄRD (h): Herr talman! Som så ofta råder på denna punkt en vidsträckt enighet om det mål man vill uppnå, men i lika hög grad delade meningar om de medel som skall användas för att man

Anslag till främjande av företagsverksamhet m. m.

skall nå det eftersträvade målet. Jag tror att hela denna kammare och hela riksdagen, oavsett parti, har ett starkt intresse för att åstadkomma ett differentierat näringsliv och för att hejda näringslivets ur ett långtidsperspektiv ganska diskutabla centralisering till de stora tätorterna, och likaledes har ett starkt intresse för att den småföretagsamhet, som betyder så mycket för vårt lands allmänna ekonomi och som betyder så mycket i ett fritt näringsliv över huvudtaget, får leva under gynnsammaste möjliga förhållanden och utvecklas på gynnsammaste möjliga sätt.

Vad gäller det eftertraktade målet råder alltså inga delade meningar. Även den som med skepsis ser på statliga åtgärder av den art, som motionärerna här har aktualiserat, är nog också böjd att erkänna att företagarföreningarna i huvudsak har utträttat ett gott arbete och i huvudsak har uppfyllt de förhoppningar man hade rätt att ställa på dem. Vad som emellertid kan diskuteras och bör diskuteras är, huruvida en höjning av ett låneanslag med 1 000 000 kronor — vilket är den reella innebörden i reservanternas framställning — på något avgörande sätt kan påverka den utveckling reservanterna vill främja. Vad är det för problem i dag som är de väsentliga för den mindre företagsamheten och för de företagsamma människor som vill etablera sig, inte minst på landsbygden? Det är en lång rad av ting som då framträder: det är skattefrågor, det är kommunikationsfrågor, det är saker som hänger samman med den allmänna ekonomiska politik som föres i detta land, men i ögonblicket är det nog framför allt finansieringsfrågan — problemet hur man skall kunna skaffa det riskvilliga kapital som all företagsamhet, således också den mindre företagsamheten, är i behov av.

Att denna fråga har en speciell aktualitet just nu — vilket ju synes i de olika framstötter som gjorts under tionde huvudtiteln, naturligtvis alla på rent sakliga grunder — är beroende på den omständigheten, att det tillämpade systemet för kreditåterhållsamhet inte innebar nå-

gon kreditåterhållsamhet, utan en kreditransonering, en kvantitativ ransoneringsom uppenbarligen och enligt direktiven i väsentlig grad skall inriktas mot ny företagsamhet.

Detta är alltså problemet. Vill man åstadkomma någon avgörande och verkligt betydelsefull förändring, får man vara beredd att vidta ändringar i det avseendet. Man får med andra ord vara beredd att lägga om systemet för kreditåterhållsamheten, och man får naturligtvis framför allt vara beredd att driva en politik, som kan stimulera till den ökning i det enskilda sparandet, som ändå är den avgörande omständigheten härvidlag. Det är alltså ett allmänekonomiskt problem och knappast ett anslagsproblem. Om staten av ett redan knappt och alltför knappt sparande lånar en miljon på marknaden, innebär ju detta i och för sig inte, att tillgången på sparande ökar eller att kreditmöjligheterna förbättras. Det innebär bara en omläggning av formerna för denna kredits beviljande.

Enligt vår mycket bestämda uppfattning måste även i fortsättningen den allt väsentliga delen av den kredit, som småföretagen liksom andra företag behöver, ställas till förfogande på marknaden och förmedlas genom de kreditinstitut, som har till uppgift att förmedla den sortens kredit: affärsbanker och sparbanker i främsta rummet. Vad som statsmakterna där skulle kunna göra är att vidta åtgärder för att underlätta för småföretagarna att inom denna fria ram få den behövliga kredits. Därvidlag föreligger ju inom handelsdepartementet ett omfattande utredningsmaterial, som delvis är av rätt aktningsvärd ålder. 1949 års banklagssakkunniga har haft frågan uppe, och om jag inte är alldeles felaktigt underrättad, skall det inom departementet finnas utarbetat ett förslag rörande det statliga stödet i detta hänseende åt hantverket och den mindre industrien. Jag tror att man gör bäst i att se hela denna väsentliga samhällsfråga i dess rätta sammanhang och inte försöker komma ifrån den med större eller mindre medelsanvisningar över bud-

Anslag till främjande av företagsverksamhet m. m.

geten, ett system som ju ändå alltid måste vara ett surrogat med utomordentligt begränsad verkningsförmåga.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag i denna punkt med den ändringen, att punkt I b erhåller följande lydelse: »att riksdagen må i anledning av motionerna I: 249 och II: 267 uttala, att kreditrestriktionerna enligt dess mening bör tillämpas på ett sådant sätt, att nya och mindre företag i kredithänseende icke försättes i mindre gynnsamt läge än andra företag».

Herr MÖLLER (s): Herr talman! Jag har dristat mig att begära ordet i denna fråga av det skälet, att under min tid i socialdepartementet sorterade företagareföreningarna under detta departement. Frågan om dem betraktades alltså minst lika mycket som en social fråga som en näringslivets speciella fråga. Likaledes sorterade anslaget till främjande av företagsamhet under socialdepartementet — det var i själva verket en del av de stora anslagen till bekämpande av arbetslösheten.

Jag kan bara vitsorda, att företagareföreningarnas verksamhet åtminstone i allmänhet — misstag kommer alltid att begås och kan inte helt undvikas — visade sig mera fruktbar än jag för min del vågade vänta mig, när föreningarna började. Det är riktigt, att de närmast avsåg de arbetslöshetsplågade länen, där man ju fick klart för sig, att den ytterst ensidiga industriella delen av näringslivet gjorde länen utomordentligt konjunktur känsliga. Dessa län byggde nästan uteslutande på exportindustrier och var följaktligen beroende av världsmarknaden, och man fick fullkomligt klart för sig att det var nödvändigt att söka åstadkomma större mångsidighet, framför allt då genom att stödja uppkomsten av småindustri och hantverk. Jag erinrar mig mycket väl, när jag en gång var uppe i Västernorrlands län. Man skulle där skaffa möbler till ett nytt sjukhus, och jag frågade vederbörande landstingsdirektör, varifrån man kunde få dem. Det visade sig då att det inte fanns någon

möbelfirma i de norrländska länen som kunde leverera möblerna, utan man fick vända sig söderut — jag skulle tro att det blev smålänningarna som levererade dem. Det var en post på 80 000 kronor. Det är klart att detta avslöjade någonting snedvridet i det norrländska näringslivet.

När man nu här diskuterar vilket belopp som skall användas för främjande av företagsamhet och reservanterna vill bevilja 1 000 000 kronor mer än vad Kungl. Maj:t och utskottsmajoriteten har föreslagit, frågar man sig ju först och främst, vilket belopp som kan anses vara behövligt. Det belopp på 1 500 000 kronor — tidigare var det mindre, 1 000 000 kronor — som det så att säga nästan blev tradition att anvisa i anslag under denna punkt, har i stort sett, så långt min erfarenhet sträcker sig, visat sig vara tillräckligt. Jag vågar inte säga, om utvecklingen i dag är sådan, att detta belopp inte skulle vara tillräckligt — man måste sitta mycket närmare de beslutande instanserna för att över huvudet kunna ha något säkert omdöme på den punkten. Men när jag nu för min del ändå inte anser mig böra förorda reservationens förslag, utan förordar bifall till utskottets förslag, gör jag det i den säkra förvissningen, att om det skulle visa sig att detta belopp på 1 1/2 miljon kronor under nästa budgetår inte kommer att tillfredsställa en rimlig efterfrågan — man kan ju inte bifalla vilka krav som helt — på bidrag från detta anslag, kommer Kungl. Maj:t att i en tilläggsproposition antingen till höstrikdagen eller till nästa års vårriksdag — förr kan det väl knappast bli — begära det belopp som man då bedömer bli nödvändigt. Det kan hända att dessa 1 1/2 miljoner kronor räcker, det kan hända att beloppet visar sig för ringa, men jag har svårt att tro att Kungl. Maj:t skall underlåta att göra en sådan framställning till riksdagen, om det behövs. Visserligen har anslagen flyttats från socialdepartementet till handelsdepartementet, men det kan väl ändå inte betyda en fullständig förändring i regeringens gamla politik på den punkten.

Anslag till främjande av företagsverksamhet m. m.

Herr GILLSTRÖM (s): Herr talman! Efter herr Möllers anförande finns inte många ord att säga från utskottets sida. Motionärer och reservanter har anfört många goda skäl för sina önskemål, skäl som man inom utskottet också har accepterat. Frågan har bara varit: Är de anslag, som finns upptagna i huvudtiteln, tillräckliga eller måste de fyllas på ytterligare nu? Utskottet har tyckt sig finna, att man inte har någon anledning att öka ut dem, såsom motionärerna har velat. De synpunkter, som motionärerna och reservanterna har anfört, har inte gått ut på att visa att anslagen i och för sig just nu kan anses vara otillräckliga. Det är dessutom i första hand statsfinansiella skäl som gör, att man inte gärna vill medverka till ökade statsutgifter, ytterst alltså skatteskal — de höga skatterna diskuterar vi ju ofta i andra sammanhang.

Beträffande den första reservationens synpunkt, att ju mer man satsar på denna sak, desto mer får man igen, vill jag säga att det kan vara riktigt att anslagen framför allt på landsbygden kan ge tillbaka så mycket mera genom en förbättrad företagsamhet. Jag vill dock påpeka för kammaren, att även om detta alltså i och för sig kan tänkas, är det väl lika riktigt vad den andra reservationen säger, nämligen att om man håller igen på utgifterna, kan man hålla igen skatterna, och de lägre skatterna är ett viktigt stöd åt näringslivet och gagnar dess utveckling, inte minst småföretagsamhetens. Utskottet är inte övertygat om att man kan gå på bägge dessa linjer, utan vill för sin del vidhålla sin uppfattning.

Det finns ett särskilt skäl att inte göra några ändringar nu, och det är den översyn som pågår inom departementet beträffande företagarföreningarnas verksamhet, en översyn som möjligen kan förändra både organisationen och innehållet i verksamheten. Man bör enligt utskottets mening avvakta denna översyn. Området för verksamheten berörs också, skulle jag tro, i någon mån av den av finansministern igångsatta utredningen beträffande statliga stödåtgärder åt näringslivet. Det kan tänkas att man även

där kommer in på sådant som påverkar både anslagsbehov och annat inom småindustriens och hantverkets område.

Det finns inte mycket mer att anföra, herr talman, och jag ber att för min del också få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr PÅLSSON (bf): Herr talman! Jag har inte alls tänkt polemisera emot de anföranden som hållits här. Herr Svärds anförande ger mig dock anledning till ett par reflexioner. Det är ju meningen i alla händelser, att man genom företagarföreningarna skall kunna hjälpa sådana företagare, som icke har möjligheter att skaffa sig vad man i dagligt tal brukar kalla bankmässiga krediter. Det är väl bland annat för att kunna lösa den frågan som dessa statliga medel har ställts till förfogande, och det har nu visat sig, att det finns ett starkt behov av en ökning av anslagen till detta ändamål, vilket framhållits i reservationen.

Då herr Svärd fortsatte med att säga någonting om att det borde göras ett uttalande om att dessa företag, det vill säga hantverk och småindustri, inte skulle missgynnas, gjorde jag mig den frågan, om han var inne på den tankegången att avtalet med riksbanken på något sätt skulle kompletteras ytterligare och att det skulle bli någon sorts dirigerings via bankerna av kreditgivningen till dessa företag. Det var ett par reflexioner som jag gjorde, och jag anför dem utan polemiskt syfte.

Vad sedan beträffar herr Möllers anförande, som från mina synpunkter var mycket sympatiskt, vill jag bara nämna, att Kungl. Maj:t varit rätt restriktiv under senare tid. Företagarföreningarna får sålunda i sin långivning inte gå över 40 000 kronor utan att höra Kungl. Maj:t, och när det gäller större belopp har vi åtminstone i vår förening den erfarenheten, att Kungl. Maj:t undersöker saken mycket noggrant, innan det lämnas bifall. Jag ville bara nämna detta som en liten kommentar, herr talman, och jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Anslag till främjande av företagsverksamhet m. m.

Herr MÖLLER (s): Herr talman! Jag skall bara replikera på en punkt.

Det infördes under min tid som socialminister en gräns vid 40 000 kronor, som företagarföreningarna inte fick överskrida utan att ha Kungl. Maj:ts tillstånd därtill. Det berodde på att meningen ju var att stödja småföretag. Kom man upp i lånebelopp på 80 000 å 100 000 kronor, som det ibland varit fråga om, var det svårt att utan vidare förklara att det gällde småföretag. Men i varje fall under min tid som departementschef behövdes det ingenting annat än att man ordentligt kunde visa att det sannolikt var fråga om ett företag som skulle komma att bära sig, för att Kungl. Maj:t skulle ge sitt tillstånd. Jag kan faktiskt inte erinra mig att det blev något avslag på sådana framställningar under min tid. Men det är självfallet att man krävde särskilt noggranna kalkyler och förberedelser då det gällde att riskera mycket stora belopp på ett enda företag.

Vad bankrestriktionerna beträffar har de ju inte med detta anslag att göra. Det är ju Kungl. Maj:t och företagarföreningarna som själva bestämmer vem som skall få låna pengarna, och det är statens pengar som ställs till förfogande. Man frågar ju varken riksbanken eller någon banksammanslutning, huruvida man får använda de pengar, som riksdagen beviljar för detta ändamål, på det sätt som företagarföreningarna — i vissa fall efter tillstånd av Kungl. Maj:t — själva finner vara önskvärt.

Herr WEILAND (fp): Herr talman! Jag har egentligen begärt ordet för att instämma med herr Lodenius. När det gäller det problem, som han rullade upp i sitt anförande här, kan man väl säga att vi diskuterat så mycket om vad som skall göras, men att det blivit mycket litet gjort, i somliga fall ingenting alls. Det vore kanske skäl i att nu övergå från resonemang om vad som bör göras till att göra någonting.

Det finns orter, där man har gått in för att göra någonting för att få med-

borgarna, särskilt ungdomen, att stanna kvar på landsbygden, och detta arbete har också visat sig ganska framgångsrikt. Min granne här bakom mig berättade för ett ögonblick sedan hur det är i ett par socknar som han mycket väl känner till hemma i Jönköpings län. Där har man vidtagit åtgärder efter sådana principer, att ungdomarna stannar kvar på orten, och detta har visat sig vara till gagn både för ungdomarna själva och för den bygd i vilken de bor.

Det är ju inte här fråga om att belasta statsfinanserna. Ofta visar det sig nämligen att de som får hjälp till självhjälp, när de startar sina företag, blir mycket goda skattebetalare. Det berättas sålunda i en artikel, som gått genom den svenska pressen under det senaste året, att en av dem, som börjat på detta sätt, hade skatter som uppgick till mycket stora belopp.

Jag ber, herr talman, att få ansluta mig till reservationen.

Herr SVÄRD (h): Herr talman! Jag ber endast att få göra den reflexionen — också utan all polemisk udd — att det moderna svenska bankväsendet inklusive sparbanker redan i betydande utsträckning beviljar s. k. förtroendekrediter, varvid det alltså icke föreligger vad man med en strikt tolkning brukar kalla bankmässig säkerhet. Det är emellertid uppenbarligen på det sättet — och därvidlag håller jag fullständigt med den ärade reservanten — att sådana förtroendekrediter icke förekommer i tillräcklig utsträckning. Jag framhöll också i mitt första inlägg nödvändigheten av att genom förändringar i banklagstiftning och på annat sätt öka utrymmet för denna sorts »banking», den sortens byggande verksamhet från de kreditförmedlande institutionernas sida.

Sedan vill jag bara göra den lilla reflexionen, att jag inte kan finna att riksdagen skulle vara alldeles förhindrad att uttala sig om en så väsentlig ekonomisk-politisk fråga som beträffande de kreditrestriktioner och sättet för deras tillämpning, som icke har under-

Anslag till främjande av företagsverksamhet m. m.

ställt riksdagen och knappast ens i någon form bringats till riksdagens kännedom. Jag har den principiella inställningen, att när det gäller samhällsekonomiska åtgöranden av denna storleksordning bör riksdagen icke alldeles betagas rätten att hysa en mening.

Herr Weiland var angelägen om att någonting skulle göras, och det är jag också. Jag har utgått ifrån att herr Weiland var liberal. Från den utgångspunkten förefaller det mig vara ganska egenomligt att herr Weiland tydligen för sin del anser att om någonting skall göras, så är det staten som skall göra det, och att staten då skall göra det i form av statsanslag. Huruvida detta är uttryck för den moderna socialliberalismens nya inställning eller inte, skall jag inte uttala mig om.

Enligt herr Weiland medför inte detta anslag någon statsfinansiell belastning. Jag trodde att vi från den yttersta vänstern till den yttersta högern var överens om att vi måste hålla det statliga lånebehovet nere, så långt nere som det över huvud taget är möjligt. Även på den punkten tycks herr Weiland företräda en ultramodern socialliberal uppfattning.

Herr andre vice talmannen **LODENIUS** (bf): Herr talman! Jag skall inte säga något emot de rekommendationer som exempelvis herr Svärd här gjort i fråga om finansieringen av sådana här företag och finanspolitiken i stort. Men jag är rädd för att det kommer att ta alltför lång tid, innan allt detta kan ordnas. Jag framhöll redan i mitt första anförande, att snabba åtgärder här är av nöden. Det är ju inte ovanligt på andra områden att staten ställer lån och ibland också subventioner till förfogande.

Såvitt jag kan bedöma ifrån den verksamhet, som vi på detta område bedrivit i Stockholms län, är det i de flesta fall kreditfrågorna som är det avgörande då det gäller att främja företagsamheten. Vederbörande måste kunna få erforderliga krediter och lån och framför allt erbjuda dem på relativt förmånliga villkor. Staten kan här göra en mycket värde-

full insats. Alla, som har närmare erfarenhet av hur det är ställt med dessa möjligheter ute i landsortskommunerna, måste säga sig, att det inte kan fortsätta längre på samma sätt som hittills, utan att något måste göras, och det snart. Staten bör faktiskt få möjligheter att i större utsträckning än hittills träda hjälpande in. Jag redogjorde i mitt förra anförande för läget på detta område inom Stockholms län och påvisade, hurusom vi inte haft möjlighet att förmedla de statliga lånen. Jag är övertygad att om närings- och kommunikationsrådet finge samma rätt som företagarföreningarna, vi skulle kunna förmedla många lån till småföretagare. Jag nämnde t. ex. att det inkommit 93 ansökningar från företagare som ville ha hjälp för nyetablering, eller rättare sagt för överflyttning av sitt företag från tätort till glesbebyggelsen inom länet. Planerna strandar oftast på att vederbörande då måste ha kreditmöjligheter, vilket han har svårt att få med nuvarande ordning.

De anslagssummor, som det här gäller, är ju för övrigt inga svindlande belopp och alls inte av en sådan storleksordning att de i nämnvärd mån kan påverka statens finanser.

Jag anser fortfarande, herr talman, att det anslag som här begäres i reservationen, d. v. s. ett investeringsanslag av 2,5 miljoner kronor under statens utlåningsfonder, är mycket rimligt. Anslaget kommer ju för övrigt inte att belastat driftbudgeten. Jag vidhåller därför, herr talman, yrkandet om bifall till denna reservation.

Herr **WEILAND** (fp): Herr talman! Jag erkänner utan vidare att jag inte besitter samma nationalekonomiska kunskaper som herr Svärd, men något litet om ekonomi har jag i alla fall lärt mig under årens lopp. Jag är övertygad om att om staten ger hjälp till självhjälp, så innebär detta icke att man förstör landets ekonomi, utan att man tvärtom förbättrar den. Det har ju, som jag nyss sade, visat sig att somliga av dessa företagare skattevägen har kunnat återbetala myc-

Anslag till främjande av företagsverksamhet m. m.

ket av den hjälp de tidigare fått. En del av dem har till och med betalat in så mycket i skatt, att vi vanliga dödliga aldrig kunde drömma om att utvecklingen skulle bli så lyckosam.

Vad sedan gäller de s. k. förtroendekrediterna från bankerna, är det tydligen så, att det finnes en och annan bank som vill ge sig in på dylika experiment. En del banker har dock funnit dessa experiment inte vara så lyckliga, varför de inte vågar fortsätta. Såsom herr Lodenius sade, torde det vara lättare för staten än för de enskilda bankerna att bevilja förtroendekrediter. Det skulle säkerligen inte hända någon större olycka, om vi härvidlag vore litet generösare än tidigare.

Herr OHLON (fp): Herr talman! Jag vill bara konstatera, att herr Svärd önskar ändra kreditrestriktionerna därhän, att i överenskommelsen mellan riksbanken och affärsbankerna skulle affärsbankerna åläggas att lämna förtroendekrediter i större utsträckning än för närvarande. Var och en som har någon aning om begreppet förtroendekrediter vet, att dessa krediter i sig innesluter stora risker. Man kan då ställa sig den frågan, vad bankinspektionen skulle säga inför ett dylikt läge. Bankinspektionen följer i detalj affärsbankernas utlåningsverksamhet och tillser att insättarnas rätt — jag talar icke om aktieägarnas — bevakas. Det skulle uppstå en, såvitt jag förstår, fullkomligt olöslig konflikt mellan å ena sidan de direktiv som har ålagts bankerna och å andra sidan bankinspektionens krav. Jag föreställer mig att herr Svärd och i varje fall hans kolleger inom högern vid närmare eftersinnande måste taga avstånd från dessa något förhastade tankegångar.

Vad gäller denna fråga förhåller det sig nog, som herr Weiland framhöll, så, att de pengar, som staten här ger ut eller eventuellt riskerar, är pengar som samhället får igen många gånger om. Den som haft tillfälle att resa igenom bygder, där arbetslöshet och nöd

var rådande under 1930-talet, och nu i stället möter blomstrande tätorter, låt vara mindre tätorter, måste konstatera att den verksamhet som företagarföreningarna gjort har varit till stor välsignelse i vissa landamären.

Nu säger herr Svärd att det dock är på den allmänna politiska politiken som det ytterst kommer an. Ja, visst är det så, det kan jag till fullo instämma med honom i, men tror verkligen herr Svärd att det skall vara möjligt att få riksdagen att i detta sammanhang ge regeringen direktiv för en ny ekonomisk politik?

Herr PERSSON, HELMER (k): Herr talman! Från kommunistiskt håll har vi väckt en motion i denna fråga med syfte att åstadkomma vidgade möjligheter för små företagare att erhålla krediter på förmånliga villkor. Varför har vi gjort detta? Jo, det är med kännedom om att under de senare åren småföretagarna haft stora svårigheter genom kreditåstramningen. Här bör emellertid understrykas att de åtgärder, som är vidtagna tidigare av statsmakterna, har i många avseenden varit bra och har fyllt en betydelsefull uppgift. Men jag vill instämma i vad herr Möller sade här tidigare, att också misstag har blivit begångna, och bland annat bör man i fortsättningen se till, att inte samma stora misstag kommer att begås i den praktiska verksamheten. Jag syftar icke minst på det misstag, som bland annat har gjorts i Norrbotten av småindustriföreningen där, när man på ett mycket ensidigt sätt gick in för att bygga upp småindustrin, vilket ledde till väldiga svårigheter, framför allt vid den tidpunkt när byggnadsregleringen trädde i kraft och det blev en stor åtstramning på byggnadsfronten.

Utskottet säger att hela detta problemkomplex är föremål för översyn inom handelsdepartementet. Det är ju gott och väl, men jag tror att situationen är den, att det behövs omedelbara, kraftigare åtgärder än departementschefen och utskottet föreslår, och det är dithän den

Anslag till främjande av företagsverksamhet m. m.

av herr Näsgård m. fl. avgivna reservationen syftar. Den syftar, enligt vad jag kan finna, till omedelbara åtgärder för att förbättra villkoren för småföretagarna.

Med hänsyn därtill vill jag deklarerat att vi kommer att stödja den av herr Näsgård m. fl. avgivna reservationen.

Herr NÄSSTRÖM (s): Herr talman! Denna verksamhet har ju varit av stor betydelse, icke minst för de norrländska länen, med den ensidiga industri som vi har där uppe. Herr Möller nämnde, att när han för ett antal år sedan besökte Västernorrland fick han reda på att man där inte kunde leverera möbler till sjukhusen för landstingets räkning. Om herr Möller kom dit upp i dag, skulle han finna att vi har stora möbelfabriker, som kan leverera såväl till det egna länets sjukhus som till andra sjukhus. Men det var inte för att säga det jag begärde ordet utan för att beröra en annan fråga.

Staten har bidragit på ett utomordentligt värdefullt sätt till småindustriens uppbyggnad, men denna motarbetas av staten i ett annat avseende. Staten äger fastigheter i samtliga län. Det är emellertid nästan hopplöst för företagen där uppe att få leverera till dessa fastigheter. Vad beror det på? Jo, det beror på den gällande upphandlingsförelösningsordningen, enligt vilken all statlig upphandling skall skötas genom krigsmaterielverket. Det är därför så gott som omöjligt för dessa företag att vara med i konkurrensen. Det var detta, som jag ville påtala i detta sammanhang. När staten nu på annat sätt hjälper småföretagarna, hoppas vi att staten skall undanröja svårigheterna även på detta område, så att dessa företag också kan få leverera till staten.

Herr SVÄRD (h): Herr talman! Naturligtvis har jag icke ett ögonblick ifrågasatt att riksdagen skulle uppmana riksbanken att ändra på överenskommelsen om kreditrestriktionerna i det hänseendet, att utrymmet för förtroendekredi-

terna skulle ökas. En sådan uppfattning från min sida skulle vara fullkomligt orimlig, eftersom detta problem av fullt naturliga skäl över huvud taget inte blivit berört i överenskommelsen om kreditrestriktionerna.

Jag har velat att riksdagen skall göra ett uttalande om att dessa restriktioner skall tillämpas på sådant sätt, att den mindre företagsamheten inte missgynnas. Jag har velat framhålla önskvärdheten av att det utredningsmaterial, som ligger i handelsdepartementet och på andra ställen och som gäller frågan om förtroendekrediterna, göres till föremål för ett beslut från Kungl. Maj:ts sida och en framställning till riksdagen. Det är två olika saker.

Det förvånar mig att min gamle lärare i matematik, herr Ohlson, inte kan skilja mellan ett och två, men det kanske beror på att han snart inträder i pensionsåldern.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats 1:o) att vad utskottet i det nu ifrågavarande momentet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr Pålsson, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Näsgård m. fl. vid punkten anförda reservationen; samt 3:o), av herr Svärd, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att punkten I b erhöles följande lydelse: »att riksdagen må i anledning av motionerna I: 249 och II: 267 uttala, att kreditrestriktionerna enligt dess mening bör tillämpas på ett sådant sätt, att nya och mindre företag i kredithänseende icke försättes i mindre gynnsamt läge än andra företag.»

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Pålsson begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontrapro-

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

position i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Pålssons yrkande.

Herr *Svärd* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 10 punkten 42 mom. I antager bifall till herr Pålssons yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontrapositionen i nämnda votering antagits bifall till herr Svärds yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 42 mom. I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Näsgård m. fl. vid punkten anförda reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 62;

Nej — 62.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Enär alltså de avgivna rösterna befunnits lika delade, nedlade herr talmannen i kammarens därtill avsedda rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärkta samt var för sig slutna och hoprullade, varefter på anmodan av herr talmannen fru *Wallentheim* ur rösturnan upptog den ena av röstsedlarna, och befanns denna vara ja-sedeln.

Kammaren hade således fattat beslut i enlighet med ja-propositionen.

Mom. II.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 43.

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag och med avslag å motionen II: 258, till Upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

I motionen II: 258, av herr *Hammar*, hade hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om ett reservationsanslag för budgetåret 1953/54 på 250 000 kronor till Upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Ohlon*, *Sundelin*, *Ståhl*, *Svensson* i Ljungskile, *Wedén* och *Gustafsson* i Skellefteå ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 258 till Upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

Herr OHLON (fp): Herr talman! Det är nu åtskilliga år sedan riksdagen beviljade medel för detta ändamål; under åren 1949 och 1950 anslogs sammanlagt 1 850 000 kronor. Nettoutgifterna har varit sådana, att reservationen tydligen har räckt i flera år; den utgjorde vid senaste budgetårsskifte 446 952 kronor. För innevarande budgetår räknar man med en medelsförbrukning av 382 000 kronor. Vid budgetårets slut skulle sålunda endast 65 000 kronor återstå, och för att fylla ut anslaget äskar Kungl. Maj:t 250 000 kronor.

Man har ingen anledning att fördölja, att mycket delade meningar om angelägenheten av detta anslag har rått alltsedan det tillkom, och detta gäller även företagare och sådana som tillhört de organisationer, som samarbetat med statens organ i denna verksamhet. Tidigare bedrev Ekonomisk information en livlig agitation mot överrörligheten på arbetsmarknaden och den onödiga frånvaron från arbetet. Det heter nu att denna uppgift har minskat i betydelse på grund av det ändrade läget på arbetsmarknaden. Jag vill minnas att vi diskuterade denna fråga i kammaren år 1950. Man kunde då på grund av en statistik i socialstyrelsen konstatera, att frånvaron från arbetet under lördagarna visserligen hade minskats, men att vederbörande i stället börjat skolka på måndagarna i ungefär samma utsträckning som de förut gjort på lördagarna. Betydelsen av denna verksamhet skulle alltså i detta sammanhang vara ungefär plus minus noll. Nå, detta är kanske överdrivet — en viss betydelse har väl verksamheten haft, men säkerligen inte i proportion till de stora anslag som beviljats.

Nu heter det att verksamheten skall inriktas på andra uppgifter, t. ex. den omflyttning på arbetsmarknaden som blir en nödvändig följd av den ändrade systerställningen inom olika branscher. Det är också meningen att bedriva upplysningsverksamhet för att nedbringa olycksfallsfrekvensen inom näringslivet. För dessa ändamål har vi emellertid redan två ämbetsverk, nämligen arbetsmarknadsstyrelsen — som särskilt om

man räknar med underlydande organ hör till de allra största ämbetsverken i landet — och vidare arbetarskyddsstyrelsen. Det ligger då nära till hands att misstänka, att en dubblering av denna verksamhet inträffar. En dubblering blir det nog; så som uppgifterna här skisseras, är det ofrånkomligt att Ekonomisk information kommer att verka på samma område som de nämnda ämbetsverken.

I utskottsmajoritetens yttrande heter det att det inte är fråga om ett dubbelarbete i egentlig mening, utan om en kompletterande insats. Ja, det där uttrycket går alltid igen i dylika sammanhang, när man vill försvara en dubbelverksamhet inom statens domäner.

Vi är i år mycket hårt trängda beträffande det statsfinansiella läget. Riksdagen har redan beslutat ökningar under flera punkter av budgeten. Man borde då söka finna några ställen i budgeten, där besparingar kan göras utan att man åsamkar vare sig det allmänna eller enskilda några svårigheter. Det är klart att Ekonomisk information inte omedelbart kan sluta med sin verksamhet, utan att den måste avvecklas så småningom. Det finns 65 000 kronor i beräknat reservationsöverskott den 1 juli i år, och vi reservanter har ansett att om verksamheten därutöver får 50 000 kronor, borde det räcka. Man skulle på det sättet spara 200 000 kronor på driftbudgeten.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till den reservation, som har avgivits under föreliggande punkt.

Herr THUN, EDVIN (s): Herr talman! Herr Ohlon har i sitt anförande framhållit att man har kunnat konstatera, att det trots allt har rått vissa delade meningar om nyttan av den verksamhet, varom det här är fråga. Han har också ifrågasatt, om inte denna verksamhet möjligen på något sätt bidragit till de skolkningar från arbetsplatserna på måndagarna som förekommit och som tydligen har blivit av en rätt stor omfattning.

Anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

Dessa resonemang är givetvis inte på något sätt hållbara. Om man ser på hela detta stora problem, kan man utan vidare slå fast att det här åstadkommits en anknnytning mellan arbetsmarknadens båda olika parter på ett sätt som med all säkerhet har varit fruktbärande och som i framtiden också kommer att bli det. Bland annat just arbetet med problemet om den överörroliga arbetskraften måste naturligtvis ha spelat en avgörande roll.

Vad sedan angår möjligheten för arbetsmarknadens båda parter att få likformiga ekonomiska uppgifter beträffande olika ekonomiska problem beträffande våra exportnärningar och andra frågor, är den ju givetvis av mycket stor betydelse. Jag skulle tro att den möjligheten i någon mån också bidrar till avspänning då det gäller avtalsuppgörelser. Helt naturligt kan nu genom det arbete, som bedrivs, båda parterna på ett annat sätt än tidigare utgå ifrån det ekonomiska läget, sådant som det är, och diskutera det från dessa utgångspunkter, och bara detta spelar givetvis en mycket stor roll.

Det måste vara av största betydelse, att man fortsätter på denna väg och anpassar dessa informationer efter de krav, som förhållandena vid olika tidpunkter ställer. Jag tror inte att det på något sätt är bortkastat att offra dessa 250 000 kronor på ett, kan man säga, av våra viktigaste områden och ge arbetsmarknadsparterna möjlighet till visst samarbete inom den organisationsform, som föreligger. Vi kan väl ändå konstatera, att Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen och Tjänstemännens centralorganisation enhälligt uttalat sig för att denna verksamhet skall fortsätta. Att dessa stora organisationer ändå vill behålla verksamheten, är väl ett bevis för att den är av mycket stor betydelse på det område det här gäller. Jag tror att dessa pengar har större effekt än anslag på vissa andra områden.

Med stöd av det anförda ber jag kort och gott att få yrka bifall till utskottets förslag på förevarande punkt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten anförda reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlon* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 43, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten anförda reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ohlon* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 85;

Nej — 43.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 44—50.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 51.

Lades till handlingarna.

Punkterna 52—99.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Om inrättande av en professur i reumatologi.*Punkten 100.*

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo samt företogs punktvis och momentvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—33.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 34.***Om inrättande av en professur i reumatologi.**

Kungl. Maj:t hade under elfte huvudtiteln i innevarande års statsverksproposition (bilaga 13 till nämnda proposition) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av departementschefen föreslagna ändringar i personalförteckningen för karolinska sjukhuset, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för karolinska sjukhuset, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54, dels ock till Karolinska sjukhuset: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 18 009 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Huss* m. fl. (I: 33) och den andra inom andra kammaren av herr *Olsson* i Gävle m. fl. (II: 63);

dels en inom första kammaren av herr *Huss* m. fl. väckt motion (I: 77), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att inrätta en professur i reumatologi vid karolinska sjukhuset fr. o. m. den 1 april 1954, vars innehavare tillika skulle vara överläkare för reumatologiska kliniken vid karolinska sjukhuset i stället

för den av Kungl. Maj:t föreslagna biträdande överläkaren vid denna klinik, samt att riksdagen i övrigt måtte bifalla vad i statsverkspropositionens bilaga 13 begärts beträffande den nya reumatologiska klinikens vid karolinska sjukhuset personalbehov;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Huss* (I: 78) och den andra inom andra kammaren av fröken *Höjer* m. fl. (II: 102);

dels ock en inom första kammaren av herr *Wistrand* väckt motion (I: 258).

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

I. i anledning av motionen I: 258 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet under punkten anfört;

II. besluta att icke bifalla motionen I: 77;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 78 och II: 102, i vad de avsåge förevärande anslag,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska sjukhuset, vilka påkallades av vad departementschefen förordat i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 2 januari 1953;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för karolinska sjukhuset, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54;

c) till Karolinska sjukhuset: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 18 009 000 kronor;

IV. i anledning av motionerna I: 33 och II: 63 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet under punkten anfört;

V. i anledning av ett av riksdagens revisorer gjort uttalande rörande poliklinikerna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning i de hänsenden, revisorerna angivit.

Om inrättande av en professur i reumatologi.

Reservationer hade anmälts

a) av herrar *Ohlson, Pålsson, Huss, Malmborg* i Skövde och *Ståhl* samt fröken *Vinge*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionen I: 77 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad i det av reservanterna förordade yttrandet anförts;

b) av herr *Lundgren*, som ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under II och III a) hemställa, att riksdagen måtte

II. i anledning av motionen I: 77 besluta att inrätta en professur i reumatologi vid karolinska sjukhuset fr. o. m. den 1 april 1954, vars innehavare tillika skulle vara överläkare för reumatologiska kliniken vid karolinska sjukhuset;

III. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 78 och II: 102, i vad de avsåge förevarande anslag,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska sjukhuset, vilka påkallades av vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 2 januari 1953 samt av utskottet förordats.

I den i herr *Ohlsons* m. fl. reservation förordade motiveringen hade bland annat uttalats, att utskottet ville starkt understryka vikten av att Kungl. Maj:t framlade förslag om inrättande av en professur i reumatologi vid karolinska sjukhuset om möjligt redan vid 1954 års riksdag eller i vart fall inom sådan tid, att beslut i ärendet föreläge före återbesättandet av den professur i invärtes medicin, med vilken tills vidare avsåges vara förenad överläkarbefattningen vid karolinska sjukhusets reumatologiska klinik.

Mom. I.

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. II.

Herr HUSS (fp): Herr talman! Det rör sig här om en fråga, där meningarna mycket starkt bryter sig mot varandra. Att det inte är någon politisk fråga, framgår bl. a. av att reservanterna på denna punkt önskar få en trepartimotion bifallen. Bland dem, som har undertecknat denna trepartimotion, märks för övrigt denna kammars förste vice talman.

Kungl. Maj:t och utskottet vill, när det gäller föreståndarbefattningen för den nya reumatologiska kliniken på karolinska sjukhuset, tillsätta allenast en biträdande överläkare, under det att reservanterna anser att starka skäl talar för att denna överläkare ges en självständig ställning och helst ställning som professor.

Vilka argument är det nu som Kungl. Maj:t och utskottet åberopar som väsentliga för att avböja denna motion? Ja, de pekar först på läkarutbildningssakkunnigas yttrande, i vilket man inte närmare gått in på frågan om undervisningen i reumatologi och inte heller föreslagit någon professur i detta ämne. Emellertid är att märka att inte heller läkarutbildningssakkunniga varit blinda för behovet av undervisning i reumatologi genom fortbildningskurser efter medicine licentiatexamen. Vidare är det uppenbart att den som närmast skall leda denna klinik måste bli den som kommer att undervisa våra blivande överläkare vid de reumatologiska kliniker, som senare kommer att skapas här i landet.

Det anföres också av utskottet, att frågan bör lösas i ett större sammanhang, och man pekar på att motionärerna själva har talat om att det behövs professurer i denna vetenskapsgren vid samtliga medicinska högskolor och universitet i riket. Mot detta argument kan man säga, att när vi nu fått en ny, stor reumatologisk klinik vid karolinska sjukhuset och då denna klinik av olika skäl måste bli den ledande i landet, så finns det ju inte någon anledning att avvakta hur frågan skall lösas vid de

Om inrättande av en professur i reumatologi.

andra klinikerna, allra helst som frågan om de andra klinikerna i högsta grad är ställd på framtiden.

Ett annat argument för att man inte skulle bifalla motionen har åtminstone under hand varit att det är lämpligast att reumatologien allt fortfarande utgör en underavdelning till invärtesmedicinen. I denna fråga har Riksföreningen mot reumatism begärt yttrande från en del utländska sakkunniga. Man har skrivit till elva framstående reumatologer i England och Amerika, men hittills har man endast fått svar från tre. Två av dessa säger, att en reumatologisk klinik bör ha egen överläkare, medan den tredje anser att överläkaren bör sortera under ett vetenskapligt centrum men i övrigt inta en självständig ställning och vara högklassig till sin kompetens.

Nu har det alltså spelat stor roll i denna fråga, att man har sagt att det inte går att lösgöra reumatologien från invärtesmedicinen. Då frågar man sig, om inte ändå sjukvården skall gå före professorns och professurens enskilda intressen. Det har påpekats, att den arbetsbörda som påvilar den nuvarande professorn är onormalt stor. Professorn i fråga har, utom en invärtes klinik på 170—180 sängar, en särskild underavdelning för fysikalisk terapi att sköta, vidare en yrkesmedicinsk avdelning, och därjämte skulle nu denna reumatologiska klinik falla under professorns domvärjo. Man bör inte heller glömma, att professorn i fråga dessutom är föreståndare för Konung Gustaf V:s forskningsinstitut, en uppgift som dock lyckligtvis kanske inte överlämnas till hennes efterträdare.

Det är således alldeles uppenbart, att chefskapet för den reumatologiska kliniken blir en ren formsak och att kliniken praktiskt taget helt kommer att skötas av den biträdande överläkaren, som ju inte med visshet kommer att ha någon bestämd reumatologisk kompetens. Det enda som kommer att fordras av honom är att han har kompetens i invärtes medicin, och det finns alltså inte någon som helst garanti för att han

har någon specialutbildning i reumatologi.

Som ett extra argument har det anförts i debatten — dock inte i utskottsutlåtandet — att det inte skulle finnas någon som vore kompetent till denna professur inom landet. Härom är att säga, att det väl knappast torde finnas någon som kan bestämt avgöra om så är förhållandet. Eftersom vi inte har någon professur inom landet, är det ju ingen som kan ytra sig om den saken. Men vi kan peka på det förhållandet, att vi dock har två docenter, som länge arbetat inom disciplinen, och att en av dem under många år har varit sekreterare i den internationella läkarsammanslutning som arbetar på detta område.

Den relativt ringa generositet, som man i detta fall visar i fråga om kompetensen hos den läkare som närmast skall svara för denna klinik, disharmonierar enligt min uppfattning på ett mycket märkligt sätt med den flotta personaluppsättning som i övrigt förekommer på kliniken. Man begär nämligen inte mindre än 53 befattningshavare för att sköta 73 patienter. Den disharmonierar också i hög grad med de betydande resurser som Riksföreningen mot reumatism har fått under sin landsomfattande insamling. Som vi vet stiftades denna förening år 1945, och bland stiftarna märktes då våra stora folkrörelser: Kooperativa förbundet, Landsorganisationen, Arbetsgivareföreningen och Sveriges lantbruksförbund. Nu förhåller det sig så — vilket avdelningen inte redovisat i utskottsutlåtandet — att riksföreningens ordförande, den gamle värderade f. d. talmannen Sävström, har varit uppe i avdelningen och erbjudit, att föreningen betalar den merkostnad som uppkommer genom att denna tjänst omändras från biträdande överläkartjänst till professur. Det har antyttis man och man emellan, att en sådan finansiell transaktion inte skulle vara förenlig med riksdagens arbetsformer. Men man kan ju peka på det faktum, att riksdagen många gånger har mottagit donationer för att finansiera forskningsprofessurer och personliga profes-

Om inrättande av en professur i reumatologi.

surer, och då skulle enligt samma tankegång den anordningen inte heller ha varit omöjlig här.

Det finns också andra frågor som betänkandet inte berör och som förefaller en utomstående ganska egenartade, bl. a. det förhållandet att personalbehovet vid denna klinik har uppskattats till 53 personer, medan den reumatologiska kliniken i Lund, som har samma storlek nämligen 72 vårdplatser, inte behöver mer än 35 personer. Även andra omständigheter, t. ex. att man inte har begärt en egen gymnast, som skulle kunna fungera på kliniken på dagarna, talar för att den reumatologiska sakkunskap som finns i landet inte har fått göra sig tillräckligt hörd vid utformningen av denna klinik.

Det anförda talar enligt min uppfattning för ett bifall till den första av reservationerna, som är så moderat, att den endast begär att Kungl. Maj:t skall komma med ett förslag till nästa riksdag, och jag får därför, herr talman, yrka bifall till den reservation som är avgiven av herr Ohlon m. fl.

Herr LUNDGREN (h): Herr talman! Såsom kammarens ledamöter torde ha funnit av utskottets utlåtande, förekommer utöver den reservation, till vilken herr Huss nyss har yrkat bifall, även en reservation av mig, i vilken jag yrkar, att riksdagen skall bifalla den av herr förste vice talmannen, herr Huss och mig väckta motionen, och jag tillåter mig, herr talman, att med hänvisning till vad herr Huss redan har anfört i frågan mycket kort få motivera min ståndpunkt.

Redan den 1 april 1954 blir den nya reumatologiska avdelningen vid karolinska sjukhuset färdig. Det har varit olika meningar om hur chefskapet där skall ordnas. Majoriteten i direktionen för karolinska sjukhuset anser, att chefskapet bör utövas av en överläkare, men reservation mot detta har anförts av direktionens ordförande samt av överdirektören Dahlberg och professor Skoog, vilka ansett att chefen för reumatologis-

ka avdelningen under en övergångstid bör vara biträdande läkare, underställd chefen för medicinska avdelningen. Nu har departementschefen anslutit sig till minoritetens i direktionen förslag, vilket också tillstyrkts av statskontoret och även blivit majoritetens i statsutskottet förslag.

Jag vill då liksom herr Huss, som redan varit inne på den saken, erinra om att professor Nanna Svartz, som skulle bli chef för den nya reumatologiska avdelningen, har många fler mycket viktiga tjänster: hon är professor i invärtes medicin, varmed följer chefskap på en medicinsk avdelning med 180 platser. Hon är chef för den medicinska polikliniken. Hon är chef för en yrkesmedicinsk avdelning och för avdelningen för fysikalisk terapi. Därjämte är hon också t. f. chef för Konung Gustaf V:s forskningsinstitut. Jag vill också erinra om att hon på grund av chefskapet för forskningsinstitutet av Kungl. Maj:t beviljats tjänstledighet under tiden 1 april 1950 till den 31 december 1951 för att uppehålla föreståndarbefattningen vid Konung Gustaf V:s forskningsinstitut.

Karolinska sjukhuset är ju inte bara ett sjukhus, avsett för sjukvård i vanlig mening, utan det är ju också avsett för forskning. Bland de invalidiserande folksjukdomarna intar de reumatiska sjukdomarna en utomordentligt viktig plats, och främst drabbar de reumatiska sjukdomarna de befolkningsklasser som är sysselsatta med hårt kroppsarbete. Jag har haft tillfälle att se detta icke minst under min ganska långa verksamhet i övre Norrland, där reumatismen är i mycket hög grad utbredd.

För att det skall kunna rådas bot på de reumatiska sjukdomarna fordras ju en intensifierad forskning. Forskningen blir emellertid mer och mer specialiserad, och specialisering är nödvändig för t. ex. en läkare som skall vetenskapligt ägna sig åt en liten del av det stora område, som invärtes medicinen utgör. Under sådana omständigheter bör en chefsplats på den reumatologiska avdelningen kunna möjliggöra för chefen på avdelningen att få ägna sig åt vetenskapligt

Om inrättande av en professur i reumatologi.

arbete inom det speciella området. Härmed är ingalunda meningen att detta ämne, reumatologi, skall bli ett examensämne — därom är det inte fråga — men väl att personer, som håller på med exempelvis avhandlingar, skall kunna få även vetenskaplig handledning genom att tjänstgöra såsom underläkare på den reumatologiska avdelningen.

Herr Huss var inne på frågan om vad merkostnaderna skulle bli för en professorstjänst i förhållande till en tjänst som biträdande läkare. Det rör sig om 8 796 kronor. Såsom herr Huss nämnde kommer emellertid Riksföreningen mot reumatism att under en övergångstid betala denna kostnadsskillnad.

Både utskottsmajoriteten och de andra reservanterna är ju ense om att man inom en inte alltför långt avlägsen framtid skall inrätta en professur i reumatologi. Efter de utfästelser, som man under hand fått från denna förening om att den skall betala kostnadsskillnaden, bör det alltså inte medföra någon utgiftsökning för staten, om man bifaller den reservation som jag avgivit.

Professor Nanna Svartz kommer att avgå om två år. Enligt gällande universitetsstatuter skall en professur ledigförklaras ett år före befattningshavarens avgång. Det är av vikt att i fråga om denna professur i reumatologi liksom beträffande professuren i medicin beslut fattas redan vid innevarande års riksdag.

På grund härav, herr talman, tillåter jag mig yrka bifall till den reservation som jag avgivit vid utskottets utlåtande och som innefattar bifall till den av herr förste vice talmannen, herr Huss och mig väckta motionen.

Herr BERGH (h): Herr talman! Innan jag övergår till att redogöra för utskottets syn på de spörsmål, som herrar Huss och Lundgren har berört, skulle jag vilja understryka ett önskemål som utskottet har gett uttryck åt på ett par ställen i detta utlåtande när det har gällt karolinska sjukhusets personalstat. När vi

behandlade den här frågan i första kam-maren i fjol påtalades att personalåt-gången vid karolinska sjukhuset var re-lativt stor. Det sattes då i fråga om icke en organisationsundersökning skulle gö-ras, och jag har nu att uttrycka vår tillfredsställelse över att särskilda sak-kunniga har tillkallats för att fullgöra denna uppgift. Jag har också att ut-trycka tillfredsställelse över att man inom direktionen utan avbidan på den-na undersökning har vidtagit vissa ra-tionaliseringar, som har åstadkommit be-sparingar, utan eftersättande av angeläg-na uppgifter, såsom jag tror. Till dessa erkännanden skulle jag vilja knyta ett önskemål att detta rationaliseringsarbete inom karolinska sjukhuset fortsättes.

Vi har inom utskottet haft att behand-la framställningar även i år om rätt vä-sentliga personalökningar. Vad gäller barnavdelningen vid karolinska sjukhu-set har vi tillstyrkt att den får flera barnsköterskor än tidigare. Men vi har inte kunnat undgå att göra vissa jämfö-relser med andra undervisningssjukhus och vi har funnit, att personaltätheten på karolinska sjukhuset fortfarande re-lativt är större än vid de andra under-visningssjukhusen. Detsamma gäller kökspersonalen, där centrala sjukvårds-beredningen har tillhandagått med vis-sa uppgifter. Jag skulle alltså vilja ut-trycka det önskemålet och den förhopp-ningen, att det rationaliseringsarbete som man inom direktionen satt i gång med och den undersökning som Kungl. Maj:t nu har påbörjat skall avsätta re-sultat till nästa år.

Därpå skall jag be att få övergå till det problem som herrar Huss och Lund-gren var inne på: tvistefrågan om den reumatologiska kliniken bör ha en själv-ständig överläkare eller om där, såsom föreslås i propositionen, skall vara en bi-trädande överläkare.

Jag tror att man ställer kyrkan mitt i byn om man i det sammanhanget bör-jar med att säga, att i fråga om syftena är det praktiskt taget ingenting som skil-ler utskottet från de bägge ärade reser-vanterna. Det råder inga delade mening-ar om det för bedömningen av proble-

Om inrättande av en professur i reumatologi.

met grundläggande faktum, att reumatismen är en folksjukdom av sådan omfattning, att samhällliga resurser här måste sättas in. Vi är vidare ense om att det här är nödvändigt med en intensifierad forskning och att det även är nödvändigt — om inte för den grundläggande läkarutbildningen så dock för utbildningen av specialister — att denna forskning så långt det någonsin är möjligt bedrivs så, att man kan få fram behandlingsmetoder som motverkar denna allvarliga folksjukdom.

På den punkten är vi eniga. Detta har utskottet för sin del framhållit med ett för statsutskottet osedvanligt starkt uttryck, då utskottet skriver att det räknar med att Kungl. Maj:t ägnar hela denna fråga *skärpt* uppmärksamhet.

Det är en fråga till, där linjerna också löper parallellt ett långt stycke. Det är frågan om specialisering eller icke. Bland invärtes medicinens målsmän förekommer tvist om reumatologien bör utvecklas till en särskild specialitet eller inte. På den punkten kan ju vi lika litet som reservanterna uttala oss med någon säkerhet. Vågar jag ge uttryck åt en personlig tro skulle den närmast kunna formuleras så, att det vore egendomligt om inte hela detta vidsträckta ämne, invärtes medicin, på samma sätt som erfarenheten visat att det inträffar med andra discipliner, kommer att bli uppdelat i specialiteter, till gagn för forskningen och ytterst för de sjuka. Men jag är angelägen att säga, att man inte utan vidare kan påstå att just inrättandet av en professur i ämnet löser forskningsproblemet. Det skapar möjligheter här för, men här som annars gäller det ju att de rent personliga förutsättningarna hos de människor som det är fråga om blir avgörande för vad som kan ernås. Forskning pågår, och om jag som lekman vågar uttala någon mening, så skulle det närmast vara den att ofta visar sig medicinska upptäckter vara biprodukter, när man har sysslat även med andra ting. Jag tror att en professur i ämnet skulle föra forskningen framåt, men jag tror inte att vi skall sträcka oss så långt att vi säger att forskningen är

alldeles avhängig av att det blir en professur. Kanhända är det så, som någon har uttryckt saken, att uppträder här en forskare av hög kvalitet så gagnar man syftet bättre genom att inrätta en personlig professur för honom.

Här kan man ha delade meningar och jag ger inte uttryck för någon bestämd åsikt, men jag har velat säga att detta tål att fundera på en liten smula.

Det är, som jag antydde, inte så synnerligen mycket som skiljer oss — näja, i förhållande till herr Lundgrens reservation är det ju en hel del. Herr Lundgren menar att riksdagen redan nu skall besluta sig för inrättande av en professur. I herr Huss' m. fl., reservation är det ju mera fråga om ett principbeslut — man vill ha en beställning hos kungen om ett förslag till riksdagen rörande en sådan professur i så god tid, att allt är klart när professuren i invärtes medicin vid karolinska sjukhuset i Stockholm blir ledig. Vi har velat vara en liten aning försiktigare på den punkten. Vi har sagt oss att Kungl. Maj:t bör få litet rådrum. 1948 års läkarutbildnings-sakkunniga har nyligen avgett sitt betänkande, och det är föremål för kungens prövning. Vilken regering som än sitter bör ha tillfälle att ta ställning till sådana sakkunnigutlåtanden och med anledning av dem framlägga de förslag som kan befinnas erforderliga.

Nu invänder herr Huss, att läkarutbildnings-sakkunniga ju icke har föreslagit någon professur i reumatologi. Det är möjligt, men den invändningen är ju inte så mycket värd, därför att det är dock deras betänkande som skall ge Kungl. Maj:t impulsen till den översyn som här behövs. Inte minst med anledning av den skrivning, som utskottet här har presenterat, lär väl Kungl. Maj:t vid den prövningen inte kunna undgå att ta upp även frågan om särskild professur i ämnet.

Det är egentligen huvudsakligast på den punkten som vi skiljer oss. Vi är alltså eniga i fråga om syftet, men vi tycker att det är för tidigt att i dag fatta definitivt beslut. Vi vill att regeringen skall få tillfälle att titta en smula på dessa saker och sedan komma tillbaka till riks-

Om inrättande av en professur i reumatologi.

dagen. Jag tror att den ståndpunkten är väl avvägd.

Nu har det sagts under debatten att Riksföreningen för reumatismens bekämpande har ställt pengar till förfogande, så att skillnaden i avlöningskostnad mellan en överläkare och en biträdande överläkare skulle under ett antal år framåt betalas av riksföreningen. Det är ett välkommet erbjudande, men de 8 000 kronor som det här är fråga om kan ju inte i detta sammanhang tillmätas avgörande betydelse. Det är själva organisationsfrågan som man framför allt bör titta på.

Det är ungefär denna motivering, herr talman, som har föranlett utskottets majoritet att skriva som den har gjort. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WISTRAND (h): Herr talman! Det är kanske inte så tacksamt att inför denna jämförelsevis tomma kammare försöka med någon argumentering påverka vota, som i stor utsträckning kommer att avges utan att man har åhört diskussionen, men jag har ändock en del som jag vill säga här. Det ser ju nästan ut som om kammaren till stor del hade gripits av en invalidiserande folksjukdom, som för en stund har gjort den oförmögen till riksdagsarbete!

Jag ber först och främst att få tacka herr Bergh för hans erkännande åt karolinska sjukhusets direktion för vad den redan har gjort i fråga om rationaliseringsarbete. Jag är också mycket glad åt att en hel del av de missuppfattningar, som faktiskt har förelegat angående karolinska sjukhusets ställning i förhållande till andra sjukhus, har blivit tillrättalagda — inte minst, herr statsråd, genom den kungl. proposition, som har avgivits i ärendet och som innehåller mycket talande uppgifter i det avseendet.

Jag är vidare tacksam mot statsutskottet för den behandling som det har givit ett par av mina motioner. De har visserligen inte tillstyrkts, men de har ändå blivit behandlade på ett sådant sätt

som jag tror vara ägnat att föra ett ostört och framgångsrikt sjukhusarbete framåt.

Vad beträffar frågan om att personalstyrkan vid karolinska sjukhuset är större än vid andra undervisningssjukhus är detta nog riktigt, och jag hoppas att man skall kunna åstadkomma ytterligare rationalisering på den punkten. Men denna skillnad kan aldrig helt upphävas. Den är i mycket hög grad beroende på att karolinska sjukhuset är byggt under senare tid, vilket bland annat innebär att det har mindre sjukavdelningar än de andra undervisningssjukhusen och därför i stort sett måste ha en något större personaluppsättning. Man kan inte komma ifrån det.

Vad angår siffran på kökspersonalens antal per portion, som statsutskottet anför såsom anmärkningsvärt hög vid karolinska sjukhuset, beror det förhållandet till stor del på en statistisk felkälla: man har räknat med hela personaluppsättningen på köksavdelningen, men inte tagit hänsyn till att en stor del av sjukhuset — hela den pediatrika avdelningen — inte var i gång under den allra största delen av det år som statistiken gäller. Förhållandena kan helt säkert förbättras även på detta område, men räknar man rätt, visar det sig att karolinska sjukhusets siffra ingalunda är en av de högsta; den hör visserligen inte heller till de lägsta, utan ligger på en tämligen god medelnivå. Detta om detta.

Jag vill emellertid, om det tillåts mig, något uppehålla mig också vid den fråga, som föranlett reservationer mot utskottets utlåtande.

Det föreligger väl en mycket allmän uppfattning om nödvändigheten att få allt vad som kan göras gjort beträffande såväl forskning och undervisning som sjukvård när det gäller de reumatiska sjukdomarna. Det bästa beviset på detta är ju tillkomsten av den reumatologiska kliniken vid karolinska sjukhuset vars chefskap det nu är frågan om att ordna. Karolinska institutets lärarkollegium hade föreslagit att chefsposten skulle besättas med en ordinarie överläkare.

Om inrättande av en professur i reumatologi.

Ingen av de ansvariga myndigheterna har gått därefter att man föreslagit tillsättande av en professur i ämnet. Man har allmänt ansett att den frågan vore en smula för tidigt väckt.

Inom karolinska sjukhusets direktion var meningarna starkt delade i denna fråga. Direktionens majoritet kom att stanna för att gå på samma linje som karolinska institutets lärarkollegium, nämligen att det skulle bli en ordinarie överläkare. Hans ställning gentemot chefen för den medicinska kliniken var emellertid en smula oklar. Man ansåg att det under alla förhållanden borde finnas ett visst samband mellan dessa kliniker. Emellertid syftar man på alla håll mot inrättandet i framtiden av en professur i reumatologi. Vad som har hindrat denna önskan att för närvarande komma till ett klart uttryck i form av ett förslag är utan tvivel den omständigheten att det i dag inte finns någon i landet av sådan överlägsen kompetens att han skulle vara självskriven till en professur i reumatologi. Man har på de håll, där man kan bedöma dessa saker, närmast haft den känslan att det vore riktigt att vänta med inrättande av en professur i reumatologi några år i förhoppning, att man vid en senare tidpunkt skall kunna få den bästa möjliga innehavaren av befattningen. Jag har härmed, herr talman, inte sagt att det inte i denna stund skulle finnas kompetenta sökande till en professur; det finns det alldeles otvivelaktigt. Men när särskilt herr Lundgren här har uppehållit sig så ofantligt mycket vid betydelsen av forskning i reumatologi, så vill jag säga att då man en gång tillsätter en professur, är det ytterst angeläget att man är förvissad om att denna forskning får den förnämligaste ledning som kan ernås. Denna förvissning föreligger ej i nuvarande situation. Detta om professuren.

En sådan har emellertid, som jag nämnde, icke föreslagits av karolinska institutets lärarkollegium. Detta har däremot föreslagit att platsen skulle besättas med en ordinarie överläkare, och det finns ju mycket som talar för det. Alldeles otvivelaktigt bör denna institution

i det långa loppet stå under chefskap av en självständig överläkare. Det är ingen som helst tvekan om detta. Men när meningarna delade sig i direktionen på så sätt att direktionens ordförande, sjukhusets överdirektör och sjukhusets vice direktör, professor Skoog, alla tre reserverade sig emot den fyramannamajoritet som fattade det andra beslutet, var det i känslan av att det kunde vara oklokt att sätta till en ordinarie överläkare, när man kunde förutse att det om några år skulle tillsättas en professor i reumatologi, som bör vara chef för denna institution. Har man då tillsatt en överläkare, som man kanske fått välja inom en frägnre krets än den ur vilken man skall utvälja professorn, har man gjort saken en otjänst. Denne överläkare blir mycket svår att gå förbi vid professurens tillsättande, men skulle så underligt hända, att han komme bort i konkurrensen om professuren, står man i den obehagliga situationen att ha en professor i ämnet tillsammans med en överläkare, som sitter fast på sin plats vid den reumatologiska kliniken. Jag vet inte hur den situationen skulle lösas; antagligen skulle väl professorn få överta huvudansvaret och då skulle han få arbeta där tillsammans med en annan överläkare som kanske hade tänkt få professuren och känner sig undanträngd. Man förstår hur det skulle verka.

Därför ansåg vi reservanter i sjukhusets direktion, att det vore riktigare att man under ett par, tre år framåt besatte platsen med en biträdande överläkare.

De biträdande överläkarna är, som kammarens ledamöter benäget torde hålla i minnet, inte tillsatta på fullmakt. De finns över huvud taget inte på ordinarie stat och inte extra ordinarie heller, utan de är arvodesanställda och kan sålunda entledigas. En biträdande överläkare står sålunda inte på långa vägar på samma sätt som en ordinarie överläkare i gluggen när man skall göra det slutliga urvalet.

Detta har varit, herr talman, anledningen till att jag och flera med mig har haft den uppfattningen, att man för dagen borde nöja sig med en biträdande

Om inrättande av en professur i reumatologi.

överläkare. Skillnaden är inte stor emellan herr Huss' reservation och statsutskottets utlåtande, och kanske just därför att skillnaden är så liten tycker jag reservationen är jämförelsevis onödig. Därför vill jag förena mig med dem som i denna fråga yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr PÅLSSON (bf): Herr talman! Jag ansluter mig till den av herr Ohlon avgivna reservationen. Jag har givetvis en del skäl därtill. Jag tycker att jag i alla händelser skall redovisa även den rena lekmannens synpunkter på denna fråga.

Så långt jag kunnat tillägna mig vad som sagts i saken såväl i propositionen som i utskottsutlåtandet har jag inte kunnat med bästa vilja bli övertygad om utskottets linje, även om skillnaden inte är så stor mellan utskottets yrkande och reservationen. Det är för mig svårt att undgå en känsla av att även ovidkommande synpunkter kommit in och påverkat frågan. Jag har svårt att komma ifrån, att det här synes gälla mera en maktstrid än att tillgodose vad man verkligen skall tillgodose.

I statsutskottet och i någon mån här i kammardebatten har redan vidrörts en del skäl till att man nu skulle vänta med att tillsätta en professor. Det sades i statsutskottet av en ledamot av avdelningen, att det ur medicinsk synpunkt var angeläget att hålla tillsammans området för den invärtes medicinen, bland annat med tanke på läkarkandidaternas utbildning. Det är kanske förmåtet att hysa en mening på den punkten, men jag anser att med det nu vanliga kvackandet — om jag litet vårdslöst vågar använda det uttrycket — när det gäller de reumatiska sjukdomarna har vi hållit på rätt länge, och jag kan inte anse att vi på den vägen gjort nämnvärda framsteg.

För 25 à 30 år sedan hade jag en anhörig som drabbades av denna sjukdom. Efter en del år blev hon sängliggande, och efter nio års sängläge var hennes hjärta slut och hon dog. I dag har jag, några kilometer ifrån mitt hem, en små-

brukare, en mycket energisk och arbetsam man, som nyligen fyllde 42 år. Någon gång i början av 1940-talet drabbades han under inkallelse av en mycket svår förkylning och därefter började den reumatiska sjukdom, som nu lagt honom såvitt jag förstår definitivt till sängs. Sjukdomen är så svår att han inte kan ta sig ur sängen utan hjälp. Mannen har vid skilda tidpunkter ambulerat mellan tre olika sjukhus.

I detta fall liksom i det förut nämnda tror jag att man har försökt alla de möjligheter till bättring, som vid de skilda tidpunkterna stått folk i allmänhet till buds. Såsom lekman har jag kommit till den uppfattningen att vi befinner oss i samma läge nu som för 30 år sedan och att vi måste gå in på en annan linje och låta forskningen sätta in på ett helt annat sätt.

Jag åhörde med mycket stort intresse herr Wistrands anförande. Jag blev dock litet betänksam, då han kom in på resonemanget om att det inte finns någon tillräckligt kompetent person för den professur varom nu är fråga. Därom vågar jag självfallet inte hysa någon mening. Det förvånar mig dock att detta argument anföres, vilket skett både i utskottet och här i kammaren. Jag tycker att talesmännen för den linjen därmed indirekt ger ett in-blanco-erkännande av att detta lilla land ändå lyckats få fram en professor, som är kompetent på en hel rad professorsområden. Visserligen har man under den senaste tiden hört talas om tredimensionella företeelser, bl. a. om tredimensionell film. Jag vägrar dock att tro på möjligheten av tredimensionella professorer, eller måhända riktigare uttryckt tredimensionella professorer.

Det har vidare sagts — det sades i statsutskottet — att det inte skulle vara god sedvänja att i ett sådant här ärende göra en beställning hos Kungl. Maj:t, vilket reservationen innebär. Det är möjligt att det förhåller sig så. Jag skall inte yttra mig om vad som är att anse som god sedvänja. Här begär man ju »förslag om inrättande av en professur i reumatologi vid karolinska institutet om

Om inrättande av en professur i reumatologi.

möjligt redan vid 1954 års riksdag *eller i vart fall inom sådan tid*, att beslut i ärendet föreligger före återbesättandet av den professur i invärtes medicin, med vilken tills vidare avses vara förenad överläkarbefattningen vid karolinska sjukhusets reumatologiska klinik».

Det är ju en mycket hovsam beställning, som här göres, en beställning som till och med är villkorlig. Jag erkänner att från mina synpunkter hade jag rätt stora sympatier för doktor Lundgrens reservation, ty jag tyckte nog att hela frågan låg så till, att riksdagen borde säga ifrån fullt tydligt. Då jag litet närmare övervägde saken fann jag emellertid att jag måhända gjorde klockare i att följa den linje, som herr Ohlon m. fl. är inne på, ty då binder man sig inte lika hårt som om man tar doktor Lundgrens reservation. Därför gick jag på herr Ohlons linje. Jag vill göra det tillägget, att såvitt jag kan förstå hela spörsmålet ligger så till, att det är både riktigt och angeläget att riksdagen markerar angelägenheten av denna fråga på ett tydligt sätt. Jag tror visserligen inte att Kungl. Maj:t är i särskilt behov därav, men uppenbarligen är det andra intressen som nödvändiggör ett tydligt språk.

Detta har, herr talman, för mig varit det väsentliga skälet. Jag har sett så många exempel på den invalidiserande verkan, som denna sjukdom har, att jag anser att vi äro tvungna att göra någonting på forskningens område. Vi kan inte enbart nöja oss med den allmänna vården av människorna, ty här förlorar landet för stora tillgångar både i arbetskraft och annat. — Bifall till herr Ohlons m. fl. reservation.

Herr WISTRAND (h) kort genmäle: Herr talman! Jag sade, herr Pålsson, precis motsatsen till vad herr Pålsson gjorde gällande att jag sagt. Jag har inte sagt att det inte finns någon kompetent sökande, men jag har sagt att det är angeläget att det blir större konkurrens, och en sådan kan vi få genom att vänta ett par år. I hela mitt anförande — till vilket herr Pålsson inte lyssnade eller

kanske inte förstod, beroende tyvärr på att jag inte kunnat utlägga tillräckligt tydligt vad jag menade — betonade jag hur önskvärdt det är just ur forsknings-synpunkt att vi här får ett uppehåll på ett eller annat år för att kunna till platsen knyta en person, om vilkens förmåga att kunna leda forskningen på det lyckligaste sättet det icke råder några som helst delade meningar — så långt man nu kan komma i den vägen när det gäller akademiska befattningar.

Herr OHLON (fp): Herr talman! Herr Pålsson antydde i slutet av sitt anförande att det här gällde en fråga, där det bör ankomma på riksdagen att säga ifrån sin mening. Jag föreställer mig att herr Pålsson tänkte på att det var en makt- och prestigefråga.

Svenska staten har inrättat en ny institution, en reumatologisk klinik vid karolinska sjukhuset. Vad frågan närmast gäller är huruvida denna moderna institution skall få en självständig chef eller ej. Nu ifrågasättes en biträdande överläkarbefattning, och en av de båda professorerna i medicin vid karolinska sjukhuset skall stå såsom formell chef för det hela. Den framstående person, som det här gäller, har redan följande uppdrag — jag vet inte om det sagts förut i debatten: som överläkare vid medicinska kliniken med dess 180 sängplatser, chef för medicinska polikliniken, chef för yrkesmedicinska avdelningen, chef för avdelningen för fysikalisk terapi och t. f. chef för Gustaf V:s forskningsinstitut. Hon innehar alltså redan fem chefsbefattningar och skulle nu få den sjätte.

Vi stöter inom statens verksamhet understundom på fall, där det ena uppdraget efter det andra hopas på en och samma person. Ibland går det bra, men ibland inte alls bra. Att man förfar på detta sätt kan inte bara bero på brist på kompetent arbetskraft, utan det måste bero på andra ting, exempelvis bristande fantasi ifrån de handläggande myndigheternas sida.

I fjol väckte vi inom folkpartiet en

Om inrättande av en professur i reumatologi.

motion om åtgärder för att bekämpa de invalidiserande folksjukdomarna. Vi hade då framför allt hjärt- och kräftsjukdomarna och de reumatiska sjukdomarna i åtanke. I samband med motionen åberopades att det just på dessa områden brister i fråga om forskningsverksamhet. Motionen missuppfattades av tredje avdelningen och behandlades som om det hade varit fråga om ett förslag om förbättrad åldringsvård. Det var det ju inte, utan det var framför allt ett förslag om en intensifierad forskning. Till vår stora glädje har högern i år tagit upp vårt uppslag och avlämnat i stort sett samma motion som vi gjorde i fjol, ehuru något förkortad. Jag vill i förbigående nämna att den motion, som vi avlämnade i fjol, var utarbetad av en kommitté läkare.

Vi glädde oss storligen inom folkpartiet när vi konstaterade högerns läraktighet och följsamhet i år. Äntligen har man förstått vad det var fråga om. Denna motion har ännu inte behandlats, men en fråga som står i samband med den är förslaget om inrättande av en professur i reumatologi vid landets förnämsta medicinska läroanstalt. En av undertecknarna av högerns motion i år är herr Bergh, ordförande i statsutskottets tredje avdelning. När herr Bergh nu ställs inför den första konkreta åtgärden i motionens syfte, yrkar herr Bergh — låt vara i artiga former — avslag! Jag får säga att det är ett anmärkningsvärt exempel på konsekvens i det politiska handlandet.

Det har gjorts gällande att det inte skulle finnas kompetenta forskare i tillräcklig utsträckning för att få en sådan här professur besatt. Jag låter det vara osagt, hur det förhåller sig med den saken. Efter vad jag hört från flera, som jag tror, sakkunniga personer, finns det fullt kompetenta personer i landet, inte bara en enda utan två, kanske tre. Därmed må dock vara hur som helst. Vi i första kammaren är inte rätt forum för att yttra oss om den saken. Men vi bör komma ihåg att om man vill få fram en värdefull forskning på ett visst område, måste det finnas åtminstone en

professur som hägrar för vederbörande vid horisonten. Det är visserligen sant att en stor del av det forskningsarbete som utföres i vårt land presteras i form av doktorsavhandlingar men också i form av professorsspecimina. Frånvaron av en professur på ett visst ämnesområde verkar faktiskt deprimerande på forskningen.

Herr Wistrand menar, att om det inte finns en för uppgiften överlägsen man — eller kvinna — är det inte riktigt att besätta platsen för många år framåt. Kanske inte. Men man skulle kunna gå till väga på det sätt som riksdagen förut gjort, när riksdagen tagit upp 1945 års universitetsberednings förslag till behandling, nämligen att man har fattat beslut om inrättande av en professur på ett visst ämnesområde utan att ange tidpunkten när professuren skall tillsättas. Då finns den där, och lugade forskare vet vad de har att rätta sig efter. Därigenom befordrar man forskningen på området i fråga.

Nu skall jag villigt erkänna, att tredje avdelningen under herr Berghs presidium har gått motionärerna ett stycke till mötes, dock inte så långt som jag trodde att herr Bergh skulle göra med hänsyn till den motion hans parti varit med om att väcka i ämnet, låt vara i ett annat sammanhang.

Genom att bifalla den första vid punkten anförda reservationen binder man inte Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t får full handlingsfrihet, men riksdagen säger ifrån varthän vi skall syfta på detta område. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr BERGH (h) kort genmäle: Herr talman! I sitt anförande hade herr Ohlon älskvärdheten att ägna min ringhet en speciell uppmärksamhet. Han trodde sig kunna konstatera en viss motsättning mellan en motion och den ståndpunkt som jag intagit i utskottet. Herr Ohlon gick så långt att han påstod, att jag med mitt namn undertecknat en motion, som skulle innefatta en annan ståndpunkt än den jag företrätt i utskottet. Jag bekla-

Om inrättande av en professur i reumatologi.

gar å herr Ohlons vägnar, att denna uppgift är totalt felaktig; mitt namn finns icke på den åsyftade motionen. Därav följer att det mesta av vad herr Ohlon i det sammanhanget yttrade hänger i luften.

Men jag skall fortsätta avrättningen ett litet ögonblick till. Herr Ohlon ville göra litet reklam för sitt parti, och det må vara honom väl unnat. Han talade om det förutseende man visade i fjol och den stora insats man gjorde i en partimotion. I år skulle högern ha följt efter, och däröver har herr Ohlon uttalat sin glädje. Förklaringen är mycket enkel, herr Ohlon: folkpartiet har oerhört många åsikter, som framföres i de mest skilda sammanhang och skiftande former, och det är därför inte så underligt att åsikter och yrkanden, som förekommer i en folkpartimotion, också kan råka vara identiska med åsikter som högern företräder.

Herr **OHLON** (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag beklagar att jag sagt, att herr Bergh hade skrivit under högermotionen. Uppgiften lämnades emellertid vid statsutskottets plenarsammanträde av en herr Berghs partikollega utan att herr Bergh vid det tillfället protesterade.

Herr **BERGH** (h) kort genmäle: Denna sista omständighet har gett mig möjligheten att göra min replik nu mera verkningfull!

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s): Herr talman! Jag tillhör dem som skrivit under den motion som nu närmast diskuteras, och jag känner ett behov att redovisa den uppfattning som lett till att jag stöder motionen.

Jag har inte underskrivit motionen såsom någon i medicinska ting speciellt sakkunnig, utan såsom en intresserad medlem i den förening som finns nämnd både i utskottets utlåtande och i reservationen, nämligen Riksföreningen mot reumatism. Det var med verklig över-

raskning vi kunde konstatera den stora tillströmningen av bidrag i småposter till föreningens insamling. Man måste tolka den som ett uttryck för det stora intresset ute bland folket för att någonting mera än hittills skall göras för att bekämpa de reumatiska sjukdomarna, som i alltför stor utsträckning ansetts vara obotliga; det har endast varit fråga om att lindra, icke att försöka komma till rätta med dem.

När vi nu kunnat konstatera att en särskild avdelning för de reumatiska sjukdomarna skulle inrättas vid karolinska sjukhuset, har vi räknat med att både forskningen och undervisningen väl ändå skulle befrämjas, om den nyupprättade avdelningen kunde få en självständig chef. Det är därför som vi inom föreningen gärna skulle se, att frågan löstes på detta sätt.

Jag har inte möjlighet att bedöma och heller inte anledning att diskutera, huruvida den medicinska sakkunskap finns, som skulle erfordras för att bekläda en sådan chefspost, men jag förmodar att frågan kan lösas. Jag har inte heller möjlighet att med herr Wistrand diskutera de administrativa eller organisatoriska synpunkter, som varit avgörande för sjukhusets ledning när man slutligen fastnat för den ordning, som nu skall bli gällande. Med hänsyn till det stora intresset ute bland folket för både föreningen och dess syfte skulle det dock vara önskvärt att man redan från början ger den nyupprättade avdelningen vid karolinska sjukhuset en sådan ledning, att också statsmakterna därigenom visar sitt intresse för att så mycket som över huvud taget är möjligt göres för att komma till rätta med de reumatiska sjukdomarna. Inom föreningen kan vi med glädje konstatera, att genom statsmakternas beredvillighet ett stort sjukhus — nämligen det gamla sjukhuset i Spenshult — ställts till förfogande och utrustats för reumatikervården. Vi förmodar att mycket skall kunna göras på den vägen.

Själv lutar jag närmast åt den reservation, som underskrivits av herr Lundgren och som utgår från att institutio-

Om inrättande av en professur i reumatologi.

men redan från början skulle ha den chef, som vi tycker att den borde ha. Såsom gammal förhandlare vet jag emellertid att det inte alltid är möjligt att få just det man önskar, och jag förmodar att det ligger en kompromiss i den reservation, som underskrivits av herr Ohlon m. fl. Av taktiska skäl ber jag, herr talman, att få ansluta mig till sistnämnda reservation.

Herr KARLSSON, GUSTAF (s): Herr talman! Först vill jag säga att det inte föreligger några delade meningar mellan utskottsmajoritetens ledamöter och reservanterna i fråga om angelägenheten av att allt göres för att bekämpa de reumatiska sjukdomarna. I det hänseendet är vi alla lika intresserade. Beträffande de praktiska och administrativa förhållandena råder emellertid, såsom herr förste vice talmannen nyss sade, i viss mån delade meningar. Utskottsmajoriteten och statsutskottets tredje avdelning har måst taga hänsyn till dessa praktiska ting.

Vad utskottsmajoriteten vill är att Kungl. Maj:t skall få rådrom att framlägga ett förslag för riksdagen, där också läkarutbildningssakkunnigas förslag skall kunna tagas med. Detta praktiska tillvägagångssätt har vi inte kunnat bortse ifrån. Det går helt i linje med riksdagspraxis och den hänsyn som varje utskott måste taga till Kungl. Maj:ts förslag och ställningstagande härvidlag.

När vi nu diskuterar frågan om tillsättande av en professor såsom föreståndare för den avdelning i reumatologi, som skall inrättas vid karolinska sjukhuset, är det kanske skäl i att erinra om att det tidigast om ett år blir möjligt att flytta in i de lokaler som avses för ändamålet. Man håller på att bygga, och man beräknar att tidigast i april månad 1954 kunna flytta in — med alla reservationer för att lokalerna inte kan bli färdiga till denna tidpunkt. Det finns således möjlighet för regeringen och för riksdagen att ytterligare

diskutera denna fråga innan verksamheten kan börja. Det är inte möjligt att börja den redan den 1 juli, eftersom lokalerna då inte är färdiga. Utskottsmajoriteten har den meningen att det måste vara lämpligt att åstadkomma en avlastning för den professor, som det här är fråga om och som obestriddligen redan i normala fall har en mycket stor arbetsbörda. Men det är här fråga om en kapacitet på området, som ingen har kunnat förneka. Vederbörande professor avgår om ett par år och det tar väl åtminstone ett år att förbereda återbesättandet. Det är detta förberedelsearbete som utskottsmajoriteten anser att regeringen skall kunna göra utan att vara bunden av ett direkt beslut av riksdagen. Vi anser att detta är en enkel och praktisk anordning.

Det är detta påpekande, herr talman, som jag har velat göra i den debatt som nu pågår och som jag tycker svällt ut alltför mycket. Jag vill kanske dock säga några ord till i anledning av herr Ohlons anförande.

Jag fäster mig inte alls vid den blomsterhyllning, som högern nyss fick och som väl efter vad jag kan förstå gick i ironiens tecken. Den saken får väl eventuella talesmän från högerns sida klara upp. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på att i det ärende, som här föreligger, finns en konkret motion, som har fört frågan om exempelvis hjärtsjukdomarnas behandling ett litet steg närmare sin lösning. I denna motion rekommenderas underhandlingar med Stockholms stad om att staden skall upplåta sin utomordentliga klinik för undervisning och forskning. Jag skulle för min del tro att sådana konkreta motioner fortare och bättre leder till resultat än sådana här stora, jag vågar kanske säga i någon mån diffust utformade motioner. Det är lättare om man får någonting att ta på. Om överenskommelse kan träffas med Stockholms stad och dess klinik kan ställas till förfogande, har man i kampen mot hjärtsjukdomarna vunnit en del.

Jag har endast velat göra detta påpekande, då jag tror att dylika stora pro-

Om inrättande av en professur i reumatologi.

gramuppslag är mera användbara utanför detta hus än inom detsamma.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr LUNDGREN (h): Herr talman! Herr Wistrand förklarade i sitt första anförande, att det inte fanns någon som var självskriven till en professur i reumatologi. Nu är det emellertid mycket vanligt att man ledigförklarar en professur utan att en viss person är självskriven till densamma. Det finns i detta fall två docenter, som väl torde komma att söka professuren. Jag har inte behörighet eller kompetens att yttra mig rörande deras kvalifikationer, men det är väl ganska sannolikt att de båda är kompetenta för professuren.

Herr Karlsson talade om att nybyggnaden för den reumatologiska avdelningen blir färdig för inflyttning tidigast den 1 april 1954. Om jag fattade herr Karlsson riktigt ansåg han att det var en relativt god tid att tillsätta en eventuell professor. Universitetsstatuterna räknar emellertid med ett år som normal tillsättnings tid för en professur. Det föreskrivs i statuterna att en professor skall begära avsked ett år före pensionsålderns inträde, ty man räknar med att denna tid normalt åtgår för att tillsätta professuren, med sakkunnigutlåtanden och allt vad därtill hör.

Herr HUSS (fp): Herr talman! Herr Wistrand framförde i sitt anförande, vilket jag till stora delar kan acceptera, bland annat den uppfattningen, att det kunde vara olägligt att binda befattningen vid en ordinarie överläkare, och att man, vilket även herr Lundgren anmärkte på, vill ha fler att välja på, innan man skapar en professur i reumatologi. Jag tycker att detta är ett rätt egendomligt sätt att se på saken. När vi har två docenter i landet, kan man väl anta, att dessa hinner meritera sig mer under de år som följer än de nya adepter som möjligen kan hålla på att växa upp just nu. Vi har för övrigt en tredje aspirant som har dis-

puterat och som är underläkare på S:t Eriks sjukhus.

Jag kan inte uppfatta detta uttalande på annat sätt än att det återspeglar innehavarens av professuren i invärtes medicin ovilja mot de docenter som för närvarande finns i ämnet men att hon å andra sidan med fjärrskådarblick anar blivande professorsämnerna i de adepter som växer upp i hennes hage.

Jag vill passa på att tacka herr Karlsson i Munkedal för att vi fått bifall till vår motion rörande förhandlingar om en hjärtklinik på Södersjukhuset och om dess upplåtande för undervisningsändamål. Jag vill i egenskap av motionär framföra ett varmt tack även till herr Bergh m. fl. för att avdelningen gått oss till mötes på den punkten. Jag hoppas att dessa förhandlingar med Stockholms stad kommer att leda till ett gott resultat.

Herr statsrådet HEDLUND: Herr talman! Vi är väl alla överens om att reumatismen är ett så pass svårt ont i vårt samhälle, att man måste föra en intensiv kamp mot den sjukdomen. Jag tror också att man måste vitsorda, att det från statsmakternas sida görs rätt mycket på detta område. Jag erinrar om vad herr Huss sade för en stund sedan in fråga om personaluppsättningen på karolinska sjukhusets reumatologiska klinik. Jag fick nog närmast den uppfattningen att han kritiserade saken ifrån den utgångspunkten, att man hade varit för frikostig. Jag är emellertid inte alldeles säker på att herr Huss menade så. Det kan ju också ha varit på det sättet, att den jämförelse han gjorde med Lund och förhållandena där avsåg att utmyнна i en kritik av dessa förhållanden och att han ville göra gällande att personaluppsättningen där är alldeles för liten. Jag blev alltså inte på det klara med, huruvida avsikten var den ena eller den andra. I varje fall fick man nog det intrycket, att herr Huss var mycket belåten med den personaluppsättning, som är avsedd att anskaffas för karolinska sjukhusets reumatologiska klinik.

Om inrättande av en professur i reumatologi.

Det är alltså inte om intresset för att bekämpa dessa sjukdomar som man nu har att orda. Alla som här har talat om sjukdomens invalidiserande verkningar och allt detta förefaller mig ha slagit in öppna dörrar. Det är inga delade meningar på den punkten, utan det är en lämplighetsfråga, hur man skall ordna med chefskapet för den reumatologiska kliniken. Det intresse för folksjukdomarna från statsmakternas sida, som jag talat om, har också kommit till uttryck i en proposition som nyligen lagts fram och som avser bidrag till en fond för kräftsjukdomarnas bekämpande. I propositionen föreslås, att det under vissa villkor från statens sida skall anslås inte mindre än 10 miljoner kronor, alltså ett icke oväsentligt belopp.

Som jag sade går meningarna isär i fråga om föreståndarskapet för den reumatologiska kliniken. Argumenteringen går fram efter två linjer. Den ena innebär, att reumatologien är en integrerande del av invärtesmedicinen, d. v. s. att de reumatiska åkommorna har ett så nära sammanhang med invärtesmedicinen i övrigt, att det är lämpligt med en samordning. När det gäller undervisningen, menar man på vissa håll, att det är diskutabelt hur långt specialiseringen skall sträcka sig. Utan att själv på något sätt ta ståndpunkt till frågan, skulle jag bara vilja åberopa några ord som professor Jan Waldenström i Lund framfört i en av dagstidningarna, där han varnar för en alltför långt driven specialisering. Han säger: »Någon anledning att införa speciella kurser i vissa typer av kirurgiska eller medicinska sjukdomar eller införa professurer som för all framtid läser utvecklingen av medicinsk forskning och medicinsk undervisning finns icke enligt min åsikt.» Sedan tillägger han följande betydelsefulla sak: »Till slut skulle jag vilja säga några ord om inrättandet av nya professurer i kliniska ämnen. Vad landet behöver är ett antal rörliga professurer för särskilt framstående forskare inom olika fält. Har vi en särskilt duktig hjärtläkare vid något universitet, bör han få möjligheter att bedriva sin forskning med en krets av medarbetare,

men låt oss då slippa den vanliga 'rättvisprincipen', att det genast måste inrättas samma professur i Uppsala, Lund, Stockholm och Göteborg.»

Detta var professor Jan Waldenströms uttalande. Vi har nyss fått ett betänkande om läkarutbildningen. Det är avgivet av 1948 års läkarutbildningskommitté. I detta understryker man starkt sambandet mellan reumatologien och invärtesmedicinen i dess helhet. Man säger så här: »De reumatiska sjukdomarna, vilka de senaste åren betecknats såsom kollagenoser eller bindvävssjukdomar, är givetvis allmänsjukdomar med symptom ej blott från lederna utan även mycket ofta från hjärta och andra inre organ. De moderna behandlingsmetoder, som nyligen framkommit, är säkerligen icke det sista i fråga om ledgångsreumatismens behandling, men de markerar tydligt ämnets samhörighet med invärtesmedicinen i stort.»

Det föreligger således inte full enighet om hurvida man inte även i fortsättningen lämpligen bör behålla ett visst samband mellan invärtesmedicinen i dess helhet och reumatologien. Det är alltså en argumentering för att chefen för invärtesmedicinska kliniken också skall utöva chefskapet över reumatologiska kliniken.

Vidare finnes en argumentering, som går fram efter en annan linje. Den behöver jag inte längre uppehålla mig vid — herr Wistrand har utförligt redogjort för den; det var hans skäl för att ansluta sig till de tre reservanterna i karolinska institutets sjuemannastyrelse. Han säger, såvitt jag kan förstå med full rätt, att tiden faktiskt inte är mogen för att inrätta en professur i reumatologi. Det bör få anstå några år, innan man tar ställning till den saken, och då är det oklokt att binda sig vid en överläkare, som måhända inte kommer att passa som professor. Det kan innebära att man nödgas som professor anta någon som man annars inte skulle ha velat anställa med hänsyn till hans kvalifikationer, och det kan också innebära andra komplikationer.

Då det talades om den stora arbetsbör-

Om inrättande av en professur i reumatologi.

dan för chefen för invärtesmedicinska kliniken och anfördes, att hon inte orkar med den, kan man naturligtvis, med hänsyn till de arbetsuppgifter hon har, förstå att denna synpunkt kommit fram, men meningen är inte att hon för den reumatologiska kliniken vidkommande skall handha dem på egen hand. Det är dock avsett att anställa en biträdande överläkare vid kliniken, och hon skall ha överinseende över och upprätthålla sambandet mellan den reumatologiska kliniken och den invärtesmedicinska kliniken i dess helhet.

I detta läge, då de lärda alltså tvistar om lämpligheten av att helt söndra ut reumatologien från invärtesmedicinen och då man även bland dem, som har detta önskemål, finner sådana som anser att tiden ändå inte är mogen för att anställa en professor utan att man bör dröja några år därmed, har vi inom departementet sagt oss att det är klokast och ändamålsenligast att gå fram på den vägen, att det anställs en biträdande överläkare. Detta har vi gjort i den känslan, att den reumatologiska kliniken i alla fall, så länge den nuvarande professorn tjänstgör på invärtesmedicinska kliniken, kommer att vila i mycket goda händer. Jag har tillåtit mig — om jag nu får andra en sådan sak här — fråga framstående personer på det medicinska området, vem som skulle betraktas såsom mest kompetent att sköta den reumatologiska kliniken. Jag har fått det svaret, att det otvivelaktigt är chefen för den invärtesmedicinska kliniken på karolinska sjukhuset. Huruvida det föreligger andra meningar på den punkten, känner jag inte till. Men uttalandena har ingivit mig en känsla av trygghet, när vi gått in för detta arrangemang med en biträdande överläkare, arbetande under överinseende av chefen för invärtesmedicinska kliniken på karolinska sjukhuset.

Herr HUSS (fp): Herr talman! Herr statsrådet Hedlund riktade en fråga till mig med anledning av mitt uttalande om personalen vid den nya reumatologiska

kliniken. Jag talade om personalen i två sammanhang. Det första var för att belysa, att man varit mycket generös när det gällt att tillsätta personal i allmänhet men visat njuget när det gällt tillsättande av den ledande personalen vid kliniken. Sedan återkom jag till frågan på tal om anordningarna vid kliniken på karolinska sjukhuset. Jag pekade på den omständigheten, att personalantalet var femtio procent högre än vid reumatologiska kliniken i Lund och på en del andra lokala arrangemang, som gjorde att man frågade sig, om tillräckligt med reumatologisk expertis varit representerad i den kommitté, som sysslat med frågan om denna klinik.

Jag vill sluta med att framhålla, att när herr statsrådet menar, att man nu bör känna sig trygg i förvissningen om att professorn i invärtes medicin, som har fem andra befattningar att sköta, har överinseendet över det hela, så känner vi läkare oss otrygga, därför att vi vet att det blir en ung förste underläkare, med biträdande överläkares ställning, som kommer att sköta praktiskt taget hela verksamheten vid reumatologiska kliniken.

Herr LUNDGREN (h): Herr talman! Statsrådet och chefen för inrikesdepartementet citerade en artikel av professor Jan Waldenström, i vilken denne gör gällande, att man inte skall uppdelna invärtesmedicinen i olika specialiteter, och personligen förklarade statsrådet senare i sitt anförande att det var olämpligt att bryta ut reumatologien ur invärtesmedicinen. Det är alldeles självklart, och ingen vill göra gällande, att reumatologien skall bli ett examensämne — det sade jag också i mitt första anförande. Men däremot är reumatologien ju utomordentlig viktig såsom forskningsämne för att man skall komma längre i kampen mot de reumatiska sjukdomarna. Men som sagt: ingen vill göra gällande att man skall ha detta ämne som ett nytt examensämne — lika litet det som andra specialiteter, som kan tänkas komma i fråga när det gäller invärtesmedicinen.

Ang. användning av epidemivårdanstalt för annat sjukvårdsändamål.

Herr statsrådet **HEDLUND**: Herr talman! Jag vill bara understryka att jag tidigare framhållit, att jag för egen del inte kunde ta någon ställning till dessa svårlösta vetenskapliga frågor, bland annat den om huruvida en uppdelning är lämplig eller inte. Jag nöjde mig med att konstatera att meningarna går isär, och om jag inte missminner mig föll slutorden i mitt anförande så att »härom tvista de lärde». Detta var en av anledningarna till att man borde se tiden an något.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det nu ifrågavarande momentet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ohlon m. fl. vid punkten anförda reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i motsvarande del av herr Lundgrens vid punkten avgivna reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr **Huss** begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i herr Ohlons m. fl. reservation, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande den 11 punkten 34 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ohlon m. fl. vid punkten anförda reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr tal-

mannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr **Ohlon** begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 42.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Mom. III—V.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 35—60.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 61.

Ang. användning av epidemivårdanstalt för annat sjukvårdsändamål.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till Bidrag till driften av epidemivårdanstalter för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 kronor.

I motiveringen hade utskottet berört ett spörsmål, som upptagits i en inom första kammaren av herr Fritjof Thun väckt, till lagutskottet remitterad motion (I: 85), vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en skyndsam utredning dels beträffande sådan ändring eller komplettering av epidemilagen att, utan att kravet på beredskap mot de smittsamma sjukdomarna eftersattes, användning av epidemivårdanstalt eller avdelning därav för vård av akut sjuka, konvalescenter och kroniskt sjuka medgäves, dels beträffande ökade möjligheter att utnyttja truppförbands sjukhus för civila.

Herr **THUN, FRITJOF** (s): Herr talman! Jag har tagit mig friheten att väcka en motion på denna punkt, och på denna motion svarar utskottet, att Kungl. Maj:t i ett brev den 7 maj 1943 redan

har bemyndigat medicinalstyrelsen och epideminämnderna att medgiva tillfällig användning av platserna på epidemivårdanstalter för annat sjukvårdsändamål.

Jag måste framhålla, att medicinalstyrelsen har varit tämligen restriktiv, när det gäller sådana medgivanden. Vi har gjort åtskilliga framstötningar för att få utnyttja dessa vårdplatser väsentligt mera än medicinalstyrelsen tänkt sig. Jag medger gärna, att man sedan lång tid tillbaka har gått med på att upplåta en del av vårdplatserna, men vi har funnit att medicinalstyrelsen hade kunnat sträcka sina medgivanden väsentligt längre. För att ta ett exempel från mitt län vill jag erinra om att vi i december 1952 i genomsnitt hade 41 vårdplatser belagda av 195 och att således 154 platser stod till ingen användning. Det fanns omkring 75 personer anställda för att sköta dessa 41 patienter. Vi har ansett att detta innebär ett oerhört slöseri, när vi vet hur stor brist vi har på vårdplatser; jag tänker då närmast på kronikervården, där vi i alla län har ett väldigt underskott. Vi vet ju att åldringsvården är synnerligen aktuell. För att kunna lösa den frågan och för att kunna hjälpa primärkommunerna har det varit nödvändigt att kunna utnyttja dessa vårdplatser. Jag skall villigt medgiva, att medicinalstyrelsen under senare år har ändrat sig väsentligt och medgivit att en mycket större del av dessa vårdplatser fått tagas i anspråk för annat ändamål inom vårt län. Jag förmodar att det har varit samma förhållanden i övriga län, och nu kommer det således att slås fast, att medicinalstyrelsens medgivanden har varit alltför restriktiva och att alltför många vårdplatser har stått till ingen nytta, medan vi haft en sådan oerhörd brist på vårdplatser i mitt län och efter vad jag känner till även i andra län. Jag konstaterar alltså med tillfredsställelse att en ändring kommit till stånd på senare tid, och vi hoppas mycket av den ändring som nu skall vidtagas.

Vad sedan gäller truppförbandens sjukhus, som jag också har berört i min motion, vill jag även där erinra om den stora betydelsen av att man kan ta dessa

Anslag till civilförsvarsstyrelsen.

vårdplatser i anspråk på helt annat sätt än hittills. Jag har sagt i motionen, att ungefär 1 200 vårdplatser, som nu stått till ingen eller mycket liten användning, skulle kunna ställas till förfogande för civil sjukvård. Emellertid har riksdagens revisorer i år gjort anmärkning på denna punkt, och man framhåller att det skall bli en ändring även här. Jag är glad över detta och hoppas att vi genom ett sådant medgivande skall ha möjligheter att lösa sjukvårdsfrågan på bättre sätt än hittills, speciellt då vården av kroniskt sjuka, och på det sättet kunna ordna åldringsvården till fromma och gagn inte minst för primärkommunerna.

Herr talman! Som frågan nu ligger till har jag inget yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 62—154.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 155.

Anslag till civilförsvarsstyrelsen.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 55 och II: 66.

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för civilförsvarsstyrelsen öka antalet kontorsbiträden i Ca 8 med 2;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för civilförsvarsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54;

c) till Civilförsvarsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 325 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 55 av herr *Ragnar Persson* och II: 66 av herr *Thapper* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte medgiva inrättandet av en kvinnlig befattning i 25 lönegraden hos civilförsvarsstyrelsen med uppgift att främst handlägga ärenden, som hade

Anslag till civilförvarsstyrelsen.

samband med kvinnornas medverkan i civilförsvaret.

Reservation hade anförts av fröken *Andersson*, herrar *Ragnar Persson*, *Huss* och *Ståhl*, fröken *Elmén*, herr *Thapper* och fröken *Vinge*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 55 och II: 66

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för civilförvarsstyrelsen öka antalet kontorsbiträden i Ca 8 med 2;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för civilförvarsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54;

c) till Civilförvarsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 341 500 kronor.

Herr **PERSSON, RAGNAR** (s): Herr talman! Den fråga som reservanterna här vill skjuta i förgrunden har inte stor ekonomisk räckvidd. Den har i stället enligt vår mening en mera markerad praktisk och psykologisk betydelse. Den har ungefär samma karaktär som de uppmontringsbidrag vilka denna församling då och då ger åt organisationer och sammanslutningar som arbetar i vällovliga syften. De syften och arbetsuppgifter som reservanterna vill stödja har, det vågar jag påstå, fått åtminstone moralisk sanktion från högre ort.

Den korta historik, varmed jag vill styrka detta påstående, börjar med den vädjan till Sveriges kvinnor som i december 1950 offentliggjordes och som var utställd och undertecknad av partiledarna för högern, bondeförbundet, folkpartiet och socialdemokraterna. Med hänvisning till den förtätade politiska spänningen ute i världen manades kvinnorna till ett aktivare engagemang i civilförsvaret än som kunde väntas genom den lagstadgade civilförvarspikten. Det är ingen överdrift att säga att appellen hörsammades. I april 1951 bildades med

anknytning till civilförvarsstyrelsen ett kvinnoutskott som sammansattes av kvinnor från de stora ideella, fackliga och politiska huvudorganisationerna här i landet. Detta utskott var ursprungligen avsett som kontaktorgan mellan civilförvarsstyrelsen och dessa olika kvinnliga topporganisationer, men man kom snart underfund med att basen behövde vidgas och att man behövde komma de kvinnor närmare som man ville påverka och engagera. Man eftersträvade med andra ord att få stöddepunkter i form av kvinnokommittéer i varje län. Man satte i gång med detta arbete, och denna organisationsbyggnad är nu färdig. Bakom detta ligger ett inspirerat och uppoffrande arbete av kvinnoutskottets ordförande, som rest till varje län i detta avlånga land och bildat dessa lokala kommittéer och som nu, när detta arbete är färdigt, naturligtvis inte tappat intresset för uppgiften men på grund av annan verksamhet inte anser sig ha tid och krafter över för arbetet med den konsolidering som är nödvändig inom denna nya organisation.

Civilförvarsstyrelsen menar att det nedlagda arbetet här kan äventyras om man inte får en fast replipunkt inom styrelsen, med andra ord får en befattningshavare som blir den förmedlande länken mellan civilförvarsstyrelsen och de underordnade nybildade länsorganen. Denna befattningshavare skulle ha att samla upp och ge impulser samt i tal och skrift förmedla upplysning om de kvinnliga arbetsuppgifterna i civilförsvaret. Styrelsen hemställde därför i sina petita att få inrätta en tjänst i 25 lönegraden med ungefärligen dessa åligganden. Departementschefen yttrade sig högakttningsfullt om den utomordentliga betydelsen av att på detta sätt kunna informera kvinnorna redan i fredstid och om den viktiga uppgift som kvinnoutskottet och de kvinnliga civilförvarskommittéerna i länen har, men det stannade vid detta. Den pågående organisationsundersökningen, menar han, lägger hinder i vägen för honom att nu ta ställning till frågan.

Motionärerna och reservanterna tar

Anslag till civilförsvarsstyrelsen.

upp civilförsvarsstyrelsens yrkande odelat. Vi anser, att den organisationsutredning som pågår och som kanske kan vara motiverad på andra avsnitt inom civilförsvaret inte kan ha påkallats av att ansvällningen just på detta avsnitt inger några bekymmer. Trots att närmare en halv miljon av de i civilförsvaret inskrivna ca 900 000 personerna är kvinnor, finns det inom civilförsvarsstyrelsen inte en enda befattningshavare, som helt och odelat kan ägna sig åt arbetet med denna stora kvinnliga personalkader. Vi har ansett det vara ett mycket blygsamt krav — ett krav som organisationsnämnden och riksdagen inte kan komma ifrån — att detta rättas till, och med hänsyn till de fordringar som ställs på en dylik befattningshavares arbete är inte heller lönegradsplaceringen oskäligen.

Jag kan inte underlåta att göra en liten jämförelse med ett annat område, som också i någon mån granskas av tredje avdelningens argusögon. Det gäller den centrala organisation som vi har för den sociala hemhjälpen här i landet. Den har inom socialstyrelsen en topporganisation, som består av en konsulent i 27 lönegraden, två byråsekreterare i Ce 25, en amanuens och tre kontorsbiträden. Denna ingalunda blygsamma apparat utgör den centrala ledningen för 3 000 hemvårdarinnor i landet. Det är möjligt att organisationen var motiverad, när verksamheten började. Numera har emellertid löner och andra arbetsvillkor kommit att regleras genom kollektivavtal med hemvårdarinnorna, och denna socialstyrelsens topporganisation har praktiskt taget ingenting att säga till om när det gäller arbetsuppgifterna.

Efter denna jämförelse tycker jag att man har rätt att för den halva miljonen kvinnor i civilförsvaret begära en speciell befattningshavare, som — med frångående av det hälftenbruk som för närvarande bedrivs inom civilförsvarsstyrelsen — får helt ägna sig åt att upprätthålla kontakten mellan styrelsen och de lokala kvinnoorganisationerna. Det tycker jag inte är att begära för mycket.

Statsutskottet följer tredje avdelning-

en. Utskottet drar som vanligt ned den effektiva rullgardinen som organisationsnämnden är och yrkar avslag på motionen. Utskottet vill kort och gott bibehålla den nuvarande ordningen. Som jag förut sade, innebär det ett hälftenbruk mellan olika grenar inom civilförsvaret. Jag tycker inte det är rätt, när man kräver dessa arbetsinsatser av kvinnorna här i landet, att man inte skall kunna visa sin uppskattning av detta arbete genom att inrätta en tjänst, vars befattningshavare speciellt får dessa uppgifter. Jag tycker inte att den snorkighet som avdelningen och utskottet och för all del också departementschefen visar mot detta blygsamma krav är berättigad.

Det är inte nog med att man från utskottets och statsrådets sida anser sig nöjd med det tillstånd som nu råder, utan det förefaller mig också som om man anser sig kunna spara ytterligare. Det står nämligen på s. 111 i utskottets utlåtande ett citat ifrån departementschefens uttalande. Det är inte kommenterat av utskottet, och jag tar för givet att man anser det vara kungssord: »Vad civilförsvarsstyrelsens kvinnoutskott beträffar förutsattes, att några resekostnader icke skall behöva uppkomma annat än i mycket begränsad omfattning.» Innebär denna uppfattning — jag tillåter mig ställa den frågan — att departementschefen och utskottet anser, att det frivilliga arbete av landsomfattande karaktär som har byggt upp denna organisation har blivit för dyrt? Då borde man säga ifrån den saken. Det kan alltid tjäna till ledning för dem som nedlagt detta arbete, och det kan tjäna som mätare på hur man från riksdagen värdesätter det.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt i utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr BERGH (h): Herr talman! Jag skulle vilja börja med att säga, att jag i flera avseenden kan instämma i vad den ärade föregående talaren sagt.

Jag tror sålunda att han ger uttryck

Anslag till civilförsvarsstyrelsen.

åt en allmän mening, när han uttalar tillfredsställelse över att kvinnorna i landet på sätt som skett har velat offra tid och intresse åt civilförsvaret. Dessa deras insatser är desto mera tacknämliga som vårt land för den händelse vi skulle råka i krig måste kunna påräkna kvinnornas intresse i civilförsvaret. På den punkten råder det alldeles säkert icke några som helst delade meningar, och vilket beslut riksdagen än kommer att fatta i denna fråga, kan man inte säga att riksdagens ställning i det avseendet är rubbad.

Sedan skall jag be att få instämma i herr Perssons synpunkter i ett avseende till. När, såsom här är fallet, så många kvinnor ute i landet ägnar sig åt detta arbete, är det såvitt jag kan se ett fullt naturligt önskemål både att vi får en särskild person i civilförsvarsstyrelsen som uppehåller kontakten och att denna person är en kvinna. Även i det fallet är vi överens.

Då kan herr Persson fråga sig: Varför tillstyrker då inte statsutskottets majoritet den väckta motionen? När jag skall försöka svara på den frågan måste jag, även om herr Persson inte blir glad åt det, peka på att civilförsvarsstyrelsen tyvärr i fjol blev föremål för en viss kritisk uppmärksamhet från riksdagens sida. Både civilförsvarsstyrelsen själv och riksdagen har samstämmigt givit uttryck åt den meningen, att verkets personalorganisation bör undersökas. Den organisationsundersökningen har Kungl. Maj:t satt i gång, och man brukar inte inrätta nya tjänster, medan en sådan undersökning pågår.

Då kan herr Persson med full rätt säga, att vad den undersökningen än får för resultat kommer den sannolikt inte att finna annat än att det behövs en kvinnlig befattningshavare med just den uppgift som det här är fråga om. Det håller jag också med herr Persson om. Men herr Persson vet lika väl som vi andra — han nämnde ju exempel från socialstyrelsen — vilken benägenhet verken har att svälla. När vi inom utskottets majoritet inte vill inrätta tjänsten nu under avbidan på organisationsunder-

sökningen än det under förhoppning om att det skall bli tjänsteindragningar i civilförsvarsstyrelsen i åtminstone sådan omfattning, att det blir plats för denna kvinnliga befattningshavare.

Men då gör herr Persson en annan invändning. Han talar om att det ligger fara i dröjsmål. Man kan befara att de frivilliga krafter, som nu ägnar sig åt arbetet, drar sig tillbaka. Vi har emellertid inom utskottet försökt sörja för att det hela skall kunna hållas löpande under nästa år. Vi har fått reda på — det står inte i propositionen — att den befattningshavare i 17:e lönegraden, som skötte sekreterarbetet för denna verksamhet, uppehöll tjänsten på förordnande och skulle återgå till sin elftegradstjänst från den 1 juli. Vi ansåg att det ju skulle uppkomma en orimlig situation, om inte civilförsvarsstyrelsen kunde få pengar till förfogande för att fortfarande anlita den sekreteraren. Enligt vad vi fått uppgift om är den ordinarie innehavaren av tjänsten inte lämplig att överta den, därför att det är en man. Vi föreslog då att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande det belopp som motsvarar skillnaden mellan 17:e och 11:e lönegraderna. Det betyder att sekreterargöromålen inom civilförsvarsstyrelsen under nästa budgetår kan skötas på precis samma sätt som nu.

På det sättet anser vi oss ha sett till att arbetet kan löpa. Och under sådana förhållanden kan vi lugna oss i fråga om den nya tjänsten, till dess vi får se vad organisationsundersökningen kommer till för resultat. Jag tror att denna kvinnliga befattning kommer att inrättas, men riksdagen bör finna det angeläget att icke tillsätta nya tjänster innan en sådan undersökning är verkställd. Här får man nog för övrigt i första hand inrikta sig på att få till stånd ett utbyte av tjänster.

Detta tror jag i huvudsak är den motivering som ligger bakom utskottsmajoritetens förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Fröken ANDERSSON (h): Herr talman! Herr Berghs resonemang är gans-

Anslag till civilförsvarsstyrelsen.

ka typiskt för de synpunkter som brukar anföras när frågan om civilförsvarsstyrelsen och dess verksamhet diskuteras. Jämt och ständigt intygas i olika sammanhang vilken oerhörd betydelse civilförsvaret har för vårt totala försvar. När det gäller försvarets övriga grenar anslår man, jag höll på att säga, hur mycket pengar som helst. Men så fort det är fråga om denna utomordentligt viktiga gren av vårt försvar är man så njugg, att jag undrar hur herrarna egentligen tänker sig att detta skall kunna fungera.

När herr Bergh här står och instämmer med herr Persson, vill jag säga att jag tycker att herr Bergh kunde ha tänkt på det instämmandet litet tidigare och gått med på det mycket moderata yrkande som framställts i motionen, vilken jag inom parentes sagt inte har undertecknat. Det är ju dock så, att man inte heller när det gäller civilförsvaret kan leva bara på hoppet — det gäller viktiga problem som måste lösas och lösas nu i dagens läge. Det står för övrigt en läsvärd artikel i Svensk Tidsskrift, som jag läste för en stund sedan. Där talas just om dessa platoniska försäkringar att civilförsvaret är så utomordentligt viktigt för hela totalförsvaret. Och så klarläggs hur man i handling verkligen bemöter detta civilförsvaret.

Nu sade herr Bergh att man ställer löneskillnaden mellan 11:e och 17:e lönegraderna till förfogande. Utskottsmajoriteten säger ju att Kungl. Maj:t har att ta ställning till detta och »om så anses ofrånkomligt» disponera beloppet. Det behövs — det tror jag alla som känner till dessa problem är ense om — en snar reglering på denna punkt, så att tjänsten kan ledigförklaras och besättas med en effektiv kraft; om det skall bli den som nu uppehåller befattningen eller inte, vet jag ingenting om.

Utskottet går fram på känt maner. Det hänvisar till en utredning. Men oavsett vad denna utredning kommer med, kan den aldrig, om den inte är totalt vriden, komma till annat resultat än att en befattning behövs och — jag betonar det än en gång — behövs omedelbart.

Jag tycker nog att civilförsvarsstyrelsen har varit mycket moderat när den beträffande personaluppsättningen har yrkat endast på denna tjänst.

Herr Persson har nyss redogjort för vad tjänsten är avsedd till och vad verksamheten går ut på. Jag skall därför fatta mig mycket kort i den delen.

Det rör ju, som redan nämnts, samarbetet mellan styrelsen och kvinnoorganisationerna via det kvinnoutskott, där det sitter representanter för de organisationsgrupper, vilka herr Persson räknade upp. Man bör väl ta någon hänsyn till styrelsens uppfattning, när den säger att den hyser allvarliga betänkligheter mot att civilförsvarsstyrelsen i så hög grad sättes åsido, när det gäller att få tillräckligt med arbetskraft. Den kan inte fungera helt enkelt utan att man tar vara på de krafter som ställer sig till förfogande. Civilförsvarsstyrelsen kan inte för närvarande ta vara på dessa krafter. Det är också redan sagt. Den kan inte ta upp och lösa de problem, som kommer från kvinnornas sida och aktualiseras av dem.

Departementschefen säger i propositionen att det är av vikt att redan i fredstid ta vara på det intresse som finns, att informera och att hålla fortlöpande kontakt via organisationerna. Det är just dessa uppgifter, som denna tjänsteman skulle handhava. Om det sedan blir en man eller kvinna, vill jag i förbifarten säga, hör inte hit. Det är en tjänst som skall ledigförklaras, och som bekant har vi i detta land kommit ifrån att i annonserna utsäga om det skall vara en man eller kvinna. Det rör sig dock här om en kader på cirka en halv miljon kvinnor, av vilka årligen cirka 50 000 skall rekryteras, som skall utbildas o. s. v. Det har också nämnts att kvinnoutskottet kom till på grund av det upprop, som i december 1950 gjordes av de demokratiska partiledarna. Kvinnorna strömmade till och bildade det kvinnoutskott som det här är fråga om. Jag var själv med då, och jag kan verifiera att det var med hänförelse, som kvinnorna grep sig an detta verk.

Den rekrytering, som denna person

Anslag till civilförsvarsstyrelsen.

skall ha hand om i hög grad, är ju utomordentligt viktig för hela försvaret. Det gäller exempelvis att stimulera kvinnorna att genomgå instruktionsutbildning. Jag kan nämna att knappt 10 procent av instruktörerna är kvinnor, och dock är detta uppgifter som i väsentlig mån väl lämpar sig för kvinnor. Det gäller utrymnings- och socialtjänst, som är den största av civilförsvarets tjänstegrevar, och det gäller sjukvårdstjänst, som rekryteras till 75 procent av kvinnor.

Från sakkunnigt håll betonas att de resultat som redan uppnåtts kan äventyras, om man intar en negativ inställning till det föreliggande problemet. Det är, såsom jag redan sagt, inget tvivel om att det behövs en tjänsteman nu omedelbart och en tjänsteman av god kvalitet. Utredningen kan, vilket utredningar understundom för sed hava, dra ut på tiden. Det är väl ändå inte försvarligt att dessa krafter, som ställt sig till förfogande, inte tas om hand på ett vettigt sätt.

Det har talats om den nuvarande ordföranden och hennes utomordentliga insatser. Jag känner tyvärr inte vederbörande personligen, så jag talar inte ur personliga synpunkter. Hon har emellertid utfört ett utomordentligt arbete under själva upporganisationstiden. Jag kan också nämna att hon inte är ensam, utan har vid sin sida en rad av uppoffrande krafter, som gjort vad på dem ankommer för att föra verket framåt.

Kanske en och annan av kammarens ledamöter har läst om det stora möte som hölls i Medborgarhuset i förrgår kväll och där från olika håll betygades vilken utomordentlig vikt dessa kvinnors insatser har när det gäller vårt försvar. Det betonades t. ex. att på grund av de relativt små årsklasserna av män måste kvinnorna i mycket stor utsträckning rycka in och fylla luckorna. Det räcker inte — jag vill sluta med att understryka det, herr talman — att bara agitera för att kvinnorna skall sluta upp i leden — det har de gärna gjort, och jag hoppas att de skall göra det också i fortsättningen — utan de måste få något

stöd, så att de känner att deras krafter kommer till en förnuftig användning. De behöver all den hjälp och allt det stöd, som de kan få. Jag talar här inte bara ur kvinnornas synpunkt, det är en mycket oviktig synpunkt i detta sammanhang, utan ur hela försvarets synpunkt.

Herr talman! Jag skall inte ta upp tiden längre. Jag yrkar bifall till reservation 2). Det är ju emellertid inte så värst många ledamöter inne i kammaren nu — den där folksjukdomen, om vilken herr Wisstrand talade nyss, tycks fortfarande influera på kammarens ledamöter. Jag har därför inte så stort hopp om att den reservationen skall gå igenom. I andra hand vädjar jag emellertid till det icke närvarande statsrådet att han åtminstone skall anse det ofrånkomligt att fylla ut klyftan mellan 11 och 17 lönegraden.

I detta anförande instämde herrar *Domö* (h), *Ahlberg* (h), *Björnberg* (h) och *Huss* (fp).

Herr **PERSSON, RAGNAR** (s): Herr talman! Det kan inte bestridas att herr Berghs taktik är mycket effektiv med hänsyn till dem som kanske bara har ett ganska svalt intresse för denna lilla detalj. Herr Bergh har lärt av departementschefen när det gäller att avvisa otrevliga krav, d. v. s. först kommer man med en mängd smekningar, men till sist visar man ändå tänderna och blottar sitt verkliga jag.

Herr Bergh ville göra gällande att statsutskottet gjort ett särskilt krafttag genom att förorda att den nuvarande ordningen skall gälla. Där bakom finns dock ett *eventuellt*, således en del reservationer. Då herr Bergh säger att utskottet har ställt pengar till förfogande, kan jag inte med bästa vilja i världen läsa fram, var dessa pengar finns. Utskottet skriver i stället, att »den förslagsvis beräknade arvodsposten på civilförsvarsstyrelsens avlöningsstat lämpligen synes kunna disponeras för ändamålet». Det rör sig, såvitt jag kan läsa ut, här om 13 800 kronor. Utskottet an-

Anslag till civilförvarsstyrelsen.

visar inga nya pengar för detta ändamål, utan utskottets uttalande innebär att civilförvarsstyrelsen tvingas dra in på några av sina andra arbetsuppgifter för att klara det arrangemang som statsutskottet och tredje avdelningen här tänkt sig.

Man må sedan ha hur stor respekt som helst för organisationsnämnden, men det förvånar mig verkligen att man inte ansett sig kunna rikta en vänlig förfrågan till organisationsnämnden för att få reda på hur den ställer sig i detta speciella fall. Det gäller ju dock här ett mycket särpräglat område. Som jag sade redan i mitt tidigare anförande kan det inte vara denna speciella punkt som statsrevisorerna och sakrevisionen tänkt på, ty då hade man inte börjat denna speciella verksamhet bland kvinnorna. Det kan således inte, fastslår jag, vara denna fråga som stimulerat organisationsnämnden att blanda sig i civilförsvarets angelägenheter. Det borde då vara tämligen lätt för organisationsnämnden att svara på en sådan fråga som man här bort göra. Organisationsnämnden hade ju bara kunnat svara, att här rör vi oss väsentligen på ett nytt och oprövat fält, men såvitt man kan bedöma måste en sådan tjänst inrättas. Att vi vill ha den till stånd redan i år beror, som tidigare sagts, enbart på att vi icke vill äventyra resultatet av det arbete som redan nedlagts.

Det gäller här en så pass liten utgift att man inte behöver avvisa den ens med de mest nyktra penningkalkyler. Eftersom det är statsutskottets specialitet att komma med dylika argument, vill jag emellertid inte ta upp någon strid på den punkten. Trots att vad som här föreslås naturligtvis kommer att medföra en ekonomisk utgift, är den ju dock så pass begränsad, att den på intet sätt kan äventyra vårt lands ekonomiska ställning.

Herr BERGH (h): Herr talman! Herr Persson har påtalat, att utskottet inte har föreslagit någon ökad medelansvinning. Jag ber att få rikta herr

Perssons uppmärksamhet på att den anslagspost, som det här är fråga om, är ett förslagsanslag och att utskottets skrivning innebär ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att överskrida anslaget. Anslagsfrågan är sålunda ordnad.

Herr Persson ansåg vidare att vi väl borde ha kunnat göra en vänlig förfrågan hos organisationsnämnden om hur den ställer sig i detta speciella fall. Jag tillät mig redan i mitt första anförande antyda den förmodan, att en sådan förfrågan egentligen är överflödigt. Vi begriper ändå att det kommer att finnas behov av en befattningshavare just för detta ändamål. Men vad organisationsnämnden icke kan ge besked om och vad som är det väsentliga i detta sammanhang är: vilka motsvarande indragningar kan organisationsnämnden åstadkomma?

Herr DOMÖ (h): Det finns ett särskilt skäl, herr talman, som gör att man bör betrakta denna fråga med särskilda ögon. Jag skall inte ingå på frågan om civilförsvarets organisation, utan det får bli utredningens uppgift att visa, hur den skall bli i fortsättningen. Jag vill bara framhålla, att man ute i bygderna är ganska fundersam över hur det skall bli med det enskilda intresset för civilförsvaret. Det ligger en fara i dröjsmål här. Jag hoppas därför att den utredning, som kommer till stånd, skall gå snabbt till verket, ty det råder faktiskt på vissa håll ute i landet en påtaglig oro över hur det skall bli med civilförsvaret i fortsättningen.

Man litar inom civilförsvaret i hög grad till kvinnorna och appellerar till dem på olika sätt. Kvinnorna har också i stor utsträckning trätt in för att åstadkomma vad man önskar att de skall försöka utföra. Men det behövs nu ett litet tecken på att allt vad de gör uppmärksammas och uppskattas. Här har vi nu en sådan där liten punkt där riksdagen genom ett positivt beslut kanske kan åstadkomma mycket mer för att uppmuntra till en ökad insats av kvinnorna än på något annat sätt.

Anslag till inköp av verksskyddsmateriel m. m.

I herr Domös yttrande instämde herr *Olsson, Karl Johan* (s).

Herr **BERGH** (h): Herr talman! Jag tror inte att det finns någon anledning att låta denna fråga avgöras så att säga i panikens tecken.

Både herr *Persson* och fröken *Andersson* har samstämmt uttalat sin tillfredsställelse över det sätt, varpå denna verksamhet hittills uppehållits, och anser att de frivilliga krafter, som haft hand om organisationsarbetet, skött det på ett utomordentligt sätt.

Jag vill erinra om vad jag sade i mitt första anförande, nämligen att utskottsmajoritetens förslag att ställa ett sekretärerarvode till förfogande innebär, att man med dessa pengar plus traktamentsanslag o. s. v. skapar möjligheter för att verksamheten under nästa år kan upprätthållas på precis samma sätt som under det gångna året.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten anförda reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Andersson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkten 155, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten anförda reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositio-

nen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Persson, Ragnar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 43.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 156—168.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 169.**Anslag till inköp av verksskyddsmateriel m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Inköp av verksskyddsmateriel för statliga myndigheter m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anført:

»Vad departementschefen anført har icke föranlett utskottet att frångå sin år 1951 intagna, av riksdagen godkända ståndpunkt att kostnader av förevarande art såsom rena administrationskostnader bör inräknas i de anslag, över vilka myndigheterna förfogar för sina ordinära löpande utgifter. En central prövning av medelsbehoven — även med hänsyn till angelägenhetsgraden — och centralupphandling av materiel kan åstadkommas lika väl vid den av utskottet förordade anordningen som vid den av departementschefen förordade. Till ett kommande år bör kostnader av ifrågavarande slag alltså inräknas i myndigheternas ordinarie omkostnadsanslag, varvid förevarande anslag bör utgå.

Under åberopande av det anförda och då anslagsberäkningen icke givit utskottet anledning till erinran hemställer utskottet, att riksdagen må

Anslag till inköp av verkskyddsmateriel m. m.

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört rörande formen för medelsanvisning till inköp av verkskyddsmateriel för statliga myndigheter m. m.;

b) till Inköp av verkskyddsmateriel för statliga myndigheter m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.»

Herr LANGE (s): Herr talman! Jag har begärt ordet i anslutning till punkten om verkskyddsmateriel för att göra ett påpekande.

Som framgår av utskottsutlåtandet begärdes redan år 1951 ett anslag på en miljon kronor för detta ändamål. Utskottet skrev vid det tillfället, att medel för denna verksamhet i fortsättningen inte borde anvisas under ett särskilt anslag, utan i stället inräknas på de olika omkostnadsstaterna för verk och institutioner. Det fordras naturligtvis mycket starka skäl för att Kungl. Maj:t skall gå emot ett sådant uttalande av riksdagen. Då det likväl skett i årets statsverksproposition, är skälen i huvudsak följande.

Man har den övertygelsen att en central anskaffning är den enda säkra garantien för att verksamheten inte växer i alltför hastigt tempo, med svällande kostnader som följd. Jag ber kammarens ärade ledamöter betänka vad resultatet skulle bli, om medel i stället inräknades på de olika omkostnadsanslagen. I det fallet skulle civilförvarsstyrelsen, som ju har uppgiften att tillse, att beredskapen på detta område hålles så hög som möjligt, kunna utan begränsning av någon anslagsram göra framställning hos verken om anskaffning av verkskyddsmateriel. Liksom civilförvarsstyrelsen har möjlighet att gentemot enskilda industriföretag till och med ge föreläggande om anskaffning, skulle styrelsen ha all möjlighet att hos olika institutioner, myndigheter och verk föreskriva eller i varje fall begära att medel äskas för ändamålet. Kungl. Maj:ts möjligheter skulle i det fallet bli mycket mindre att verkligen få till stånd en lämplig avvägning och se till, att utbyggnadstakten här inte blir alltför starkt uppdriven.

Jag har tolkat den uppfattning, som ligger bakom utskottets rekommendation i detta hänseende, så, att man även från utskottets sida vill eftersträva sparsamhet på området och önskar att försiktighet i fortsättningen iakttages. Jag tror, herr talman, att enda garantien för att detta syfte uppnås är att Kungl. Maj:t även i framtiden får möjlighet att begära medel under ett anslag och därmed inte bara ge civilförvarsstyrelsen de möjligheter som för närvarande står den till buds, utan också den begränsning som en anslagsram utgör.

Jag har, herr talman, bara velat göra detta påpekande för att inte utskottets motivering på denna punkt skulle stå helt oemotsagd.

Herr KARLSSON, GUSTAF (s): Herr talman! Herr Lange har alldeles riktigt tolkat utskottets syfte med den skrivning och det förslag som här föreligger. Vi har ansett att det skulle vara ganska nyttigt, om också statens verk vart för sig finge en smula kännning av precis det samma som enskilda får i sina anläggningar. Man borde kanske ändå fara en liten smula varligare fram på området, där det i alla händelser råder delade meningar om lämpligheten av vad civilförvarsstyrelsen föreslår. Det råder som bekant mycket delade meningar, om det kan vara lämpligt att vidtaga dessa mycket kostnadskrävande anordningar i bostadshus och i verk och anläggningar. Man tvivlar på att det blir verklig nytta för de pengar, som man lägger ned, i händelse olyckan skulle inträffa att man behöver anlita dessa anordningar. Jag tror nog — och erfarenheterna pekar också i den riktningen — att om varje verk får vara med och bedöma dessa frågor, skulle det bli en något försiktigare fart på detta område än om civilförvarsstyrelsen släppes mera fri, även om Kungl. Maj:t också håller tag i civilförvarsstyrelsen. Det får inte missuppfattas, om jag säger att vi väl litet var har det intrycket, att när inrikesministern själv och inrikesdepartementet prövar civilförvarsstyrelsens

Ang. riktlinjerna för den statliga exportkrediten.

äskanden om ett engångsanslag att fördelas mellan de olika verken, det kanske sker med en något generösare syn än när finansdepartementet ser på dessa frågor. Jag säger att anslagssiffrorna i någon mån talar i den riktningen.

Jag vill emellertid, herr talman, också ha sagt att om den anordning, som här föreslagits av utskottet, skulle leda till större kostnader, håller utskottet självfallet inte på den, ty syftet är att få så enkla, så billiga och så effektiva anordningar som möjligt. Skulle som sagt det visa sig att den väg, som utskottet anvisar, inte är den lämpligaste för att nå det målet, skulle jag tro att det inte föreligger någon svårighet för Kungl. Maj:t att få en annan anordning godkänd än som här föreslagits.

Herr LANGE (s): Herr talman! Jag är herr Karlsson mycket tacksam för den deklaration, som han här sist avgivit. Det är givet, att om det begärs ett anslag till civilförsvarsstyrelsen, tillstyrkes ju inte detta anslag utan att det både inom fackdepartementet och vid budgetberedningarna noggrant granskas vartill detta anslag skall användas och hur medlen skall disponeras.

Jag är emellertid, herr talman, som sagt utskottets talesman tacksam för den deklaration, som han i slutet av sitt anförande avgav.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölles vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 170—182.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 183.

Lades till handlingarna.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7.30 eftermiddagen.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 55, i anledning av

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1953/54, bifölles vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. riktlinjerna för den statliga exportkrediten.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i riktlinjerna för den statliga exportkrediten jämte i ämnet väckt motion.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 55 framlagda förslag samt med avslag å motionen II: 444, medgiva,

a) att under tiden till och med utgången av budgetåret 1953/54 statlig exportkreditgaranti finge lämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 13 februari 1953;

b) att staten finge under samma tid inom ramen för tidigare beslutat maxibelopp av 300 miljoner kronor åtaga sig betalningsansvar för lagerhållning i utlandet samt i form av finansieringsgarantier, avseende produktion för export, till ett belopp av sammanlagt högst 100 miljoner kronor.

Enligt departementschefens förslag skulle ifrågavarande finansieringsgarantier helt reserveras för export till hårdvalutamarknaderna.

I motionen II: 444, av herrar *Hagberg* i Stockholm och *Johansson* i Stockholm, hade hemställts, att riksdagen, med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 55, måtte besluta, att exportkreditgaranti skulle kunna lämnas vid försäljning till alla länder, med företrädesrätt för främjandet av sådan export, som vore av betydelse för upprätthållande av full sysselsättning.

Herr PERSSON, OLA (k): Herr talman! Jag skall be att vid detta utskottsutlåtande få ställa följande yrkande,

Ang. riktlinjerna för den statliga exportkrediten.

nämligen att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 55, medgiva a) att under tiden till och med utgången av budgetåret 1953/54 statlig exportkreditgaranti må lämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 13 februari 1953, med den förändring som föreslagits i motionen II: 444, att exportkreditgaranti må kunna lämnas vid försäljning till alla länder, med företrädesrätt för främjandet av sådan export som är av betydelse för upprätthållande av full sysselsättning. Beträffande punkten b) föreslås att punkten blir likalydande med utskottets förslag.

Herr WEHTJE (h): Herr talman! Genom de av Kungl. Maj:t i den nu aktuella propositionen 55 föreslagna ändringarna i riktlinjerna för den statliga exportkreditgarantiverksamheten har handelsministern visat förståelse för exportnäringarnas intressen och behov. Det synes mig, som om han gjort riktiga bedömningar i de viktiga avseenden, där han nu har föreslagit utvidgning av exportkreditgarantien. I uttalandena i propositionen har handelsministern dock rekommenderat en viss återhållsamhet och försiktighet. Det är nog välbetänkt. Försiktighet är alltid en dygd, men skall det bli någon nytta med exportkreditgarantierna, så får man inte vara alltför återhållsam, utan man måste ta vissa risker för att vinna något. Den redovisning, som är lämnad, visar att de gångna årens verksamhet inte har kostat staten något, utan tvärtom har det blivit tio, tolv eller fjorton miljoner kronor över.

En annan sak är att man har velat begränsa särskilt den nya verksamheten till export på vissa länder, särskilt hårdvalutaländer. Det är väl kanske även en riktig tanke, att man vill ge dessa länder ett visst företräde. Men som läget för närvarande ter sig för vår exportindustri och med de önskemål som finnes, att vi skall försöka upprätthålla vår export och vidga den och därigenom öka

våra valutatillgångar, så får man väl inte tänka sig en alltför ensidig inriktning.

Jag har sett, att handelsministern även i andra avseenden tänkt sig visa ett positivt intresse för utvecklingen av exporten. Det har framgått av en departementspromemoria med förslag om stöd särskilt för dollarexporten, vilket skulle ha den formen att det skulle medges viss skattefri avsättning av de intjänade hårdvalutorna till utjämningsfonder, som skulle få användas för avskrivning och konsolidering inom exportförretagen. Det visar ju den goda viljan. Jag vet inte, om man tänker fullfölja dessa planer. Mot dem restes av olika anledningar ganska starka betänkligheter från näringslivets sida, och jag förmodar att handelsministern därför överväger någon annan form av stöd åt exportnäringarna. I flera länder finnes bestämmelser som främjar exporten i olika avseenden, och utvecklingen går i den riktningen, att man söker åstadkomma allt större lättnader av sådant slag, som givetvis skulle vara lämpliga även i vårt land.

Vi har ju en högt uppdriven kostnadsnivå, som kanske utgör det svåraste hindret för bedrivande av vår export i önskvärd omfattning. Denna kostnadsnivå har, som många gånger påtalats här i riksdagen, fått ytterligare belastning genom en del skattepålagor, som fortfarande finnes kvar sedan den utpräglade inflationstiden. Jag tänker på elskatten och kanske ännu mer på investeringsavgiften. Samtidigt som man här å ena sidan vill visa förståelse och lämna hjälp, ådagalägger man inte någon förståelse för att de hinder som finnes är av sådan art, att exportförsäljningar över huvud taget inte kan komma till stånd. Om det blir fallet behövs ju inte någon exportkreditgaranti. Garantien kommer avgjort i andra rummet; de pålagor, som utgör ett direkt hinder för exporten, måste vara av primärt intresse.

Genom förslagen i propositionen sker en utvidgning av stödet till exporten, i den mån denna äger rum genom entreprenadverksamhet i utlandet. Jag står

Ang. riktlinjerna för den statliga exportkrediten.

självt i den ställningen, att jag förhandlar om hjälp genom exportkreditgarantier, och man får det hela tillrättalagt på ett utmärkt sätt. Men själva affären kan inte komma till stånd, därför att det för denna entreprenadverksamhet behöver anskaffas nya maskiner till betydande belopp, på vilka skall läggas 12 procent investeringsavgift. Sådan utgift har inte de utländska konkurrenterna. I den mån de belastas av sådana pålagor — såsom omsättningsskatter, sociala pålagor och annat — så rabatteras dessa vid export. Men här i landet går man efter de gamla linjerna och räknar med att det man en gång haft i ett visst syfte skall leva kvar, och man tänker inte på konsekvenserna.

Ännu vet vi inte, om finansministern kommer att framlägga något förslag till detta års riksdag om att slopa investeringsavgiften — det finns ännu tid till det. I varje fall skulle jag vilja rikta en fråga till handelsministern: Har dessa saker beaktats, och om de har beaktats, vad kan statsrådet ge mig för råd i ett fall som det jag angivit? Skall vi nödgas avstå från stora entreprenadaffärer, som skulle tillföra landet inkomster inte bara genom denna affär direkt utan även genom senare leveranser främst från svensk verkstadsindustri? I dessa dagar vore väl ökade leveransmöjligheter för verkstadsindustrien utomordentligt önskvärda!

Herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Jag har inte någon anledning att uppehålla mig vid det yrkande, som herr Ola Persson ställde, i annan mån än att jag kan meddela kammaren, att exportkreditgaranti lämnats i mycket stor utsträckning vid försäljning till de länder, som jag föreställer mig att herr Persson i första hand tänkte på att tillgodose med sitt yrkande, med andra ord att exportkreditnämnden i sin verksamhet lämnat exportkreditgarantier till åtskilliga affärer, som avslutats med vad man kallar för öststaterna.

Det förslag till utvidgning av den statliga exportkrediten, som riksdagen nu

har till behandling, sträcker sig utöver vad man tidigare har tänkt sig, nämligen i så måtto att den syftar till att underlätta själva produktionen av de varor, som skulle exporteras. Detta är ett mycket långtgående förslag. Det är jag medveten om, men just därför har jag ansett mig nödsakad att begränsa denna utvidgnings omfattning när det gäller olika marknader. Av denna anledning skall garantierna helt reserveras för export till dollarländerna. Herr Wehtje vitsordar också att det kanske var välbetänkt att förfara på det sättet, men å andra sidan uttryckte herr Wehtje det önskemålet, att vi mer än tidigare skulle beakta det förhållandet, att vår export möter allt större svårigheter. Inför denna kammare behöver jag inte betyga, att regeringen med all möjlig uppmärksamhet följer utvecklingen. Den nuvarande dämpningen av konjunkturen tar sig uttryck i en krympning av importen men samtidigt också i ett hårdare motstånd när det gäller att exportera våra svenska varor.

Det är säkerligen också på det sättet, att man, när nu åtskilliga av de regleringar, som har utgjort ett marknads skydd för den svenska företagsamheten, bortfaller, kommer att ha sin uppmärksamhet riktad på mera traditionella medel för att hävda näringslivets intressen på dessa speciella områden. Vi är på väg fram emot normalare förhållanden än vi hade under tidigare efterkrigsår. I och för sig tycker jag att det inte är någonting att beklaga, utan tvärtom.

När herr Wethje frågar, om regeringen har uppmärksammat att det alltför ofta förekommer sådana belastningar på svenskt näringsliv, som försvagar vår konkurrenskraft, vill jag svara att jag helt naturligt är medveten därom. Jag har däremot inte tidigare hört några konkreta uttryck för det förhållandet, som herr Wehtje nu berör, att man direkt kan peka på investeringsavgiften såsom orsak till att vi inte kan hävda oss i den utländska konkurrensen. Det måste vara alldeles speciella omständigheter, som i så fall skulle vara för handen. Denna investeringsavgift har ju kommit

Ang. riktlinjerna för den statliga exportkrediten.

till av alldeles särskilda skäl. I den mån denna avgift innebär att det åstadkommes minskade investeringar, får staten inga inkomster, varför denna avgift inte tillgodoser några fiskaliska intressen.

Om däremot utvecklingen blir den, att investeringsverksamheten minskar i så hög grad, att det uppstår verkliga sysselsättningssvårigheter, är det klart att man bör överväga, huruvida denna investeringsskatt kan avskaffas vid en tidigare tidpunkt än regeringen genom finansministern förut tillkännagivit — enligt det besked, som tidigare lämnats, skall den slopas den 1 januari 1954. Det är alldeles uppenbart, att om sådana förändringar skulle inträffa, som medför att vi får allvarliga svårigheter inom näringslivet, bör det spörsmål, som herr Wehtje förde in i debatten, beaktas. Det är naturligt, att jag å regeringens vägnar inte kan avge någon deklaration om att förslag kommer att framläggas från regeringens sida under innevarande år, som går ut på att avskaffa denna skatt tidigare än vad vi förut beräknat.

Herr Wehtje frågade mig, om jag hade för avsikt att fullfölja det förslag till skattelättnader för dollarbetald export, som utarbetats i form av en promemoria och som hade utsänts på remiss. I det avseendet vill jag, herr talman, svara, att så som situationen har förändrats, kommer inte regeringen för närvarande att förelägga riksdagen förslag i det avseendet. Förspelet var, att man från näringslivets sida vid upprepade tillfällen hade gjort framställningar till regeringen, att regeringen måtte tillmötesgå näringslivets önskemål när det gällde att uppmuntra exporten. Vi tog fasta på dessa önskemål och utarbetade inom handelsdepartementet ett förslag, som sändes på remiss för att man skulle få höra olika myndigheters och organisationers uppfattning. Vi blev ju inom handelsdepartementet inte litet förvånade, när vi fick in remissvaren på den promemorian. Förslaget innebär i stort sett, att man skulle ge en skattelättnad, som vi beräknade till ungefär 20 miljoner kronor per år men som skulle ökas i den mån dollarexporten blev större. Vi trodde det

var helt naturligt, att näringslivet skulle vara intresserat av ett sådant förslag, men åtskilliga av remissvaren gick i avstyrkande riktning, och det är inför detta faktum som regeringen har sagt sig, att det med denna inställning från näringslivets sida inte finns någon anledning att hos riksdagen hemställa om skattelättnader. Visserligen tillstyrktes förslaget i allmänhet, och det sades att utformningen var ändamålsenlig, men man förklarade att man principiellt inte skulle använda skattelagstiftningen för att gynna en viss del av näringslivet, i detta fall exporten till vissa länder. Vi har höjt oss för detta, och jag konstaterar att man från näringslivets sida inte kan komma och säga att vi är likgiltiga för dess bekymmer, utan vi har tagit ad notam de önskemål som framkommit, men när vi sedan utformade ett konkret förslag, tackade en del av näringslivet nej. Jag har därför i dag, herr talman, anledning att säga, att regeringen icke kommer att förelägga riksdagen något förslag om skattelättnader för dollarbetald export.

Herr WEHTJE (h): Herr talman! Jag tackar för den orientering som handelsministern lämnat. Jag ville inte framställa någon direkt fråga; jag uttalade endast en förmodan, men den har ju bekräftats ganska fullständigt av herr statsrådet. Eftersom statsrådet lagt fram saken så fullständigt, kanske jag också skulle framföra några synpunkter i all korthet.

Den betänksamhet, som man från näringslivets sida ansåg sig böra uttala mot förslaget om skattelättnader för dollarexport, var, som herr statsrådet angav, att man var mycket tväksam, om det var riktigt att använda skattelagstiftningen i ett nytt syfte, det vill säga, i valutapolitiskt syfte. Det kan ju vara farligt att använda skattelagstiftningen som ett allroundinstrument, ty vill man ena gången genom beskattningen främja export- och valutaintressen, vill man kanske en annan gång använda den för konjunkturpolitiken, och då är det väl en

Ang. riktlinjerna för den statliga exportkrediten.

risk att man till slut får en ganska egen- domlig och mycket komplicerad skatte- rätt. Det får vi väl vara försiktiga med.

De andra betänkligheterna hänförde sig till att förslaget skulle ge företagen mycket litet, såsom det var utformat, medan det skulle komma att kosta staten ganska mycket. Statsrådet nämnde 20 miljoner, men det var fråga om 20 miljoner om året, och man fick binda sig för omkring sex år, d. v. s. för 120 miljoner kronor. Av dessa 120 miljoner skulle åtminstone 60 gå till företag som ändå exporterar på dollarländer, alltså rent bortkastade pengar från statens sida, och man tyckte inom näringslivet, att man också borde slå vakt om en viss försiktighet vid handhavandet av statens medel. Men denna fråga ligger ju litet vid sidan om dem, som jag egentligen ville ha fram till diskussion här.

Herr statsrådet nämnde att den stora fråga, som jag här reste, var ny och att man egentligen inte hade fått uppmärksamheten riktad på den förut. Det är ju så i levande livet, att förhållandena där visar en mycket mera rikt fasetterad yta än man kanske tänker på när man sitter i sin kammare och bedömer dem. Hade problemen varit aktuella för mig tidigare hade jag, så lätt som jag har att komma i kontakt med herr statsrådet, framhållit dem, men frågan mötte jag faktiskt först i går, och den avser en så pass stor sak att jag ville i detta sammanhang föra fram den.

Jag konstaterar bara, att vi här står inför möjligheter till en export på flera tiotal miljoner, som kommer att ske dels i form av en entreprenad i utlandet och dels med all sannolikhet genom därpå följande leveranser av svenska industriprodukter. Det hela kanske nu blir omöjligt på grund av denna utomordentliga investeringsavgift, som skall tas ut, när företaget behöver anskaffa maskiner för entreprenadarbetet för 10 miljoner kronor. Arbetet blir därigenom en eller en och en halv miljon dyrare än för våra utländska konkurrenter.

Vi har här i landet redan tidigare en hög kostnadsnivå, och så kommer detta med investeringsavgiften efter som salt i

i surt öga. Jag kan inte se att finansministern har anvisat några utvägar i ett fall som detta. Om, vilket är mycket möjligt, hela denna entreprenad går oss ur händerna, beror det på det envisa fasthållandet vid denna investeringsavgift i en tid, som utvecklar sig till att bli alltmer normal — ty vi får väl säga att högkonjunkturen är i stort sett över, och någon lågkonjunktur har vi inte heller kommit in i, utan vi befinner oss väl i ett medelläge, som man kan kalla för en normal konjunktur. Då bör man inte bibehålla dessa kvarlevor från en gången tid, när man skulle möta en inflation. Skulle man inte kunna fatta sig samman i regeringen och säga: »À la bonne heure, vi har haft nöje av investeringsavgiften i ett år och fått in litet pengar i statskassan. Nu får vi bortse från den saken och se frågan litet mera i stort!»

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet endast yrkats, av herr *Persson, Ola*, att riksdagen skulle, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 55, medgiva

a) att under tiden till och med utgången av budgetåret 1953/54 statlig exportgaranti finge lämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 13 februari 1953 med den förändring, som föreslagits i motion nr 444 i andra kammaren, att exportkreditgaranti skulle kunna lämnas vid försäljning till alla länder, med företrädesrätt för främjandet av sådan export, som vore av betydelse för upprätthållande av full sysselsättning;

b) — — — (lika med utskottet).

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare enligt herr *Ola Perssons* yrkande; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlängning av statens borgensåtagande för vissa skuldförbindelser av Husaby aktiebolag; och nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Sveriges geologiska undersökning jämte i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anslag till odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund jämte i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 74, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 20 februari 1953, föreslagit riksdagen att till Odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 53 000 kronor.

I en inom andra kammaren av herr *Dahlén* m. fl. väckt motion (II: 453) hade hemställts, att propositionen nr 74 angående anslag till odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund måtte avslås.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 453 till Odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund för budgetåret 1953/54 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 53 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Ohlon* och fröken *Vinge*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr *OHLON* (fp): Herr talman! Som en bilaga till detta utskottsutlåtande finnes tryckt en P. M. av generaldirektören och chefen för kungl. medicinalstyrelsen. Det heter i denna promemoria att under överinseende av medicinalstyrelsen och tandläkarhögskolan i Stockholm har bl. a. bedrivits studier av kariesfrekvensen hos patienterna under olika dietformer vid Vipeholms sjukhus. På s. 6 i promemorian heter det att man har experimenterat med koststandarden för patienterna, som i förbigående sagt befinner sig på ett ganska lågt intelligensstadium — det sägs att de har en intelligensutveckling motsvarande betendet hos 2—6-åringar. Man har bl. a. experimenterat med förbättringar i standarden. Nederst på s. 6 heter det att dödligheten hos patienterna, från att tidigare ha varit hög i detta material, sjunkit till hälften i samband med de företagna standardförbättringarna. Samtidigt har också en markant nedgång i tuberkulosfrekvensen konstaterats. Längre fram i promemorian heter det, att man nu skall börja experimentera med en annan sorts kost.

Man kan då ställa sig det spørsmålet: Hur kommer det att gå med dödligheten i fortsättningen eller med tuberkulosfrekvensen hos patienterna?

Jag vill bara begagna detta tillfälle att uttala en viss förvåning över vad som här sägs. Denna fråga har tydligen andra aspekter än vad man från början föreställt sig, och jag får säga att det enligt mitt förmenande är med en viss olust man tar del av promemorian i fråga.

Jag har, herr talman, inget yrkande.

Herr *BERGH* (h): Jag tror, herr talman, att det är ganska värdefullt att frågan om dessa undersökningar på Vipeholm blir föremål för diskussion även i riksdagen.

Det har i andra kammaren väckts en motion, där påståenden görs, som, ifall de skulle vara riktiga, hade varit ägnade att inge ganska stora bekymmer. I denna motion har påståtts att den undersökning, som pågår på Vipeholm i syfte att

Anslag till odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus.

minska tandåkommorna och bota sådana, skulle bedrivas så, att man under densamma framkallar tandsjukdomar. Det är ett i och för sig rätt häpnadsväckande påstående, och jag vill här meddela, att när vi inom statsutskottets tredje avdelning hade att ta ställning till denna motion, bad vi generaldirektören i medicinalstyrelsen att komma dit för att tala om hur det låg till. Det är i samband med det besöket som den promemoria kommit till, vilken nu finns som bilaga till föreliggande utskottsutlåtande. Där säger medicinalstyrelsen att dessa påståenden från motionärernas sida är felaktiga. Det har icke varit avsikten, är icke avsikten och kommer icke heller att bli avsikten att framkalla tandåkommor. I stället säger medicinalstyrelsen att tandvården på Vipeholm är bättre än på andra anstalter och att standarden över huvud taget i både det avseendet och då det gäller kosthållet är hög.

Det har varit värdefullt att få dessa uppgifter. Jag tar för givet att när menige man har att välja auktoritet, litat han mera på vad medicinalstyrelsen, som är den ansvariga myndigheten, säger än på vad enskilda motionärer, om än så högt aktade, kan råka skriva. Det är beklagligt att sådana uppgifter som de i motionen har kunnat lämnas. De har fått rätt stor publicitet, och när pressen och allmänheten har reagerat, så har det skett, som om uppgifterna i motionen skulle vara riktiga. Det har givetvis väckt oro. Dessa människor nere i Vipeholm, vare sig de är unga eller gamla, har ju också anhöriga, och deras ställning är svår nog utan att man på detta sätt skall i onödan oroa dem ytterligare.

När nu dessa uppgifter har kommit fram och fått en så pass auktoritativ form som en riksdagsmotion kan ge, så hoppas jag att samma pressorgan, som har varit så intresserade av att sprida de uppgifter som finns i motionerna, skall vara lika angelägna att sprida även de beriktiganden, som det ansvariga ämbetsverket har lämnat.

Det är närmast för att uttrycka det önskemålet, herr talman, som jag har begärt ordet.

Jag kan härtill foga, att visst kan det råda delade meningar om det riktiga eller oriktiga i att experimentera med människor. Riksdagen har begärt en undersökning i syfte att minska tandåkommorna, och det är den som pågår nu. Det är kanske intet försvar för experimenten på Vipeholm. Man *kan* säga, att eftersom det här gäller människor — även om de är gamla till åren — som närmast är att betrakta som obildbara sinnesslöa, så hade det kanske varit bättre, om dessa undersökningar fått företas på sådana som mera rätt över sig själva. Jag vågar inte i det avseendet ha någon mening, men jag för min del har i varje fall funnit en tröst i medicinalstyrelsens promemoria, av vilken det framgår att allmäntillståndet hos dessa människor har förbättrats, att den kost, som bjuds dem, kontrolleras av institutet för folkhälsan och att tandvården där är bättre än på motsvarande anstalter. Då har man ju svårt att tänka sig att någon skada har åstadkommit på de här patienterna. Tvärtom har en förbättring inträtt. Har man den meningen, kommer ju frågan om det berättigade eller icke berättigade i experimenterande med detta klientel i en något annan dager än den motionen ger.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GÖRANSSON (fp): Herr talman! Jag vill för min del omedelbart deklarera att den promemoria, som medicinalstyrelsen har avgivit angående denna odontologiska försöksverksamhet, inte är så alldeles lätt att tränga igenom för den som är lekman. Såvitt jag förstår, kan man emellertid uppdelat försöksverksamheten i två faser, en som sträckte sig från 1947 till 1951 och en annan som vi är inne i nu. Det förefaller mig, som om man under den första tiden, från 1947 till 1951, givit patienterna en förbättrad kost, en kost som i näringsfysiologiskt hänseende motsvarat högt ställda krav, och dessutom tillsatt den med mycket socker i olika former. Nu står det i promemorian att kariesangreppen ökat; det

Anslag till odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus.

har dessa undersökningar visat. Det är väl då obestriddligt att det har inträtt någon form av skada.

Sedan konstaterar man tre faktorer som är uppmuntrande: 1) Patienterna har blivit mycket lugnare; tidigare har ett permanent orostillstånd gjort sig märkbart hos dem, framkallat av bristande mättnadskänsla. 2) Dödligheten har sjunkit med 50 procent. 3) Tuberkulossjukligheten har sjunkit. — Man har vidare, när man införde denna försöksverksamhet, tydligen ernått att statsmakterna har beviljat mera pengar till tandvården vid sjukhuset. Förut fanns anvisat endast en krona per år och intagen. Det beloppet har ökats betydligt.

Dessa framsteg är värda att noteras. Det är bara den reflexionen som inställer sig, att en kost, som tar bort den permanenta hungerkänslan, eller en tandvård, som tillgodoser ett föreliggande behov, eller ansträngningarna att sänka dödlighetsprocenten på sjukhuset är tre saker, som inte behöver kopplas ihop med en odontologisk försöksverksamhet. De tre sakerna står alldeles för sig själva.

Nu säger man, att vad man syftar till är att lägga om kosten i den senare fasen. Jag kan inte närmare beskriva detta, ty jag har inte fullt fattat innebörden. Då inställer sig emellertid den frågan, som herr Ohlson gjorde: Hur går det med dödlighetsprocenten och mättnadskänslan, när kosten förändras? Därom lämnas intet besked.

Jag nalkas i och med detta en rent principiell fråga. Det är frågan, i vad mån vi har rätt att använda människor som försöksobjekt vid medicinska undersökningar. Det är en mycket central fråga. I sinnessjukstadgan står, att de, som är intagna på sinnessjukhus, skall behandlas efter människokärlekens fordringar, och läkaretiken föreskriver, att en läkare skall främja livet; han får inte göra någonting som skadar det. Jag ifrågasätter, om vad som nu sker kan sägas överensstämma med sinnessjukstadgan eller med läkarens etiska imperativ.

Jag gör mig en annan fråga. Dessa undersökningar har bedrivits också i and-

ra länder — i Förenta staterna, England och Norge — och man fäster sig vid att då med förkärlek utväljes sinnesslöa. Det ger en otrevlig bismak. Om man nu är så intresserad för dessa undersökningar, borde man väl utvälja människor som har kapacitet att bestämma över sig själva. Det som anförs här i promemorian, att en fjärdedel av patienterna inte vill ha något socker och att andra äter mera än vanligt, får icke tolkas så, som att en viss valfrihet föreligger; uttalandet beror på en illusion. När man säger, att man inte för försöksverksamheten använder sådana som inte frivilligt fogar sig efter den — alltså att man inte använder yttre tvång — tycker jag att detta föga rättfärdigar det ingrepp som har gjorts. Jag säger mig vidare: Om man i ett internatläroverk skulle föreskriva, att eleverna där skulle vara underkastade ett visst kosthåll för att man skulle få undersöka förhållandet mellan sötsaker och karies, tror jag att föräldrarna skulle neka att skicka sina barn till sådana experiment. Här är en grupp, som man kan säga tillhör den hjälplösaste bland de hjälplösa. Dessa människor har en intelligensålder mellan 2 och 6 år, deras reaktioner är barnets reaktioner, och deras möjligheter att överblicka konsekvenserna av ett handlande måste med nödvändighet vara ytterligt beskurna. Jag vänder mig i princip mot detta och anser ett varningens ord vara på sin plats. När det gäller av staten omhändertagna människor, skall staten vara dubbelt aktsam och inte använda sina maktmedel för att nyttja människorna i det här avsedda syftet.

Vår humanitet och vår kultur vilar på någonting så paradoxalt och irrationellt som respekten för människovärdet även hos dem som socialt sett är fullständigt onyttiga. Det är detta som är själva finessen, att människovärdet aldrig kan praktiskt försvaras; det är en vördnad för livet som i många fall ter sig antiförnuftig. Men om vi tillspilloger detta värde, hamnar vi i despoti och godtycke och ett överstatligt förmynderskap, som är en direkt motsättning till frihet. År 1945 skrevs det i våra tidningar, mot

Anslag till odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus.

bakgrunden av de avslöjanden som gjorts, om hur man i vissa länder experimenterat med människor: »Det hör till ett etiskt minimum att människor icke får utnyttjas för medicinska experiment, som kan orsaka dem skada.» Jag tycker att det är skäl att erinra härom i detta sammanhang, så att, om sådana här experiment framdeles skulle bli aktuella, man då betänker, att man rör sig med ytterligt farliga ämnen. Om man tillåter att hjälplösa och på anstalt omhändertagna människor får tjänstgöra som försöksobjekt, kan man så småningom underminera själva det fundament, varpå vår kultur vilar, nämligen respekten för det levande livet och för människan med hela hennes gåtfullhet, med alla hennes resurser — också den mänskliga som saknar varje kapacitet att göra en samhällsnyttig insats.

Herr statsrådet **HEDLUND**: Herr talman! Det är uppenbart att man här rör sig på ett utomordentligt känsligt område, ett område där den allra största vaksamhet är påkallad. Jag är till stora delar fullt överens med den siste ärade talaren, när han talar om respekten för människovärdet och om att detta skall gälla varje levande individ.

Vad är det nu man gör med dessa barn? Ja, det är, att man varierar sockerhalten i födan. Jag undrar: Är man i dag fullt på det klara med att mat med en viss sockerhalt är skadligare än mat med annan sockerhalt? Det är man väl inte, utan det är någonting som man alltså jämt i viss utsträckning försöker ta reda på.

Vad man här gör är alltså att man i kosten varierar sockerhalten. Sedan granskar man periodvis barnens tänder och lagar dem. Jag måste medge, att när jag första gången kom att ta närmare befattning med detta ärende, kunde jag inte undgå att göra den reflexionen att barn ju ofta är rädda för tandläkaren och att det faktiskt finns tandläkare som är onödigt hårdhänta gentemot barn. Jag ställde mig då frågan, hur det kunde förhålla sig i detta avseende med sådana

barn det här gäller, som har svårt att eller över huvud taget inte alls kan framföra några klagomål. Jag tog tillfället i akt för något mer än ett år sedan och besökte Vipeholm för att titta på dessa förhållanden. Jag var där närapå en hel dag, och jag måste säga att jag blev förvånad över att inte se något av barnen hysa någon motvilja mot tandläkarbehandlingen. Jag drog den slutsatsen, när jag såg dem som satt i väntrummet, såvitt man kunde se utan någon som helst olustkänsla, och dem som satt i tandläkarstolen, att man tydligen även när det gällde att laga tänder hade iakttagit den försiktighet som man uppenbarligen är skyldig att göra.

En annan fråga är varför man gör dessa försök på just de internerade barnen — det är ju ett slags försök — med att variera sockerhalten i födan för dem som är internerade. Ja, uppenbarligen är det därför att man här har den bästa möjligheten att kontrollera, hur mycket socker var och en får.

Jag har med detta velat säga, att så långt det har varit möjligt att kontrollera tycks det inte ske dessa barn någon orätt genom att man, som jag sade, varierar sockerhalten i maten, kontrollerar tänderna, reparerar uppkomna skador och — naturligtvis — registrerar och drar slutsatser av vad som har framkommit.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av medicinsk undervisning vid vissa Stockholms stad tillhöriga sjukhus, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 26, i anledning av väckta motioner om utredning angående tulltaxorna för importerad frukt, m. m.;

Om utflyttning från Stockholm av centrala ämbetsverk m. m.

nr 28, i anledning av väckta motioner om ändrade grunder för beskattningen av icke börsnoterade aktier; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316), m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 30 maj 1952 (nr 325) med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350);

nr 8, i anledning av väckta motioner om flyttning av de s. k. talmansporträtten från konstitutionsutskottets sammanträdesrum till kamrarnas plenisalar; samt

nr 9, i anledning av väckta motioner om ändring av direktiven för ännu ej avslutade strukturutredningar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om utflyttning från Stockholm av centrala ämbetsverk m. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckta motioner angående förläggningen av centrala ämbetsverk till annan ort än Stockholm och den statliga rådgivningen rörande näringslivets lokalisering m. m.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 173 i första kammaren av herr *Karlsson, Fritiof*, m. fl. och nr 221 i andra kammaren av herr *Jansson* i Benestad m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte 1) besluta att i skrivelse

till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning rörande förläggning av centrala ämbetsverk till annan ort än Stockholm i enlighet med motionens syfte; samt 2) uttala, att den statliga rådgivningen rörande lokaliseringen av näringslivet samt byggnadsregleringen borde inriktas på att förhindra ytterligare koncentration av industriell företagsamhet till Stockholm.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 173 och II: 221 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herrar *Sköldin, Persson* i Norrby och *Eliasson*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **ELIASSON** (bf): Herr talman! Tillsammans med herrar *Sköldin* och *Persson* i Norrby i medkammaren har jag avgivit en blank reservation till bankoutskottets utlåtande. Jag vill därför med några ord ange av vilka skäl jag liksom de andra reservanterna inte har kunnat finna utskottets uttalande helt tillfredsställande.

Vill man nå en ur många synpunkter önskvärd decentralisering av näringslivet och förvaltningen, måste problemet angripas från dess olika sidor. I de motioner, som detta utskottsutlåtande avser, begärs dels en skyndsamt utredning om förläggningen av centrala ämbetsverk till annan ort än Stockholm och dels ett uttalande om att den statliga rådgivningen i lokaliseringsfrågorna samt byggnadsregleringen skall inriktas på att förhindra en ytterligare koncentration av industriell företagsamhet. Det är alltså här fråga om ett par icke oviktiga spörsmål i det stora frågekomplex, som måste angripas, om man vill eftersträva en lämplig fördelning av förvaltningen och näringslivet i landet.

Jag framhöll redan i årets remissdebatt, att folkomflyttningen medför allvarliga konsekvenser inte bara för glesbygden utan också för de stora tätorterna — framför allt gäller detta Stockholm. Jag skall inte fördjupa mig i dessa

Om utflyttning från Stockholm av centrala ämbetsverk m. m.

konsekvenser utan vill bara helt kort nämna dem. Skatteunderlaget minskar, näringslivet tenderar att bli mera ensidigt och konjunkturkänsligt, det blir svårare att ordna hyggliga skolformer i bygdeskolorna, det blir allt dyrare att åstadkomma en hygglig social och kulturell standard. Vi har redan en disproportion mellan könen och mellan olika åldersgrupper på landsbygden, en disproportion som denna folkomflyttning förvärrar. Här i Stockholm har omflyttningen medfört andra konsekvenser: bostadsbrist, svåra sociala problem, som myndigheterna har att bemästra, vidare och inte minst kommunikationsproblemet, som staden har mycket dryga kostnader för, m. m. Här råder jäkt och vantrivsel. Ingenting av detta är ju okänt för någon i denna kammare.

I den generalplan, som presenterats för Stockholm, har man räknat med att befolkningen i staden kommer att stiga till omkring 900 000 inom några år och att Stor-Stockholms befolkning kommer att öka till 1,3 miljoner människor. Man måste ju fråga sig, om en sådan utveckling, som denna generalplan tydligen räknar med, skulle vara lycklig för individ och samhälle. Man måste ställa frågan gång på gång: Kan det vara försvarligt i atombombens tidevarv att koncentrera bortåt en femtedel av landets befolkning till detta område? Man kan också ställa frågan, om det ur nationalekonomisk synpunkt är klokt att här i staden investera hundratals miljoner i kommunikationer uppe på marken och under jorden för att klara trafikproblemen, medan man samtidigt ser att landsbygden avfolkas, bland annat på grund av bristande kommunikationer.

Jag menar alltså att det nu, lika väl som när Stockholms stad skickade ut parollen: »Res inte till Stockholm!» är ett gemensamt intresse för storstaden och glesbygden att undgå en fortsatt stark expansion av huvudstaden och de närmast omkring liggande städerna.

Jag vill, herr talman, utan vidare er-känna, att utskottets utlåtande präglas av en positiv ställning till dessa frågor. Utskottet understryker i sin skrivning

att koncentrationen av befolkningen liksom av förvaltningen och företagsamheten till Stockholm bör i skilda sammanhang och ur olika synpunkter noga följas av myndigheterna och att olika förslag, som kan vara ägnade att verksamt motverka denna tendens, enligt utskottets mening ingående bör prövas. När det gäller frågan om ämbetsverkens förläggning anser utskottet, att den bör prövas från fall till fall, till exempel då lokalfrågorna aktualiseras eller då nya organ skall inrättas.

Utskottet förutsätter också, att frågan om utflyttning av statliga organ från Stockholm fortlöpande ägnas uppmärksamhet. Däremot vill utskottet inte vara med om att nu företaga en allmän utredning av ämbetsverkens förläggningsfrågor. Det är på denna punkt som vi reservanter har ansett, att utskottet hade kunnat kosta på sig en något mer positiv skrivning. Vi har liksom arbetsmarknadsstyrelsen, som yttrat sig över motionerna, den uppfattningen, att behovet av en intim kontakt med andra ämbetsverk och departementen inte är lika utpräglad för alla centrala ämbetsverk och förvaltningsorgan. Det är väl inte lika nödvändigt att t. ex. pensionsstyrelsen, lotsstyrelsen eller skogsstyrelsen är förlagda till Stockholm som att statskontoret är det.

Man bör i detta sammanhang inte glömma bort, vilket jag vill särskilt understryka, att det också finns andra statliga institutioner och verksamheter som säkerligen utan någon olägenhet skulle kunna flyttas från Stockholm till andra orter. Är det exempelvis alldeles nödvändigt att postgirokontoret ligger i Stockholm?

Vi reservanter har också menat, att även om Kungl. Maj:t inte gör en allmän utredning om ämbetsverkens förläggning, skulle man ändå kunna göra en inventering av vilka statliga institutioner och organ som finns i huvudstaden. Beträffande dem, som kanske kunde flyttas ut till landsorten, borde man göra en specialutredning. Enligt vår mening bör Kungl. Maj:t inte dröja med att företa en sådan undersökning till

Om utflyttning från Stockholm av centrala ämbetsverk m. m.

dess att vederbörande ämbetsverk eller institutioner måste skaffa sig andra lokaler, ty det kan dröja ett par årtionden innan den frågan blir aktuell. Man måste nog, herr talman, konstatera att statsmakternas insatser för att åstadkomma en lämpligare fördelning av förvaltningen och näringslivet hittills icke varit särskilt stora och att man har anledning önska, att statsmakterna visar större aktivitet på denna punkt.

Vi reservanter menar, att när man år efter år diskuterar för- och nackdelar av en utflyttning av vissa statliga institutioner, borde man också kunna kosta på sig en utredning för att få fram skälen för och emot en utflyttning, de verkliga för- och nackdelarna, så att man kan få frågan diskuterad på allvar. Det borde väl inte finnas någon som hade något att erinra mot en dylik objektiv undersökning.

Utän att på något sätt vara elak vill jag säga, att jag tycker att man från statsmakternas sida knappast skulle kunna ge Stockholms stad en lämpligare present vid 700-årsjubileet än att statsmakterna tar ett initiativ, som kan medföra att man något lättar bostadsbristen i huvudstaden och råder bot även på en del andra problem, som förorsakar staden stora svårigheter.

Med problemet om utflyttning av statliga institutioner från Stockholm hör också samman frågan om förläggningen av *nya* institutioner. Det är angeläget att statsmakterna prövar den frågan med den allra största omsorg. Det kan exempelvis inte vara klokt att till Stockholm förlägga en lärarhögskola med 900 elever. Jag hoppas verkligen och uppberor därvid vad jag sade i remissdebatten, att ecklesiastikministern här skall ta den allra största hänsyn till de lokaliseringspolitiska synpunkterna.

Vad till sist gäller utskottets uttalande om rådgivning rörande lokalisering av näringslivet delar jag den uppfattningen, att man tills vidare bör avvakta erfarenheterna av den verksamhet som bedrivs av den nya byrån inom arbetsmarknadsstyrelsen. Det framgår av styrelsens yttrande, att den har nått vissa

positiva resultat i sina strävanden att avråda företag från att förlägga ny industriell verksamhet till huvudstaden. För egen del tror jag att arbetsmarknadsstyrelsen har rätt, när den bedömer saken så, att det kan bli nödvändigt att tillgripa ytterligare åtgärder för att begränsa företagetableringen i Storstockholm, om det under de närmaste åren konstateras att vi inom detta område får en fortsatt kraftig expansion av näringslivet.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr KARLSSON, FRITIOF (bf): Herr talman! Som en av motionärerna i denna fråga vill jag anlägga några synpunkter på densamma.

Den starka tillströmning av människor till Stockholm, som årligen äger rum, och de följdverkningar som detta har med sig i olika avseenden synes enligt min mening vara så allvarliga, att statsmakterna inte utan att åtgöra något kan låta en sådan utveckling fortsätta.

Å ena sidan skapar befolkningsanhopningen till huvudstaden olägenheter, som visat sig vara synnerligen svåra att bemästra. Man kan i detta sammanhang peka på trångboddheten och bostadsbristen med dess för befolkningen menliga moraliska och sociala verkningar. Ser man vidare på trafikproblemen, de överfyllda skolorna m. m., så frågar man sig osökt om den nuvarande utvecklingen är riktig eller nödvändig i vårt på utrymme ingalunda missgynnade land.

Ännu mer ödesdigra är verkningarna av denna utveckling för andra delar av landet, i våra glest befolkade bygder, där befolkningen mer och mer uttunnar, där skolväsendet knappast kan nöjaktigt upprätthållas och där ödebygdnaturen alltmer börjar göra sig gällande. I stora områden på den svenska landsbygden har ungdomen nästan försvunnit, och den kvarvarande befolkningen synes alltmera förgubbas, till men för bygdens näringsliv och utveckling. Denna utveckling har blivit särskilt påtagbar under de senaste åren, och frågar man vad de unga människorna tagit vägen får man svaret: till

Om utflyttning från Stockholm av centrala ämbetsverk m. m.

storstaden. Vanligen flyttar man från landsbygden in till närmaste stad eller tätort, och så blir nästa etapp Stockholm eller Göteborg, där man slutligen hamnar.

Vi motionärer har sett på detta problem och frågat oss om en sådan utveckling är nödvändig. Kan ingenting göras för att leda utvecklingen in i andra banor? Vi har ansett att en del centrala ämbetsverk, som inte behöver ha direkt kontakt med de administrativa myndigheterna och som sysselsätter massor av människor, utan olägenhet skulle kunna förläggas till andra platser i landet. Vi anser det även från militär synpunkt riskfyllt och olämpligt att försvarets centrala ledning och övriga militära anläggningar är förlagda till Stockholm eller dess omedelbara närhet. Amiral Ehrensvärd har nyligen i ett uttalande i Tidsskrift för sjöförsvaret påtalat detta förhållande.

Som motionär är jag naturligtvis tacksam för utskottets positiva skrivning, där det understryker att de frågor, som upp tagits i motionen, är värda den största uppmärksamhet, och att den fortgående urbaniseringen och i synnerhet koncentrationen av befolkningen liksom förvaltningen och företagsamheten till Stockholm bör i skilda sammanhang och ur olika synpunkter nog följas av myndigheterna och att olika förslag, som kan vara ägnade att motverka denna tendens, bör ingående prövas.

Då sålunda utskottet och även arbetsmarknadsstyrelsen i sitt yttrande över motionerna synes vara eniga med motionärerna i sak, förefaller det mig som om utskottet bort ha tagit steget fullt ut och tillstyrkt motionärernas krav om utredning, ty endast härigenom kan man ingående pröva lämpliga vägar för ett förverkligande av motionernas syfte.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till motion nr 173 i första kam maren.

Herr SUNDVIK (s): Herr talman! Man kan konstatera att riksdagsledamöternas intresse för en intensifiering av närings-

livet är stort i år. Det är då i främsta rummet småindustrien man tar sikte på. Detta är ej så mycket att förvåna sig över med hänsyn till den flyttning från landsbygden till tätorterna som förekommit under de senaste åren. Att denna tendens har varit stor är ju allmänt omvittnat och att den blivit en stor samhälls ekonomisk och organisatorisk fråga är otvivelaktigt riktigt.

Det synes inte föreligga någon egentlig skillnad mellan reservanternas uppfattning och utskottsmajoritetens. Vad reservanterna givit uttryck för är, kan man säga, i stort sett samma uppfattning som utskottsmajoriteten givit till känna. Principerna för den statliga rådgivningen rörande näringslivets lokalisering var före här i riksdagen så sent som föregående år. Riksdagen gav då till känna sin uppfattning och godtog de riktlinjer som departementschefen framlagt.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller nu i sitt yttrande över de här föreliggande motionerna, att styrelsen följer verksamheten med stort intresse. Vid överläggningar med företag i lokaliseringsfrågor, som berört Stockholm, har styrelsen klargjort det rådande arbetsmarknadsläget och ur arbetsmarknads synpunkt avrått från lokalisering till stockholmsområdet. I de fall det gällt redan i staden befintliga företag, som sökt byggnadstillstånd för nybyggnad eller utbyggnad, har styrelsen gjort sig underrättad om förutsättningarna för en förflyttning av hela företaget eller förläggande av filialer till områden, där det förelegat bättre möjligheter än i Stockholm att tillgodose arbetskraftbehovet.

I många fall har arbetsmarknadsstyrelsen uppnått resultat därvidlag. Den har också haft inflytande inom byggnadsstyrelsen, när det varit fråga om förläggande av nya industrier till Stockholm eller ombyggnad av här befintliga industrier.

En företagare som vill börja en verksamhet ser i första hand på möjligheterna att få avsättning för sina produkter. Sedan undersöker han väl också hur kommunikationerna är på platsen och vidare på bostadsförhållandena och till-

gången på arbetskraft. En annan fråga är hur företaget kan ekonomiseras. Herr Svärd har ju förut här i dag framhållit, att bankerna i vissa fall ställer sig välvilliga till företagarnas framställningar om banklån. Jag tror att hans framställning överensstämmer med verkligheten. Om en företagare lägger fram sina spörsmål för en bankman och denne finner att pengar kan ställas till förfogande, så får företagaren ett lån. Ur den synpunkten är det klart att företagen i stor utsträckning blir förlagda där förutsättningarna är störst för att få dem att bära sig.

Nu är frågan, om det fria näringslivet kan klara denna sak på egen hand eller om samhället måste hjälpa till. Med tanke på de omfattande flyttningarna från landsbygden till tätorterna tror jag att man i framtiden får se denna fråga på ett annat sätt än hitintills.

Reservanternas synpunkter beträffande ämbetsverkens flyttning har här redovisats av herr Eliasson. Jag tror att utskottet i stor utsträckning delar dem, men det kan ju inte vara lämpligt att i dessa tider, då vi försöker begränsa investeringarna, flytta ämbetsverk från Stockholm till andra platser och på det sättet framskapa nya stora investeringsbehov. Jag tror att det är riktigt när utskottet uppmanar myndigheterna att i fråga om nybyggen för olika institutioner tänka på möjligheterna att förlägga dem till annan plats.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 11, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret fram-

Om utredning ang. redogöransvaret.
ställning med förslag om ändring i avlöningsbestämmelserna för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckt motion angående ändring av vissa bestämmelser i rättegångsbalken, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om utredning ang. redogöransvaret.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckt motion om utredning av redogöransvaret.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 42, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herrar *Bergh* och *Herlitz* hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning av ämbets- och tjänstemännens redogöransvar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet lämnat en redogörelse för den tidigare behandlingen av frågan om redogöransvaret, varefter utskottet anfört bland annat:

»Såsom framgår av den föregående redogörelsen har riksdagen på förslag av utskottet i skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 juni 1945, nr 532, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående redogöransvaret inom statsförvaltningen jämte därmed sammanhängande frågor samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Denna utredning har ännu icke igångsatts.

De skäl som föranledde riksdagens förutnämnda begäran om utredning av redogöransvaret jämte därmed sammanhängande frågor äga i allt väsentligt fortfarande giltighet. Behovet av en utredning kvarstår följaktligen oförminskat. Utskottet delar motionärernas upp-

Om utredning ang. redogöraransvaret.

fattning om angelägenheten av att en utredning kommer till stånd snarast möjligt. Med hänsyn till sambandet mellan hithörande frågor, å ena, samt frågorna om de allmänna förhandlingsproblemen och om lönedomstol, å andra sidan, ifrågasätter utskottet, huruvida redogöraransvaret icke lämpligen kan utredas i samband med den förnyade utredning av sistnämnda frågor som enligt vad ovan anförts torde komma att företagas. Genom ett sådant arrangemang skulle den av riksdagen år 1945 begärda utredningen kunna igångsättas utan ytterligare dröjsmål.

De sålunda framhållna synpunkterna synas utskottet böra genom skrivelse till Kungl. Maj:t bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

Under återopande av det ovan anförda får utskottet alltså hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motion, I: 42, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet ovan angivit.»

Herr **HERLITZ** (h): Herr talman! Det är i detta utlåtande fråga om en rättslig reglering och begränsning av det utomordentligt tunga ansvar, som de stats-tjänstemän får bära som förvaltar statliga medel, ett ansvar som i sin nuvarande utformning måste sägas strida mot elementära rättsstatliga principer. Jag konstaterar med stor glädje, att utskottet förordar att riksdagen i detta ärende gör en ny framstöt utöver den som skedde för åtta år sedan. Från regeringshåll har för fjorton år sedan förklarats, att man hade denna fråga under allvarligt övervägande, och jag hoppas livligt att utskottets yttrande kommer att föranleda att det nu verkligen blir slag i saken.

Men jag begärde inte ordet, herr talman, för att säga dessa från min utgångspunkt självklara saker, utan endast för att fästa uppmärksamheten vid vad utskottet i sin motivering anför om sättet för den önskade utredningens bedrivande. Utskottet ifrågasätter, huruvida inte redogöraransvaret lämpligen

kan utredas i sammanhang med den förnyade utredning av frågorna om stats-tjänstemännens förhandlingsrätt och om lönedomstol, som, enligt vad utskottet upplyser, kan förväntas bli igångsatt. Jag vill tillåta mig att mycket starkt ifrågasätta, huruvida en sådan sammankoppling är praktiskt lämplig. Såvitt jag förstår, rör det sig här om mycket olikartade saker. Då det gäller förhandlingsrätten, kommer man in på över huvud taget alla de spörsmål, som hänför sig till statstjänstemännens rättsliga ställning. Beträffande redogöraransvaret blir det fråga om litet mera juridiskt betonade utredningar med hänsyn tagen alldeles särskilt till den praktiska anordningen av vårt revisionsväsende, ty det är tydligt att om man borttager eller minskar den garanti för en sund förvaltning, som redogöraransvaret nu kan anses innebära, inställer sig frågan om något annat skall göras i stället. Dessa båda frågor kan, såvitt jag förstår, inte mötas på någon annan punkt än då det blir fråga om att anföra besvär över de beslut, som riksräkenskapsverket fattar angående redogörarnas ansvarighet. I detta fall anföres klagan nu till kammarrätten, och enligt de förslag om förhandlingsrätt, som föreligger, skulle i stället talan föras inför en särskild lönedomstol. Detta betraktar jag emellertid såsom en så pass perifer fråga i sammanhanget, att jag inte tycker att den bör föranleda sakernas sammankopplande.

Jag vill, herr talman, inte på något sätt provocera till någon debatt i denna fråga. Jag vill inte alls begära att kammaren skall ställa sig bakom min mening. Jag har inte önskat någonting annat än att detta tvivelsmål med avseende på lämpligheten av det av utskottet framförda uppslaget skall komma till kammarens protokoll, och jag hoppas, att vad som kommer i kammarens protokoll också på någon väg kommer till herr statsrådets öra.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Ang. landstingens vårdbidrag till karolinska sjukhuset m. m.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av väckt motion om ändring av bestämmelserna om ersättning åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.;

nr 27, i anledning av väckta motioner om undantag för medborgare i våra nordiska grannländer från de för utlänning gällande föreskrifterna angående vistelse inom skyddsområde;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, m. m.; samt

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. landstingens vårdbidrag till karolinska sjukhuset m. m.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 20 februari 1953 dagtecknad proposition, nr 68, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:ts föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet.

I förordningsförslaget voro de tre första styckena i 1 § så lydande:

Då någon för vård, som avses i 1 § lagen om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus, intages å karolinska sjukhuset, har det landsting, inom vars område han är boende, att till sjukhuset erlægga bidrag till kostnaderna för vården enligt vad nedan sägs.

Skyldighet att utgiva sådant vårdbidrag föreligger under förutsättning antingen att den å karolinska sjukhuset intagne under vistelse inom Stockholms stad eller Stockholms län insjuknat i den sjukdom, vården avser, eller ock att han erhållit hänvisning till karolinska sjukhuset för vård, som ej kan beredas å landstingets sjukvårdsinrättningar. Sådant hänvisning skall ske skriftligen och må meddelas av lasarets-, sjukstugu-, sanatorie- eller tuberkulossjukstuguläkare vid lasarett, sjukstuga, sanatorium eller tuberkulossjukstuga, som drives av landstinget, så ock av vederbörande tjänsteläkare. Med lasaretsläkare, som nyss sagts, skall i förevarande hänseende jämställas överläkare vid akademiska sjukhuset i Uppsala samt överläkare vid statens sinnessjukhus och annat därmed jämförligt sinnessjukhus.

Vårdbidraget skall, oavsett huruvida vården meddelas å allmänt, enskilt eller halvenskilt rum, för varje vård dag utgå med det belopp, varmed den för sjuka från landstingsområdet fastställda legosängsavgiften å allmänt rum vid karolinska sjukhuset överstiger tre kronor.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehäft fyra i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 370 av herr *Huss* och

nr 371 av herr *Söderquist* m. fl. samt

inom andra kammaren:

nr 448 av fröken *Höjer* och herr *Dahlén* samt

nr 449 av herrar *Hall* och *Thapper*.

I motionerna I: 370 och II: 448, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta,

Ang. landstingens vårdbidrag till karolinska sjukhuset m. m.

A. att 1 § första stycket i förslaget till ny förordning skulle erhålla följande ändrade lydelse: »Då någon för vård — — han är boende, att till sjukhuset såsom bidrag till kostnaderna för vården erlægga ett belopp av tolv kronor för vårddag.»

B. att 1 § tredje stycket i förslaget till ny förordning skulle erhålla följande ändrade lydelse: »Vårdbidraget skall utgå, oavsett huruvida vården meddelas å allmänt, enskilt eller halvenskilt rum.»

I motionerna I: 371 och II: 449, vilka jämväl voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte

dels besluta utforma bestämmelserna om remissrätt i huvudsaklig överensstämmelse med utomlänsavtalet,

dels hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till kompensation för landsting och städer utanför landsting för den utgiftsökning, som förorsakades av de ökade bidragen till vård å de i den kungl. propositionen avsedda statliga sjukhusen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen, med avslag å motionerna I: 370 och II: 448 samt I: 371 och II: 449, såvitt sistnämnda båda motioner avsåge remissrätten, måtte bifalla förrevarande proposition;

B. att motionerna I: 371 och II: 449, såvitt motionerna avsåge hemställan hos Kungl. Maj:t om förslag till kompensation, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herr *Sunne* och fröken *Höjer*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan,

A. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag

från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet — måtte för sin del med bifall till motionerna I: 370 och II: 448 och med avslag å motionerna I: 371 och II: 449, såvitt sistnämnda båda motioner avsåge remissrätten, antaga nämnda förslag med den ändringen, att 1 § tredje stycket erhöle följande lydelse: »Vårdbidraget skall, oavsett huruvida vården meddelas å allmänt, enskilt eller halvenskilt rum, för varje vårddag utgå med 12 kronor.»

B. att motionerna I: 371 och II: 449, såvitt motionerna avsåge hemställan hos Kungl. Maj:t om förslag till kompensation, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) av fru *Johansson* i Norrköping och herr *Nilsson* i Göteborg, som ansett, att utskottets motivering bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen — med förklaring att riksdagen med bifall till motionerna I: 371 och II: 449, såvitt motionerna avsåge remissrätten, funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda författningsförslaget — måtte med avslag å motionerna I: 370 och II: 448 för sin del antaga i reservationen infört förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet;

B. att motionerna I: 371 och II: 449, såvitt motionerna avsåge hemställan hos Kungl. Maj:t om förslag till kompensation, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I det av sistnämnda reservanter förordade förordningsförslaget hade 1 § andra stycket avfattats sålunda:

Skyldighet att utgiva sådant vårdbidrag föreligger under förutsättning antingen att den å karolinska sjukhuset intagne under vistelse inom Stockholms

Ang. landstingens vårdbidrag till karolinska sjukhuset m. m.

stad eller Stockholms län insjuknat i den sjukdom, vården avser, eller ock att han erhållit hänvisning till karolinska sjukhuset för vård, som ej kan beredas å landstingets sjukvårdsinrättningar. Sådan hänvisning skall ske skriftligen och må meddelas av lasarettsläkare vid lasarett som drives av landstinget. Hänvisning må även, efter samråd med läkare som nu nämnts, meddelas av sjukstugu-, sanatorie- eller tuberkulossjukstuguläkare vid sjukstuga, sanatorium eller tuberkulossjukstuga, som drives av landstinget, så ock av vederbörande tjänsteläkare, överläkare vid akademiska sjukhuset i Uppsala samt överläkare vid statens sinnessjukhus och annat därmed jämförlikt sinnessjukhus; och skall anteckning om samrådet ske å den handling, som upprättas för hänvisningen.

Herr SUNNE (fp): Herr talman! Vid detta utlåtande har jag tillsammans med fröken Höjer avgivit en reservation, vilken jag med några ord skall be att få motivera.

Frågan gäller här i vilken utsträckning landstingen och städerna utanför landstingen skall bidra till kostnaderna för vården å s. k. riksplatser vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet. Dessa platser har ju inrättats för att tillgodose åtminstone i främsta rummet den medicinska forskningens behov. Den fråga det här gäller anser jag därför vara av stor betydelse både principiellt och ekonomiskt. Grunden är ju att riksdagen år 1937 fastställde ett vårdbidrag från landstingen och städerna av 2 kronor 50 öre per vårddag. Man utgick då ifrån att legosängsavgiften vid dessa båda sjukhus borde fastställas till vad som då i allmänhet tillämpades vid landets lasarett, alltså 5 kronor per vårddag. Dessa siffror är ju när det gäller dagens penningvärde oerhört låga, det kan väl ingen bestrida. Nu har ju också taxorna för utomlänspatienter vid de kommunala sjukhusen genom utomlänsöverenskommelsen undergått en mycket kraftig höjning. Denna taxa är nu 35 kronor för vård på allmän sal.

Departementschefen anser i proposi-

tionen att man även när det gäller riksplatserna på karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet skulle tillämpa denna taxa, d. v. s. med en patientavgift av 3 kronor skulle vårdavgiften höjas från 2 kronor 50 öre till 32 kronor per vårddag. Det är ju en oerhört kraftig stegring, och dessutom skulle det överlämnas åt Kungl. Maj:t att i fortsättningen justera vårdbidraget.

Enligt officiell statistik utgjorde kostnaden per vårddag vid serafimerlasarettet år 1936 cirka 10 kronor och legosängsavgiften 5 kronor. Man får därför anse att riksdagsbeslutet år 1937 innebar att legosängsavgiften skulle uttagas med högst hälften av den verkliga vårdkostnaden.

Statsutskottet framhöll också vid 1951 års riksdag i ett utlåtande med riksdagens godkännande, att de hel- eller halvstatliga sjukvårdsanstaltarnas rikskaraktär får anses innebära, att den vårdbehövande eller den för honom betalningsansvariga kommunala instansen inte får betungas av ersättningen för lämnad vård.

Statsutskottet föreslog också en skyndsamt utredning av frågan från Kungl. Maj:ts sida. En sådan utredning har emellertid ännu icke framlagts. Den borde ju helst ha kommit i samband med propositionen. Utskottsmajoriteten medger att för patienter, för vilka vårdbidrag ej kan ifrågakomma, kommer legosängsavgifterna att verka hämmande och att dessa patienter i mycket begränsad omfattning kommer att ta riksplatser i anspråk. Det finns personer utanför Stockholms stad och län, som av en eller annan anledning inte varit tillfredsställda med hemortens kommunala sjukhus. De har hittills för rimlig kostnad kunnat söka vård i de omnämnda sjukhusen. Men om det nu föreliggande utskottsförslaget blir riksdagens beslut, kommer detta i fortsättningen med hänsyn till den höga kostnaden endast att bli möjligt för mycket förmögna personer.

Det mest beklagliga är emellertid, att ett bifall till utskottsmajoritetens förslag kunde komma att medföra betydande olä-

Ang. landstingens vårdbidrag till karolinska sjukhuset m. m.

genheter för undervisning och forskning vid de båda rikssjukhusen. För de båda undervisningssjukhusen i Lund och Malmö har tillämpningen av utomläns-taxan visat, att frekvensen av mera omfattande operationer vid några kliniker nedgått med inte mindre än 50 procent, och det är ju beklagligt, om de unga läkarkandidaterna inte skulle erhålla tillräckligt och lämpligt studiematerial för sin utbildning.

Lärarkollegiet vid karolinska sjukhuset har också bland annat framhållit intresset av att inte en sådan höjning av avgifterna företas att det skulle medföra risk för underbeläggning på sjukhusets riksplatser och därmed utgöra en fara för den av institutet bedrivna undervisningen och forskningen.

Den föreslagna taxehöjningen skulle också medföra en övervältring av kostnaderna på landstingen och städerna utanför landstingen med inte mindre än 4 miljoner kronor. Nu har visserligen styrelserna för landstings- och statsförbunden yrkat på kompensation för landstingen i någon annan ordning, vilket emellertid av departementschefen avvissats. Detta yrkande har också framställts i ett par motioner. I vår reservation har vi framfört den synpunkten att detta yrkande kan tillgodoses genom en nedsättning av vårdbidragen, och vi har därför föreslagit att vårdbidraget fastställas efter en till 15 kronor beräknad legosängsavgift på allmän sal, varifrån skulle avgå patientbidraget med 3 kronor. Man har då tagit hänsyn till levnadskostnadsindex stegring från 1937 till 1953. Vårdbidraget skulle alltså i så fall komma att utgå med 12 kronor.

Vi anser det också vara lämpligast, att vårdbidragsbeloppet preciseras till sin storlek och inte automatiskt anpassas efter den taxa som man sedermera kan finna lämpligt att fastställa för de kommunala sjukhusen, i vilket fall riksdagen för framtiden skulle berövas bestämmanderätten rörande vårdbidragets storlek.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet under I avgivna reservationen.

Herr HUSS (fp): Herr talman! Jag skall begränsa mig till att framföra ett par principiella synpunkter.

Frågan gäller här närmast vem som skall betala kostnaderna för vård på våra undervisningssjukhus. Hittills har staten gjort det, och nu föreslår man att hela bördan på en gång skall övervältras från staten till landstingen och städerna utom landstingen. Det säges i propositionen, att dessa vårdplatser har tillkommit i undervisningssyfte. Man bör då dra den konsekvensen av detta uttalande, att Kungl. Maj:t också skall vara beredd att betala en stor del av kostnaderna för dessa vårdplatser. Frågan gäller alltså här om staten eller landstingen skall betala kostnaderna. Som motionär anser jag i likhet med reservanterna att det är principiellt felaktigt att vältra över denna kostnad på landstingen.

Jag skulle även vilja anföra en annan principiell synpunkt. År 1951 sade statsutskottet uttryckligen ifrån, att det är staten som skall betala huvudparten av dessa kostnader. Nu, ett par år senare, kommer andra lagutskottet och instämmer i Konungens förslag och låtsar som om statsutskottets yttrande aldrig hade fällts. Jag frågar mig litet oroligt, om det verkligen överensstämmer med riksdagens traditioner och utskottens uppgift att fungera som väktare över riksdagens prestige och självständighet gentemot Kungl. Maj:t, att andra lagutskottet låtsas som om statsutskottets uttalande för två år sedan över huvud taget aldrig hade skrivits. Jag frågar mig vidare, om statsutskottets representanter här i kammarerna verkligen kan acceptera en sådan sidovördnad från andra lagutskottets sida.

Herr talman! Med anledning av dessa rent principiella synpunkter ber jag att få yrka bifall till den av herr Sunne m. fl. avgivna reservationen.

Herr WISTRAND (h): Herr talman! Detta ärende har aktualiserats genom den överenskommelse, som landstingen gjort sinsemellan angående avgiften för

Ang. landstingens vårdbidrag till karolinska sjukhuset m. m.

remisspatienter mellan landstingen. Den skulle bli 50, 60 respektive 70 kronor för vård på allmän sal, halvskilt och enskilt rum.

De svårigheter för de andra akademiska sjukhusen, som jag tror herr Huss här åberopade — jag kunde faktiskt inte riktigt höra vad han sade — och som i varje fall åberopats i utskottet, beror just på att man särskilt i Lund är skyldig att tillämpa landstingstaxan. Karolinska sjukhusets direktion, som ägnat denna sak en mycket grundlig undersökning och mycket omsorgsfullt övervägt frågan, har ansett att staten inte kan tillämpa de regler som finns för landstingen inbördes, då det under sådana omständigheter, på grund av att kostnaden bleve för hög, skulle vara mycket svårt att få remisspatienter.

Direktionen och Kungl. Maj:t, som följt direktionen, har sålunda beaktat de synpunkter, som herr Huss givit uttryck åt, och man har föreslagit en taxa på 35 kronor för allmän sal, av vilka 3 kronor betalas av vederbörande patient och 32 kronor av vederbörande landsting, vilket ungefär motsvarar och säkerligen icke på många håll överstiger den kostnad, som landstingen själva skulle ha om de skulle vårda vederbörande patient på sitt eget sjukhus. Det är sålunda allt fortfarande i många fall knappast någon ekonomisk fördel för landstingen att skicka patienter till de sjukhus det här gäller.

Nu ömmar herr Sunne och herr Huss alldeles särskilt för dem, som kommer direkt till karolinska sjukhuset och vill bli vårdade där; de kan naturligtvis förutsätta att där få den förnämsta vård som finns här i landet. Men är det riktigt rätt att släppa dem lösa helt och hållet i detta fall? I den mån de kan skaffa sig remissrätt utifrån av en tjänsteläkare, har de ju möjlighet att få ligga för en lägre avgift, varvid landstinget betalar mellanskillnaden, precis som om de skulle ligga på sjukhus i sitt eget län. Att minska denna summa till någonting så lågt som motionärerna ha föreslagit skulle innebära en fullkomlig ström av patienter, som man från

landstingen ville lasta över på karolinska sjukhuset, då man skulle tjäna 25 å 30 kronor per dag och patient genom att ha dem liggande där och inte hemma på landstingssjukhusen. Det är inte hållbart. Och det är faktiskt så, att de taxor, som har uttagits vid karolinska sjukhuset, har varit oförändrade under en synnerligen lång tid och medfört en från början på intet sätt avsedd kostnad för statsverket. Att detta nu rättas till i enlighet med de allmänna grunderna för sjukvårdens handhavande är inte annat än en mycket rimlig begäran, och vid en jämförelse med landstingens egna taxor kan det inte sägas annat än att det föreliggande förslaget har av Kungl. Maj:t utformats på ett synnerligen resonabelt och moderat sätt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr FRANZON (s): Herr talman! Jag har ingenting att invända mot det förslag, som här föreligger och som utskottet också tillstyrkt, då detta vårdbidrag i huvudsak överensstämmer med det utomlänsavtal, som finns mellan landstingen. Därtill kommer, att det här föreslagna bidraget när det gäller vård åt remisspatienter är lägre än det som gäller landstingen emellan.

Nu göres också av departementschefen gällande — vilket även utskottet understryker — att karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet genom detta vårdbidrag får en merinkomst på 4 miljoner kronor, och det blir i huvudsak landstingen som får betala denna merinkomst. Jag har heller ingenting att invända mot detta, ty landstingen kanske ändå skulle få betala en stor del av dessa 4 miljoner kronor, om patienterna vårdades på landstingens egna lasarett.

Det har i en motion gjorts gällande, att högre statsbidrag i någon form skulle utgå för landstingens merutgift, men departementschefen har ställt sig avvissande, och utskottet säger att denna fråga skall prövas i annat sammanhang. Jag har ingenting att invända mot utskottets resonemang.

Ang. landstingens vårdbidrag till karolinska sjukhuset m. m.

Det var emellertid en fråga, som herr Wistrand var inne på och på vilken jag skulle vilja anlägga en annan synpunkt. Herr Wistrand sade nämligen, att landstingen skulle vilja vältra över en massa av sina patienter på karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet. Men det förhåller sig inte på det sättet. Jag är litet rädd för den remissrätt, som nu skall utövas av vederbörande tjänsteläkare. Man vet hur förhållandena är i städer och större samhällen, där tjänsteläkarna av helt andra orsaker än rent objektiva föreslår patienterna att ta vård på karolinska sjukhuset eller serafimerlasarettet i stället för på något av landstingens egna sjukhus. Detta har vi landstingsmän ofta funnit vara fallet. Våra lasarett i Stockholms län, som dock icke inbegripes i den bestämmelse det här gäller, vill vi ha belagda i så hög grad som möjligt för att inte dagavgifterna skall springa i höjden, och det föreligger ju därigenom ett intresse för landstingens egna sjukhus att inte skicka över alltför många patienter till karolinska sjukhuset eller serafimerlasarettet, så att patientantalet minskar. Det föreligger säkerligen samma intresse för de övriga landstingen att inte remissförfarandet blir så utsträckt, att deras egna sjukhus inte blir belagda med sådana fall, som sjukhusens egna läkare kan behandla. Av den anledningen anser jag att den vid utlåtandet avgivna, med 2) betecknade reservationen är den enda riktiga ur landstingens egen synpunkt.

Kungl. Maj:ts förslag, som utskottet har tillstyrkt, slutar med att remiss skall ske, förutom av landstingets egen läkare vid skilda anstalter, också av vederbörande tjänsteläkare. I reservationen föreslås att så skall ske efter samråd med landstingets egna lasarett- och andra läkare. Jag anser det riktiga vara, att en tjänsteläkare skall samråda med lasarettsläkaren eller sanatorieläkaren i frågan, huruvida lasarettet eller sanatoriet kan behandla ett visst sjukdomsfall eller om det är absolut nödvändigt att remiss sker till karolinska sjukhuset. Då tycker jag det hela blir mera objektivt, och därför anser jag att det är ett intresse även

för landstinget. Jag tror inte heller att karolinska sjukhuset, som ofta har ont om plats, skulle vara emot att alla remisser av tjänsteläkare skulle ske efter samråd med landstingets egna lasarettsläkare.

Med denna motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt av utlåtandet fogade reservationen.

Häri instämde herrar *Erik Gustaf Andersson* (s), *Ramberg* (s) och *Krögel* (s), herr *andre vice talmannen* (bf) samt herr *Söderquist* (fp).

Herr WISTRAND (h): Herr talman! Jag tror ändå att herr Franzons ståndpunkt inte är så alldeles lämplig. Den innebär för det första en betydande inskränkning i den remissrätt som hittills har funnits. Den enda utsträckning som har begärts av Kungl. Maj:t har varit att även sinnessjukvårdens läkare skulle få remittera, vilket är i högsta grad befogat, eftersom en sinnessjukläkare ofta behöver remittera ett fall till en neurokirurgisk, en neurologisk eller till och med en psykiatrisk klinik vid våra sjukhus. Ingen har heller opponerat sig mot denna utsträckning. Däremot har hittills alltid en provinsialläkare kunnat remittera till karolinska sjukhuset, och jag vet inte av att det medfört några stora svårigheter. Det har sina risker att dra in lasarettsläkarna i denna sak så att säga mot deras vilja, ty det kan komma in prestigesympunkter som är en smula obefogade. Det är också värdefullt, om ett fall som är av stor betydelse för undervisningen och kanske också för forskningen kommer till vederbörande klinikchefs kännedom, att han skall kunna ordna med en remiss från vederbörande läkare, utan att detta skall vara förenat med alltför stor omgång.

Jag har visserligen hört, att det skulle finnas läkare, som föredrar att remittera till karolinska sjukhuset i stället för det egna centrallasarettet, men sådana fall har man ju på karolinska sjukhuset inte alls någon glädje av att ta emot. Och vi skall komma ihåg, att remissrätten

Ang. landstingens vårdbidrag till karolinska sjukhuset m. m.

inte betyder att patienten är intagen på sjukhuset i och med att en remiss skett, utan det beror på om klinikchefen vill ta emot honom eller inte. Det är där avgörandet kommer att ske.

Jag tror alltså, att man mycket lugnt kan bifalla utskottets förslag, vilket i detta fall sammanfaller med Kungl. Maj:ts proposition.

Herr FRANZON (s): Herr talman! Det är alldeles riktigt, som hr Wistrand sagt, att det är fråga om en ändring av nu gällande bestämmelser, men det är alldeles naturligt att man skärper villkoren, när landstingets bidrag höjs från 2 kronor 50 öre respektive 3 kronor 50 öre för dag till 32 kronor. Det är klart att man då ser saken något annorlunda.

När det sägs att man inte skall koppa in lasarettsläkarna vill jag anföra, att jag tror att lasarettsläkarna ser dessa frågor från den synpunkten, att om de inte kan behandla fallet, är det nödvändigt med en remiss, men om de är så kapabla och har sådana resurser, att de kan behandla fallet själva, så gör de det också. Det händer inte alltid, men mycket ofta, att vederbörande tjänsteläkare inte gör denna undersökning. I Stockholms län har vi haft stark känning av detta, när vi har haft att erlagga avgifterna till karolinska sjukhuset.

Så vill jag tillägga, att den vård som lämnas på karolinska sjukhuset är vi glada över, och jag tror också att alla patienter som kommer till karolinska sjukhuset är glada över att få komma dit. Men ofta påverkas vederbörande tjänsteläkare av patienternas egna önskningsar, och jag tror inte att herr Wistrand skall kunna finna något fall då någon läkare vid karolinska sjukhuset har avvisat en patient som remitterats dit; det tror jag åtminstone är ganska sällsynt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den

av herr Sunne och fröken Höjer vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i fru Johanssons i Norrköping och herr Nilssons i Göteborg vid utlåtandet anförda reservation.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Franzon begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av det förslag, som innefattades i herr Sunnes och fröken Höjers reservation.

Herr Franzon äskade emellertid votering även om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående andra lagutskottets utlåtande nr 17 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Sunne och fröken Höjer vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innehålls i fru Johanssons i Norrköping och herr Nilssons i Göteborg vid utlåtandet anförda reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Om ändrade bestämmelser rörande veckovila.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fru Johansson i Norrköping och herr Nilsson i Göteborg vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Franzon* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 42.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om ändrade bestämmelser rörande veckovila.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 21 § arbetarskyddslagen.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 302 i första kammaren av herr *Norling* m. fl. samt nr 388 i andra kammaren av herr *Hagberg* i Stockholm m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 21 § arbetarskyddslagen skulle få nedan angivna lydelse:

(Gällande lydelse:)

För varje period om sju dagar skall arbetstagare, där ej *särskilt förhållande* tillfälligtvis påkallar undantag, åtnjuta *minst tjugofyra timmars sammanhängande ledighet*. Sådan veckovila skall såvitt möjligt förläggas till söndag och till samma tider för alla vid ett arbetsställe anställda.

Från vad sålunda stadgats må arbetarskyddsstyrelsen, efter hörande av vederbörande sammanslutningar av arbetsgivare och arbetstagare, medgiva undantag för visst slag av arbete eller visst arbetsställe.

(Föreslagen lydelse:)

För varje period om sju dagar skall arbetstagare, där ej *särskilda förhållanden* tillfälligtvis påkallar undantag, åtnjuta *en sammanhängande ledighet omfattande minst ett kalenderdygn*. Sådan veckovila skall så vitt möjligt förläggas till söndag och till samma tider för alla vid ett arbetsställe anställda.

Från vad sålunda stadgats må arbetarskyddsstyrelsen, efter hörande av vederbörande sammanslutningar av arbetsgivare och arbetstagare, medgiva undantag för visst slag av arbete eller arbetsställe. *Dock skall veckovilan alltid förläggas så att den omfattar minst ett kalenderdygn, såvitt inte berörda grupp av arbetstagare genom sin fackliga organisation annat påyrkar eller godkänner.*

Göres inskränkning i den i första stycket avsedda veckovilan skall motsvarande frihet från arbete så vitt möjligt beredas.

Om ändrade bestämmelser rörande veckovila.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner I: 302 och II: 388 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr NORLING (k): Herr talman! Den ändring av 21 § arbetarskyddslagen, som föreslagits i förevarande motioner, har föranletts av den tolkning, som arbetarskyddsstyrelsen givit denna paragraf. I sitt yttrande över motionen meddelar arbetarskyddsstyrelsen, att den i ett flertal fall haft frågan om tolkning av bestämmelserna om veckovila till föremål för behandling. Härvid har man utgått från en period av sju arbetsdagar, som kan börja vilken valfri veckodag som helst under en kalendervecka, samt att vid slutet av en period om sju arbetsdagar arbetarna skall erhålla minst 24 timmars sammanhängande ledighet. Denna ledighet bör enligt styrelsens mening ej omfatta ett obrutet kalenderdygn utan kan sträcka sig över två dygn. Det är denna tolkning av bestämmelsen om veckovilan som gör att, vid oregelbunden skifttjänst såsom exempelvis vid statens järnvägar, man således kan inräkna fritiden efter vanlig tjänstgöring i veckovilan vilket inte skulle kunna göras, om veckovilan gällde kalenderdygn.

Svenska järnvägsmannaförbundet hemställde redan år 1951 hos järnvägsstyrelsen om att veckovilan skulle beräknas på kalenderdygn, vilket föranledde en kostnadsundersökning. Denna undersökning visade enligt styrelsen, att en sådan omläggning av veckovilan skulle medföra en betydande merutgift för ämbetsverket, varjämte man påpekade, att personalen ej hade laglig rätt att göra anspråk på sådan veckovila.

I januari 1952 gjordes en förnyad framställning, denna gång av landsorganisationen till Kungl. Maj:t, om ändring av 21 § arbetarskyddslagen. Hur lagen nu verkar framgår av järnvägsmannaförbundets skrivelse vid det tillfället, där det heter: »För personalen vid SJ, där tjänstgöringen börjar på de mest oregelbundna tider på dygnet, förekommer det ofta, att man varje vecka, en eller flera gång-

er skiftar från förmiddagstjänst den ena dagen till eftermiddagstjänst påföljande dag. Med den tolkning, som ovan anförts, skulle man enligt arbetarskyddslagen i dessa fall icke behöva någon ledig dag under månaden, medan däremot de arbetstagare, som har regelbunden arbetstid förlagd till samma tider varje dag, skall erhålla ledighet alla sön- och helgdagar eller i varje fall minst 4 dagar per månad. Av det ovan anförda framgår det att nu gällande lag och arbetarskyddsstyrelsens tolkning av denna lag i praktiken medför orimliga konsekvenser inom vårt förbunds område.»

I sitt över motionen avgivna yttrande meddelar emellertid järnvägsstyrelsen, att minst 75 procent av all personal nu har kalenderdygnsvila. Det oaktat avstyrkes de ändringsförslag som framföres i motionen om att veckovila skall utgå som kalenderdygnsvila. Motiveringen för avslagsyrkandet är bl. a. att viss personal uttalat sig mot sådan veckovila, och man räknar upp en del platser, där detta skulle vara fallet. Så sent som i går hade vi kontakt med en del av de avdelningar i Norrbotten, som järnvägsstyrelsen påstår inte skulle vilja ha en sådan veckovila, och vi har därvid konstaterat i vad det gäller avdelningar av Svenska järnvägsmannaförbundet, att de instämmer i vad deras förbundsstyrelse sagt och begärt, vilket också föreslås i motionen, nämligen att veckovilan skall utgå för kalenderdygn. Tydligt är det endast någon viss personal eller någon viss grupp, som varit av den mening som järnvägsstyrelsen åberopar.

Vidare åberopar styrelsen ett svar som arbetarskyddsstyrelsen på förfrågan har lämnat. Däri säges, att det inte föreligger någon skyldighet för arbetstagare att utnyttja av arbetsgivaren erbjuden veckovila. Stiftar man verkligen sådana lagar som inte behöves följas av vare sig den ena eller den andra parten? Detta järnvägsstyrelsens uttalande verkar som sagt ganska egendomligt.

En lagtext om veckovila, som skall utgå för dygn, säger järnvägsstyrelsen samtidigt, skulle frånta den enskilde

tjänstemannen rätt till fritt val av veckovila. Det är också en mycket egendomlig motivering. Är lagen så lösligt skriven, att man kan tolka den på så sätt, att den enskilde tjänstemannen skall ha full valfrihet att ta veckovila eller inte, oaktat lagen säger, att veckovila skall utgöra 24 timmar. Landsorganisationen har i anledning av motionen uttalat, att den för sin del anser, att intet avgörande hinder torde möta att förlägga veckovilan till kalenderdygn och att en sådan omläggning skulle motsvara vad flertalet av arbetarna önskar.

Utskottet framhåller i sitt utlåtande, att det bör vara en allmän strävan att förlägga veckovilan så att den omfattar ett kalenderdygn. Längre kan dock utskottet inte sträcka sin välvilja. Samtidigt omtalar utskottet, att en utredning pågår inom den statliga förvaltningen rörande s. k. obehövlig arbetstid, och med hänsyn härtill avstyrker utskottet motionen.

Herr talman! Med det sagda vill jag hemställa om bifall till motionen om ändrad lydelse av 21 § arbetarskyddslagen.

Herr STEN (s): Herr talman! Med hänvisning till vad utskottet har anfört, särskilt i sista stycket av motiveringen, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckta motioner om viss lagstiftning angående saluförande av smör m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om ändring i 12 § semesterlagen.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner om viss ändring i 12 § lagen om semester.

Andra lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 189 i första kammaren av herrar *Norling* och *Helmer Persson* samt nr 230 i andra kammaren av herr *Lundberg*.

I motionen I:189 hade yrkats, att riksdagen skulle besluta om sådan ändring i lagen om semester, att första stycket i § 12 finge följande lydelse:

»Semestern skall utgå i ett sammanhang och under sommarmånaderna, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren.»

I motionen II:230 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den mening i 12 §, som lydde: »Överstiger semestertiden tolv dagar, må dock semestern förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena utgör minst tolv dagar», skulle utgå.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att motionen I:189, såvitt anginge bestämmelse om semesterns förläggning under sommarmånaderna, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att motionen I:189, såvitt anginge bestämmelse om sammanhängande semester, och motionen II:230 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Lundberg* och fru *Västberg*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, slutande med en hemställan,

A. att riksdagen måtte, med bifall till motionen I:189, såvitt anginge bestämmelse om sammanhängande semester, och motionen II:230, för sin del antaga följande förslag till

Om ändring i 12 § semesterlagen.

L a g

angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester.

Härigenom förordnas, att 12 § lagen den 29 juni 1945 om semester skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse:)**Föreslagen lydelse:)*

Arbetsgivaren äger bestämma, när semester skall utgå; dock bör semestern, om arbetstagaren icke annat begär, såvitt möjligt förläggas till sommartid. Utan arbetstagarens medgivande må semestern icke förläggas till sådan tid för hans bortovaro från arbetet, som enligt 7 § andra stycket b)—d) och tredje stycket skall jämställas med tid å vilken arbete utförts.

Semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren. *Överstiger semestertiden tolv dagar, må dock semestern förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena utgör minst tolv dagar.*

Semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren.

Semester för arbetstagare å fartyg må icke utan arbetstagarens medgivande utgå annat än i svensk hamn.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954.

B. att motionen I:189, såvitt anginge bestämmelse om semesterns förläggning under sommarmånaderna, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr NORLING (k): Herr talman! När lagen om treveckorssemester antogs, var det med stor tillfredsställelse som arbetarna hälsade riksdagens beslut. Man hade då den uppfattningen, att man nu fått en ledighet av tre veckor i en följd för att vila ut och vederkvicka sig efter ett långt års arbete.

Så mycket större har nu besvikelsen blivit, när det visat sig, att vissa arbetsgivare utnyttjar lagens bestämmelser och delar på semestern. Redan innan lagen antogs hade såväl fackförbunden som landsorganisationen förordnat, att semestern skulle vara sammanhängande och förläggas till sommaren. Riksdagen följde emellertid departementschefens av utskottet rekommenderade linje, vilken

innebar att arbetsgivaren fick rätt att dela semestern. Kommunisterna förordade i en motion den linje som fackförbunden och landsorganisationen rekommenderat. Vi framhöll redan då, att arbetarna inte kunde utnyttja en delad semester och därmed få den vila som semestern avsåg att ge. En industriarbetare har inte ekonomiska möjligheter att utnyttja en delad semester. För att kunna tillgodogöra sig semestern i rekreationssyfte måste man komma bort från den dagliga omgivningen till en plats där man verkligen kan njuta av den ledighet från arbetet som avses med semestern. Här blir som sagt ekonomien av avgörande betydelse. Man erhåller endast den vanliga lönen, men utgifter för semestern blir betydligt större än vanligt. Därtill bidrager inte minst resorna. Om man har svårt att klara av en resa, hur skall man då få råd till de två resor som behövs, om semestern

Om ändring i 12 § semesterlagen.

delas? Resultatet blir att semestern blir spolerad och bortfuskad.

I en motion nr 189 i denna kammare har vi också pekat på ett fall, där arbetsgivaren utnyttjat lagens bestämmelser för att pressa arbetarna till en semester som inte är lämplig. Detta gjordes under hot om avsked, ifall arbetarna inte tog den semester arbetsgivaren erbjöd dem. Här följdes inte heller lagens rekommendation, att semestern skall förläggas under sommartid — fallet inträffade strax efter julhelgen. Det finns också fall där man utnyttjat arbetslöshetsförsäkringens bestämmelser om karenstid som påtryckning. Man har meddelat arbetarna, att man ansett sig nödsakad permittera en vecka, såvida de inte tog semester den ifrågakvarande veckan. Följden har naturligtvis blivit, att arbetarna, i stället för att gå arbetslösa en vecka utan understöd, antagit erbjudandet och därmed fått delad semester.

Hos bägge parter kan naturligtvis föreliggande omständigheter som gör det svårt att ta ut hela semestern på en gång, och därför bör möjlighet lämnas öppen för parterna att föra förhandling och träffa uppgörelser om delad semester. Den formulering av 12 §, som föreslagits i motionen, ger också möjlighet till förhandling och överenskommelse om delad semester, ifall parterna enas härom.

Enligt Landsorganisationen har årets uppgörelser om semester för stora grupper givit till resultat en sammanhängande semester, varför vi får anta att de svårigheter som man från början räknade med inte finns. Den omständigheten att delad semester skulle underlätta givande av sommarsemester förefaller också vara en överdrift. I regel stänger industrierna sina företag under semestern, varför en sammanhängande semester skulle vara att föredra även för arbetsgivaren. De uppgörelser som redan träffats för stora grupper bekräftar också detta.

Meningen med treveckorssemestern var väl att ge kroppsarbetarna den avkoppling och rekreation som de behöver och som de nu skulle kunna få bättre

än när det var tolv dagars semester. Om detta syfte nu skall förverkligas, bör också semestern utgå i en följd och inte delas.

Då utskottsutlåtandet innehåller en reservation, som i stort sett täcker motionens yrkande, vill jag, herr talman, yrka bifall till denna reservation.

Herr DAMSTRÖM (s): Herr talman! Jag har begärt ordet för att tala om utskottets utlåtande i punkten B. Det gäller undanröjande av den i lagen givna rätten för arbetsgivaren att uppdelade semester som överstiger tolv dagar.

Jag behöver knappast här framhålla behovet av en sammanhängande semester för de yrkesgrupper som det främst gäller, nämligen dem med manuellt arbete. Vi kan väl alla vara överens om detta. När utskottet ändå företräder den meningen att den nuvarande bestämmelsen skall kvarstå, så förefaller mig dess motivering litet egendomlig. Dess resonemang borde givetvis ha utmynnat i ett bifall till den i andra kammaren med nr 230 väckta motionen. Jag vill bara konstatera att det remissvar som Landsorganisationen avgav 1951 och det som den nu har avgett bevisar att den bestämmelse som nu finns inte har någon praktisk betydelse. Hittills har ju, som Landsorganisationen säger, de träffade uppgörelserna enbart inneburit sammanhängande semester. Man måste säga att nuvarande bestämmelser ensidigt ger arbetsgivarna makten. Om man inte träffar uppgörelse, kan arbetsgivaren helt enkelt förlägga den del av semestern som överstiger tolv dagar till vilken tid av året han vill.

Arbetsgivareföreningen har också i cirkulärskrivelse rekommenderat sina medlemmar att fördela semestrarna på det sätt som lagen anger. Trots detta har man nu träffat de uppgörelser som Landsorganisationen har talat om.

Det förefaller mig sålunda att ett borttagande av den bestämmelse som nu finns är väl motiverat av den praxis som råder. Skulle det på något sätt haka upp sig och överenskommelse inte nås, tyc-

Om ändring i 12 § semesterlagen.

ker jag att det vore helt naturligt att lagen själv finge begränsa rätten till placering av semestern.

Efter vad jag har anfört, herr talman, är det naturligt att jag yrkar bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN: Herr talman! Det kan ju för oss alla vara svårt att diskutera erfarenheterna av den nya semesterlagen, eftersom det i år är första året vi får 18 dagars semester. Emellertid har arbetarna hela tiden hävdad den meningen, att om semestern skall ge den riktiga rekreationen, bör den utgå i ett sammanhang. Så kommer förmodligen också att bli fallet i år för mycket stora delar av industrien, eftersom den inte har möjlighet att dela semestern på så sätt att man ger en period om tolv dagar och vid annan tidpunkt ytterligare sex dagar. Av rent praktiska skäl kan flertalet av industrierna icke skicka hem endast vissa delar av de anställda, utan det är nödvändigt att alla får semester på en gång.

Följaktligen bör enligt Landsorganisationens mening huvudregeln i lagen vara att semestern skall utgå i ett sammanhang, om icke överenskommelse om annan ordning träffas. Sådana överenskommelser kommer med all sannolikhet att beröra den mindre delen av industrien och framför allt småindustrien, där man möjligen i regel ordnar semestern på det sättet att arbetarna får ledigt undan för undan. Några större olägenheter av en sådan bestämmelse i lagen tror i varje fall vi inom Landsorganisationen icke skulle uppkomma, ty det är ju inte den enskilde arbetaren som skall träffa överenskommelsen, utan denna slutes i regel med organisationen, som bör ha god kännedom om förhållandena inom det företag det gäller att träffa överenskommelse med.

Trots att motionen har väckts redan innevarande riksdag, innan vi har någon egentlig erfarenhet av hur lagen kommer att verka, har Landsorganisationen, som har fått motionen på remiss, tillstyrkt

densamma. Jag vill med dessa få ord, herr talman, tala om att jag för min del kommer att rösta för den reservation som är avgiven till utlåtandet.

Herr ANDERSSON, KARL (s): Herr talman! Utskottet har motiverat sitt ställningstagande till motionen med att man saknar erfarenhet av hur lagen tillämpas. Detta är helt naturligt alldenstund lagen om treveckorssemester tillämpas först från och med innevarande år och man följaktligen inte kan ha några större erfarenheter på området.

Jag har emellertid en erfarenhet från ett visst område, som jag inte vill underlåta att nämna. Det gäller stenindustrien. Stenindustriens arbetare fick sig påtvingad en veckas semester från den 5 till den 12 januari innevarande år. Omedelbart efter att den nya semesterlagen hade trätt i kraft, fick denna arbetsgrupp en veckas semester på den mest otjänliga tid man kan tänka sig, veckan efter julhelgen. Det finns alltså fall att peka på, när det har skett missbruk, eller i varje fall ett bruk av lagens bestämmelser som icke kan vara förenligt med arbetarnas intressen.

Dessutom måste bestämmelsen sådan den är utformad i den nya lagen med tillägget, att om man inte träffar överenskommelse kan semestern uppdelas, ovillkorligen i sin tillämpning bli ensidig. Det blir företagarna som fördelar semestern, det kan inte bli de anställda. Likaså måste vid själva förhandlingarna om semesters förläggning detta vara ett tryck i förhandlingarna som minskar utsikterna att komma överens, ty företagarna vet, att om det inte blir någon överenskommelse, har de med lagens rätt möjlighet att uppdelas semestern i två perioder som de behagar. Det är dessa missförhållanden som jag anser bör bortarbetas ur lagen, och därför vill även jag ansluta mig till den reservation, som är bifogad utskottets utlåtande.

I detta anförande instämde herr *Karlsson, Gustaf (s)*.

Om ändring i 12 § semesterlagen.

Herr STEN (s): Utskottets utlåtande utgöres huvudsakligen av en saklig redogörelse för frågans innebörd och tidigare behandling. Som kammarens ledamöter finner slutar det stora stycket i mitten på sid. 11 med att man vid övervägandet av vilketdera alternativet man skulle ta stannade vid att utforma lagen på ett sådant sätt, att arbetsgivaren fick rätt att förlägga den tredje semesterveckan till en särskild period. Man ville därigenom tillgodose arbetstagarrens intresse av en sammanhängande semester, men å andra sidan lämna öppen den möjlighet till uppdelning som betingades av produktionstekniska synpunkter. Av betydelse vid bedömningen var bland annat att vid ovillkorlig rätt för arbetstagarna att utfå hela treveckorssemesteren i ett sammanhang kunde befaras medföra ökade hinder för arbetsgivarna att förlägga semester till sommarmånaderna. Där skulle det ena av de önskemål som framförts i motionerna bli en fiende till det andra av dessa önskemål.

Huvudvikten i den ståndpunkt som utskottet har intagit till dessa motioner ligger dock i de följande två korta styckena, någonting som ju redan berörts av de föregående talarna, nämligen att det stora flertalet av arbetstagarna först i år kommer i åtnjutande av fulla treveckors semester, att man därför saknar erfarenhet av lagbestämmelsernas tillämpning och att för innevarande år i stor utsträckning uppgörelser torde ha träffats om semester i ett sammanhang. Utskottet har därför följt vanlig riksdagspraxis, när det har ansett att det inte har varit möjligt att genom ett bifall till motionerna frångå det beslut om semesterns utformning, som statsmakterna så sent som år 1951 fattade och som torde kunna anses utgöra en kompromiss mellan skilda intressen. Men utskottet ställer sig inte avvisande till en översyn av de bestämmelser varom nu är fråga, sedan någon tids erfarenhet har vunnits.

Under hänvisning till utskottets motivering, som jag i korthet har refererat, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WISTRAND (h): Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort.

Jag tror inte att det i praktiken kommer att uppstå så stora svårigheter att komma överens beträffande semesteren vare sig bestämmelsen skulle vara formulerad på det ena eller andra sättet. Men det är enligt min mening principiellt ytterst motbjudande att ändra en lag som ännu inte har hunnit tråda i funktion. Gör man det, följer man inte de normer som vi bör ha för lagstiftning, och därför, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr DAMSTRÖM (s): Herr talman! Jag ber bara att få framställa en fråga till utskottets talesman. Det är först i år som treveckorssemesteren tillämpas i full utsträckning. Vi får alltså nu 18 dagars semester. År 1952 utgick semesteren med 15 dagar. Skulle det förhållandet att semesteren förlängs med 3 dagar kunna betyda så mycket ur erfarenhetssynpunkt som utskottets talesman här gör gällande?

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Damström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Damström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 40.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckt motion om utredning av frågan rörande auktorisering för offentlig kemisk undersökningsverksamhet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 7, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering jämte i ämnet väckta motioner.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 3 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) II: 184 av herr *Rubbestad* m. fl., i vilken motion hemställdes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning rörande grunderna för statsbidrag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering enligt i motionen närmare angivna riktlinjer;

2) I: 348 av herr *Bengtson* m. fl. och II: 410, likalydande, av herr *Johansson* i Norrfors m. fl., ävensom I: 349 av herr *Persson, Helmer*, m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

1) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 348 och II: 410 samt I: 349, till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering å riksstaten för budgetåret 1953/54 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor;

2) att motionen II: 184 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herrarna *Jon Jonsson, Eskilsson, Einar Persson, Gustafson* i Dädesjö, *Andersson* i Hyssna, *Hæggbloom* och *Jonsson* i Järvsand samt fru *Eriksson* i Hallstahammar, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 348 och II: 410 samt I: 349, till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering å riksstaten för budgetåret 1953/54 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 500 000 kronor;

2) att motionen II: 184 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **JONSSON, JON** (s): Herr talman! Det framgår av utlåtandet att utskotts-majoriteten och reservanterna har samma uppfattning om önskvärdheten av att elektrifieringen på landsbygden — särskilt den mera avlägsna landsbygden där kostnaderna är stora — sker så fort som möjligt. Vad som skiljer dem åt är först och främst frågan om anslagssummans storlek.

Det var ju så, att anslaget vid fjolårets

Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering.

riksdag ökades från 3 miljoner till 3,5 miljoner kronor. Nu har Kungl. Maj:t framlagt förslag om ett anslag av samma storlek som förra året, men utskottet förordar en höjning till 4 miljoner kronor. Vi reseranter anser att man med hänsyn till de statsekonomiska förhållandena bör vara försiktig när det gäller att gå med på så pass stora utgiftsökningar som det här är fråga om — 500 000 kronor. Jag vill därtill framhålla att det dels föreligger en utredning angående de grunder efter vilka de statliga bidragen utgår, dels också har företagits en översyn i övrigt beträffande statens medverkan när det gäller befrämjandet av elektrifieringen på landsbygden. Kammarkollegium, som har yttrat sig över det föreliggande förslaget och motionen om höjning av anslaget till 4 miljoner kronor, säger att det har företagits en undersökning av vissa socknar i Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län och att man har kommit till det resultatet att medelkostnaden för de olika områdena varierade mellan 520 och 1 564 kronor per normaltariffenhet och för samtliga områden uppgick till cirka 740 kronor per normaltariffenhet. Det tilläggs att även om varken förräntning eller amortering kräves å någon del av anläggningskostnaderna, kommer grundavgiften vid en anläggningskostnad av 740 kronor per normaltariffenhet att bli cirka 22 kronor, vilket är 2,3 gånger grundavgiften i statens kraftverks normaltariff för landsbygdistribution. Om restelektrifieringen skall drivas som självständig enhet med normala taxor, kan alltså jämväl årliga subventioner bli erforderliga.

Det bidrag till grundavgiften, som lämnas till sådana företag på landsbygden som är bidragsberättigade, går upp till 225 kronor. Nu invändes att, såsom kommerskollegium uttryckligen framhållit, bidraget i speciella fall kan komma att ges med högre belopp. Vi reseranter anser emellertid att bidraget för dem, som har de största utgifterna, kanske 1 000 kronor per normaltariffenhet, ändå inte betyder så mycket utan att svårigheter kommer att kvarstå. Vi ser saken så, att

om man skall företa en så väsentlig höjning av anslaget, som här är motionsvis föreslaget, är det klokare att vänta med detta till dess att man får de nya grunderna. Vi utgår nämligen från att de nya grunder, som med utgångspunkt från utredningsresultatet kommer att föreläggas riksdagen, kommer att bli sådana att även de, som bor mest avlägset och således har det svårast att finansiera inte bara indragandet av elektricitet utan sedan också betalningen av grundavgifterna, kan få bättre hjälp än vad som är möjligt enligt nuvarande bestämmelser.

Herr talman! Jag ber med anförande av dessa synpunkter att få yrka bifall till reservationen.

Herr NÄSLUND (fp): Herr talman! Jag vill börja med att fästa uppmärksamheten vid, att detta sista som herr Jonsson i Fjäle var inne på ligger utanför bedömningen av behovet för den här verksamheten. Det gäller ett utredningsresultat, som visserligen redan avlämnats till Kungl. Maj:t men f. n. är ute på remiss för yttrande. Det blir alltså vid en senare tidpunkt som Kungl. Maj:t och riksdagen får ta ståndpunkt till den utredningen. Om den kommer att innehålla väsentligt gynnsammare villkor än för närvarande, skall jag inte resa någon opposition däremot. Utskottsmajoriteten lämnar emellertid nu den utredningen åsido. Vi diskuterar det anslagsbehov som för dagen föreligger. Om det nu är så att man på några håll ber om pengar för att kunna utföra dessa anläggningar efter de sämre villkor, som herr Jonsson i Fjäle påpekar att nuvarande bestämmelserna innebär, tycker jag att det borde ligga reseranterna varmt om hjärtat att medverka till att de människor, som kan klara sig med nuvarande oförmånliga bidragsvillkor, får de anslag som är nödvändiga för att de skall kunna utföra de företag som de är beredda att göra och bära den uppoffringen som är förenad därmed.

Elektrifieringsberedningen redovisar ju behovet till i runt tal 6,6 miljoner kronor för det budgetår som vi nu talar

Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering.

om. Utskottsmajoriteten har ansett att det kan vara lämpligt att hjälpa till med att avarbeta denna balans genom en anslagsuppräknig av 500 000 kronor. Det är inget oväsentligt belopp, det är riktigt. Även inom jordbruksutskottet har vi respekt för 500 000 kronor, men jag understryker ännu en gång, att när behovet är så trängande och eftersläpningen är så stor, att de som är intresserade av att få sin bygd elektrifierad på dessa sämre villkor sätter in de ökade kostnader, som är förenade därmed, tycker jag att det vore förmånligt för riksdagen att tillmötesgå önskemålet.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten vid vad elkraftutredningen anför just i fråga om de bygder, om vilka det talas i reciten. Det påpekas att för de allra sämst ställda finns det redan nu möjligheter att lämna bidrag utöver de normala gränserna. Dylka möjligheter finns där särskilda omständigheter föreligger, bl. a. vid fjällbygds-, skogsbygds- och skärgårdselektrifieringar.

Det är de skälen, som utskottsmajoriteten grundat sitt ståndpunktstagande på, och jag vill betona, att det är en god grund, som utskottsmajoriteten därvid står på. Härtill kommer att vid användningen av det anslag, som det här är fråga om, också arbetsmarknadsfrågan kommer in. Såsom läget ter sig för närvarande litet varstans, icke minst i de bygder som berörs av denna verksamhet, måste man hälsa med tillfredsställelse varje utökad verksamhet, vilket område det än gäller. Man får alltså här såsom ett mycket tacknämligt brev på posten också en viss ökad sysselsättningsgrad.

Herr talman! Jag skall inte ytterligare förlänga överläggningen. Jag har med det anförda trots mig kunna redovisa de skäl, som utskottsmajoriteten har behov av att anföra, och ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JONSSON, JON (s): Herr talman! För att ingen missuppfattning skall föreligga vill jag i anledning av herr Näslunds uttalande, att det, om spe-

ciella omständigheter föreligger, i särskilda fall kan lämnas högre bidrag än 225 kronor, påpeka att detta hittills förekommit i mycket liten omfattning och troligen kommer att bli ganska sällsynt även i fortsättningen.

Vi reservanter ser saken så, att även om man höjer detta anslag, är bidragsbestämmelserna sådana att de som är mest i behov av hjälp inte i nämnvärd utsträckning kan få sitt behov tillgodosett. Om utredningen nu är ute på remiss, kan man väl räkna med att remissyttrandena så småningom inkommer till Kungl. Maj:t och att hela frågan sedan blir föremål för Kungl. Maj:ts övervägande. Vi har kanske redan till nästa riksdag att motse ett förslag om andra grunder för statsbidragens utbetalande, så att de som verkligen är illa ställda och har de största svårigheterna att genomföra elektrifiering vid sina gårdar får ökad hjälp. Det anser vi vara ett starkt motiv för att vänta med att anslå mer pengar för detta ändamål.

Vi är, herr talman, fullt medvetna om den eftersläpning som råder på detta område. Men det är ju inte bara under nionde huvudtiteln som det finns vissa eftersläpningar, utan även på andra områden har man liknande eftersläpningar, i det att mycket behjärtansvärda behov inte kunnat tillgodoses på grund av det statsfinansiella läget. Jag har för min del handlat efter den regeln, att man inte bör iakta sparsamhet bara i fråga om ändamål som man inte själv är direkt intresserad av, utan att man bör visa sparsamhet även i fråga om anslagsbehov som man har intresse för. Jag har därför stannat vid den uppfattning, åt vilken reservationen ger uttryck.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr SVEDBERG, LAGE (s): Herr talman! Då utskottsmajoriteten tillstyrkt bifall till de föreliggande motionerna, grundar vi vårt ståndpunktstagande framför allt på den kännedom vi har om de bygder som ännu saknar elektricitet.

Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering.

I utskottets recit redovisas att det beräknas föreligga behov av statsbidrag på sammanlagt 35 miljoner kronor för att genomföra återstående restelektrifieringar i landet. De bygder som saknar elektricitet är helt naturligt ganska handikappade på många områden. Man har här tidigare i dag diskuterat småindustriens utveckling och dess möjligheter på landsbygden, inte minst är svårigheterna stora inom glesbebyggelsen, där man ofta inte har tillgång till elektrisk kraft. Ifrån statsmakternas sida har visats stort intresse för jordbrukets yttre och inre rationalisering. Stora belopp lämnas årligen i form av subventioner och bidrag till landsbygden på detta område. Det fåtal bygder i vårt land, som ännu saknar elektrisk belysning, är naturligtvis särskilt handikappade.

Den halva miljon, som det här är fråga om, kan i någon mån bidra till att den eftersläpning, som för närvarande råder på detta område, inhämtas. Under krigsåren rådde brist på arbetskraft och material; det fanns t. ex. inte koppar för ledningstråd. Man måste därför under kriget avstå från en hel del elektrifieringsföretag och skjuta upp dem i väntan på bättre materialtillgång. Nu finns både material och arbetskraft, och vad som behövs är bidrag från staten för att kunna förverkliga de eftersatta elektrifieringsarbetena. Många kommuner har gjort vad i deras förmåga stått för att hjälpa de byar och gårdar som ännu saknar elektrisk kraft. På många håll har man emellertid trots allt inte kunnat fullfölja elektrifieringen på grund av att kostnaderna blir alltför betungande även med de bidrag som hittills kunnat erhållas.

Det är, herr talman, dessa skäl som legat till grund för mitt ställningstagande i utskottet. Jag ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr NÄSLUND (fp): Herr talman! Jag avstod i mitt förra anförande med avsikt från att understryka det trängande behovet av bidrag, ty även reser-

vanterna har skrivit så rörande välviligt i det avseendet, att jag tolkade det så att det råder full samstämmighet mellan majoriteten och reservanterna i fråga om behovet.

Det är bara i fråga om lämpligheten att i år höja detta anslag med 500 000 kronor från 3,5 till 4 miljoner kronor som det råder delade meningar. Mot majoritetens i det avseendet välvilliga ståndpunkt anför reservanterna, att det vore klokare om man väntade till nästa år; måhända får riksdagen då ta ställning till elkraftutredningens förslag, som behådas vara betydligt förmånligare. Från utskottsmajoritetens sida svarar vi då: Låt de sökande, som ber om statsbidrag enligt nuvarande sämre grunder, få avgöra det själva. Jag misstänker att det inte blir några stora reservationer kvar till budgetåret 1954/55, även om riksdagen skulle gå med på utskottsmajoritetens förslag och bevilja en halv miljon kronor mer än Kungl. Maj:t har begärt.

Reservanternas argumentering innebär kort sagt: Dröj med att elektrifiera, tills villkoren blir bättre. Utskottsmajoriteten säger: Skynda på med elektrifieringen, så länge ett trängande behov föreligger. Jag tycker att det är en mycket logisk ståndpunkt utskottsmajoriteten har kommit till.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Jonsson, Jon, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering.

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 62.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 8, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till veterinärstaten jämte i ämnet väckta motioner;

nr 9, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Jordbrukets lagerhusfond jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 10, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Fiskerilånefonden jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 130, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316), m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 30 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition (nr 44) med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 30 maj 1952 (nr 325) med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit; samt

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition (nr 49) med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350).

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vardera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes och bordlades en av herr *Spetz* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom m. fl. under tecknad motion, nr 452, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 76 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens första kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit

utsedda att jämte dem tillsätta ställe förordnades reservstenografen R. Söderström.
befattningshavare hos kammaren, den 14 april 1953.

År och dag som ovan.

In fidem

G. H. Berggren.

På därom gjord ansökning beviljades stenografen hos kammaren K. E. Skarvall för fullgörande av militär repetitionsövning tjänstledighet under tiden den 15 april—den 16 maj 1953.

Till vikarie för Skarvall under ifrågasatt tid antogs vikarierande kanslisten hos kammaren G. Schenning, och till vikarierande kanslist i den sistnämndes

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 6.09 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.